

7

0

Matica

broj
no.

6

lipanj
june

2021.

MJESEČNA REVIIJA HRVATSKE MATICE ISELJENIKA MONTHLY MAGAZINE

TAGE FOUNDATION

**GACKA – TREĆA NAJDUŽA
PODZEMNA RIJEKA NA SVIJETU**

ISSN 1330-2140

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA
Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
E-mail: matica@matiss.hr

Naslovnica: Ciril Mihanović: "Zaljubljeni"
1975., Zagreb, Trg Otokara Keršovanija
(Foto: Marko Vrdoljak)

Posjetite stranice web portala
Hrvatske matice iseljenika!

www.matis.hr

Web stranice
HMI čitaju se diljem
svijeta, dostupne su na tri
jezika (hrvatski, engleski,
španjolski) i bilježe stalan
porast posjećenosti.

Budite korak ispred ostalih i predstavite se hrvatskim iseljeničkim zajednicama,
uglednim poslovnim Hrvatima u svijetu i njihovim partnerima.

Oglašavajte na web portalu Hrvatske matice iseljenika!

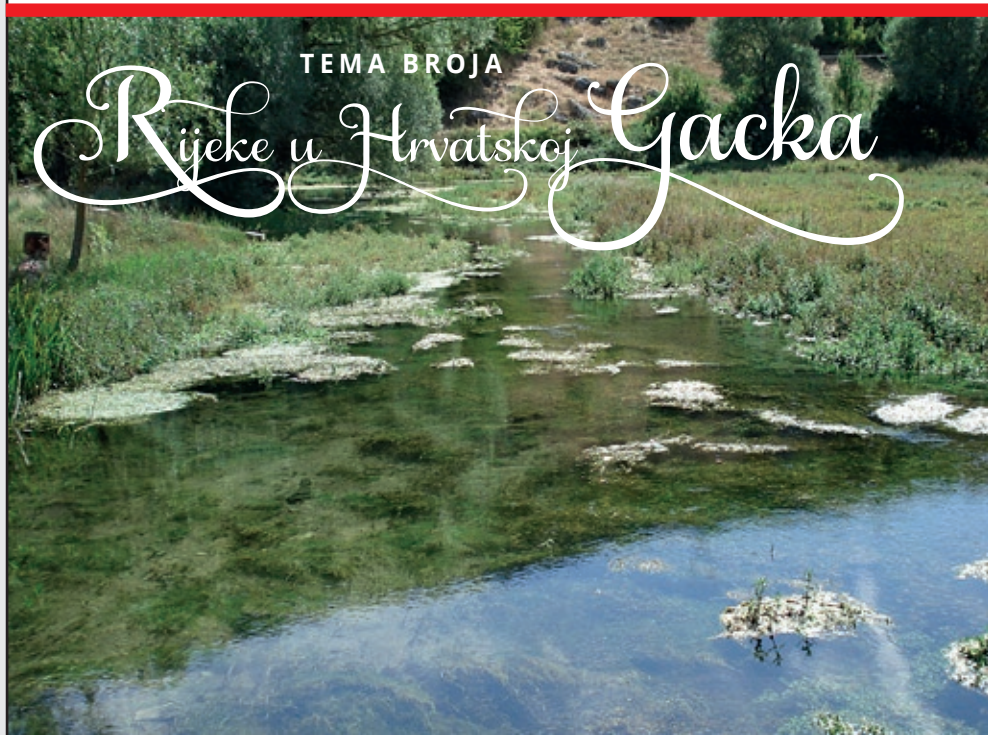
Internet marketing HMI osmislio je nekoliko načina oglašavanja:

■ **BANERI** ■ **SPONZORIRANI ČLANAK** ■ **SPONZORIRANE RUBRIKE**

Odjel za marketing i promociju HMI - Ivana Rora

tel. (+385 1) 61 15 116 ■ fax. (+385 1) 61 11 522

mob. 099 61 15 116 ■ E-mail: marketing@matiss.hr

Kolumne

- 12**
Sociološka slagalica
Nino Sorić
- 25**
Globalna Hrvatska
Vesna Kukavica
- 31**
Hrvatsko riječno bilinstvo
Darko Mihelj
- 36**
Životinjstvo
Nika Jakab
- 38**
Jezični podsjetnik
Sanja Vulić
- 44**
Hrvatski glazbenici
Davor Schopf
- 56**
Klikni – Idem doma!
Vesna Kukavica
- 58**
(S)kretanja
Šimun Šito Ćorić

- 4** Fokus: Vijesti iz
Središnjeg državnog
ureda za Hrvate izvan RH
- 6** Lokalni izbori u Hrvatskoj
- 8** Suradnja s Hrvatsko-
talijanskom udrugom iz
Rima
- 9** Proslava Dana državnosti
u Kanadi i SAD
- 10** Hrvatska katolička misija
New York
- 15** Izložba fotografija iz
povijesti Boke kotorske
- 16** Znanstvena konferencija
o identitetu Hrvata Boke
kotske
- 20** Donacijom otvorena
knjižnica u Delnicama
- 21** Donacija HMI knjižnici u
Mečenčanima
- 22** Kliofest
- 24** Novi roman Alide Bremer
- 26** Besplatna školarina
hrvatskim iseljenicima na
Bernaysu
- 28** Povijesna razmišljanja o
rijeci Gackoj
- 39** Predstava Matije Ferlina
premijerno u Parizu
- 40** Knjiga o stradanjima
Hrvata u Vojvodini
- 42** Knjiga dr Ivana Tepeša
- 46** Manjinski mozaik
- 50** Lektorat hrvatskog jezika
u Pečuhu
- 54** Radionice hrvatskog
jezika u Makedoniji
- 61** Crorama
- 64** Godišnjica smrti Gine
Sinozich
- 65** Vijesti iz sporta

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA

Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
E-mail: matica@matiss.hr Web: www.matis.hr

GODIŠNJA PRETPLATA / ANNUAL SUBSCRIPTION

Običnom poštom / regular mail:
Hrvatska / Croatia 100 kn
ostale europske države /
other European countries 25 EUR
Zračnom poštom / airmail:
SAD / USA 65 USD
Kanada / Canada 65 CAD
Australija / Australia 70 AUD
ostale prekomorske države /
other overseas countries 70 USD

DEVIZNI RAČUN BROJ /

FOREIGN CURRENCY ACCOUNT:

IBAN: HR06 2340 0091 5102 96717
SWIFT CODE: PBZGHR2X
Privredna banka Zagreb, Radnička cesta 50

ŽIRO RAČUN ZA UPLATU U KUNAMA / DOMESTIC CURRENCY ACCOUNT (IN KUNA):

IBAN: HR80 2390 0011 1000 21305
Hrvatska poštanska banka

Naručite i vi svoju Maticu jer Matica je most hrvatskoga zajedništva

Želite li primati MATICU kao dar koji će stizati na Vašu kućnu adresu? Jedino što trebate učiniti jest poslati nam popunjenu narudžbenicu i uplatiti na naš račun odgovarajući novčani iznos koji pokriva troškove slanja. MATICA će potom svaki mjesec stizati u Vaš dom. Naručite, čitajte i preporučite MATICU Vašoj rodbini i prijateljima, kako biste aktivno sudjelovali u ostvarivanju MATIČINE misije: biti čvrsti most između Hrvatske i Hrvata diljem svijeta.

Ime i prezime / Name and surname

Adresa / Address

Grad / City

Država / State

Pošt. broj / Zip Code

Tel.

Fax.

E-mail

Datum / Date

Donosimo vijesti iz Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

 <https://hrvatiizvanrh.gov.hr>

Uredio: Željko Rupić

Daljnji razvoj javnih politika u području odnosa s Hrvatima izvan RH

Novi važni srednjoročni akt

Vlada Republike Hrvatske donijela Odluku o pokretanju postupka izrade Nacionalnog plana razvoja odnosa Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Republike Hrvatske od 2021. do 2027.

Vlada Republike Hrvatske donijela je na 56. sjednici održanoj 6. svibnja 2021. godine Odluku o pokretanju postupka izrade Nacionalnog plana razvoja odnosa Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Republike Hrvatske od 2021. do 2027. godine. Ovom odlukom zadužuje se Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske da izradi Nacionalni plan razvoja odnosa Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Republike Hrvatske za razdoblje od 2021. do 2027. godine.

S obzirom na to da je postojeći akt strateškog planiranja u području odnosa Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Republike Hrvatske, Strategiju o odnosima Republike Hrvatske s Hrvatima

izvan Republike Hrvatske, potrebno uskladiti sa Zakonom o sustavu strateškog planiranja i razvoja Republike Hrvatske, Središnji državni ured zadužen je za izradu novoga srednjoročnog akta strateškog planiranja u ovome upravnom području.

DRŽAVNI URED IMENUJE STRUČNU RADNU SKUPINU

Nacionalni plan pobliže će definirati područja normativnog, institucionalnog (organizacijskog) i financijskog okruženja važnih za daljnji razvoj javnih politika u području odnosa s Hrvatima izvan Republike Hrvatske, a propisat će sred-

njoročnu viziju razvoja odnosa s Hrvatima izvan Republike Hrvatske vodeći računa o prioritetima politike na području jačanja položaja Hrvata Bosne i Hercegovine i hrvatske nacionalne manjine, zajedništva domovinske i iseljene Hrvatske te jačanja povezanosti s Hrvatima izvan Republike Hrvatske i poticanja povratka hrvatskih iseljenika.

Odlukom Vlade zadužen je čelnik Središnjega državnog ureda da u određenome roku imenuje stručnu radnu skupinu za izradu prijedloga Nacionalnog plana, a Ured će za nju obavljati stručne, administrativne i tehničke poslove. ■

Studentima – pripadnicima hrvatskoga naroda izvan RH

500 stipendija

Veleučilište "Lavoslav Ružička" u Vukovaru

Početkom svibnja ove godine Središnji državni ured objavio je, nakon provedenoga javnog natječaja, konačnu Odluku o dodjeli stipendija studentima – pripadnicima hrvatskoga naroda izvan Republike Hrvatske za akademsku godinu 2020./2021. Dodijeljeno je 100 stipendija studentima koji studiraju u Republici Hrvatskoj te 400 stipendija studentima koji studiraju u Bosni i Hercegovini. Stipendija iznosi 700 kn mjesečno za razdoblje od 10 mjeseci. ■

Visoko obrazovanje za pripadnike Hrvata izvan RH prema posebnim uvjetima

Studirajte u Hrvatskoj!

Posebna upisna kvota na hrvatskim visokim učilištima u akademskoj godini 2021./2022. namijenjena pripadnicima hrvatske nacionalne manjine i hrvatskog iseljništva

Sveučilište u Zadru

zijskim i umjetničkim programima) ili Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (priznavanja inozemne srednjoškolske kvalifikacije o završenome srednjem obrazovanju u strukovnim programima). Važno je pravodobno se obratiti navedenim institucijama kako bi cijeli postupak bio na vrijeme završen.

Radi lakšeg snalaženja Središnji državni ured izradio je tablice s popisom fakulteta, rokovima i specifičnim uvjetima, koje su dostupne na njegovim mrežnim stranicama. Uz samu prijavu na željeni fakultet, kandidati koji se odluče koristiti posebnu upisnu kvotu trebaju predati osim zahtjeva za priznavanje inozemne srednjoškolske kvalifikacije i zahtjev za izdavanje Potvrde o pripadnosti hrvatskome narodu. Potvrdu o pripadnosti hrvatskoj nacionalnoj manjini, odnosno hrvatskome iseljništvu, izdaje Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske. ■

I u akademskoj godini 2021./2022., kao i u tri proteklih školskih godinama, nekoliko hrvatskih visokih učilišta osigurava posebnu upisnu kvotu za pripadnike hrvatske nacionalne manjine i hrvatskog iseljništva, a do sada su to učinili: Hrvatsko katoličko sveučilište, Sveučilište u Zadru te Veleučilište "Lavoslav Ružička" u Vukovaru. Kao i prethodnih godina, na Sveučilištu u Zagrebu i Sveučilištu u Osijeku te, prema najavama, na Sveučilištu u Splitu, u tijeku je donošenje odluka o posebnoj upisnoj kvoti te će nakon okončanja postupka biti dostupne na mrežnoj stranici Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH.

Kao i ranijih godina, za upis studijskih programa u posebnoj kvoti u akademskoj godini 2021./2022. kandidati se prijavljuju izravno na fakultete. Napominjemo da fakulteti samostalno, prema prethodno objavljenim kriterijima, provode rangiranje kandidata te zadržavaju mogućnost provođenja razredbenog postupka. Važno je napomenuti da kandidati ne trebaju pristupati

državnoj maturi u Republici Hrvatskoj, nego trebaju dostaviti dokaz o završenome srednjoškolskom obrazovanju u državi u kojoj žive.

Priznavanje inozemne srednjoškolske kvalifikacije provodi Agencija za odgoj i obrazovanje (inozemne srednjoškolske kvalifikacije o završenome srednjem obrazovanju u općim, gimna-

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu 53 "iseljenička" mjesta

Objavljujemo najbitnije informacije o upisu mlađih naraštaja Hrvata izvan Republike Hrvatske na preddiplomske sveučilišne studije Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu u akademskoj godini 2021./2022. Posebna upisna kvota za Hrvate izvan Republike Hrvatske odnosi se na pripadnike hrvatske manjine u europskim državama i na Hrvate iseljenike u prekomorskim i europskim državama i njihove potomke. Ta kvota nije namijenjena pripadnicima suverenoga i konstitutivnoga hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini ni iz Hrvatske. Prava na školarinu, smještaj i prehranu studenata Hrvata izvan Republike Hrvatske izjednačavaju se s pravima studenata iz Republike Hrvatske.

Fakultet hrvatskih studija utvrdio je upisnu kvotu od ukupno 53 mjesta na svojih osam studija i elemente vrednovanja za upis pristupnika u akademskoj godini 2021./2022. Više informacija možete pronaći na https://www.hrstud.unizg.hr/hrvati_izvan_rh, a u slučaju bilo kakvih upita kontaktirajte hrvatiizvanrh@hrstud.hr.

Novi čelnici u četiri najveća grada

Platformi Možemo! gradonačelnik i gotovo polovica vijećnika u Gradskoj skupštini, HDZ-u prvi put Osijek i tri četvrtine županija, velika promjena u Splitu, značajni uspjesi nezavisnih lista

Novi gradonačelnik Zagreba Tomislav Tomašević

Tekst: **Željko Rupi**ć Foto: HINA

Nakon četiri godine građani Hrvatske u dva su izborna kruga održana 16. i 30. svibnja izašli na lokalne izbore. Tri milijuna 660 tisuća i 165 birača, što je za 60 tisuća manje nego na prethodnim izborima 2017. godine, biralo je sastave 428 općinskih i 127 gradskih vijeća, 20 županijskih skupština i skupštine Grada Zagreba, kao i općinske načelnike i gradonačelnike te župane, odnosno gradonačelnika grada Zagreba koji ima status županije.

U prvome krugu na izbore je izašlo nešto manje od 47 posto ukupnoga

broja birača, a u drugome krugu, kada su se birali župani, gradonačelnik Zagreba, gradonačelnici i općinski načelnici koji potrebnim brojem glasova nisu "prošli" u prvome krugu, izlaznost je bila 37,9 posto na izborima za župane, odnosno gradonačelnika Zagreba i 43,86 posto na izborima za gradonačelnike i općinske načelnike.

Kandidat političke platforme Možemo! – Politička platforma, Zagreb je naš!, NL, Zelena alternativa – OraH, Za grad – Tomislav Tomašević postao je novi gradonačelnik Grada Zagreba i to vrlo uvjerljivo, u prvome krugu dobio je podršku 45,15 posto birača, a u drugome krugu je sa 65,25 posto glasova nadmašio protukandidata Domovin-

skog pokreta, Zelene liste – Miroslava Škoru kojega je "zaokružilo" 34,75 posto birača. Tomašević je izabran za gradonačelnika s dosad najvećim brojem glasova birača, njih 199.630, što je gotovo za tridesetak tisuća više od rezultata Milan Bandića na izborima 2013. Uz to, Politička platforma Možemo!, na izborima za vijeća gradskih četvrti, osvojila je najveći broj glasova u 16 od 17 zagrebačkih gradskih četvrti, u svima, dakle, osim u Brezovici.

Novi gradonačelnik Splita je kandidat Centra Ivica Puljak s 56,75 posto glasova (35.565) u drugome izbornom krugu, dok je njegov protukandidat iz redova HDZ-a Vice Mihanović dobio 43,25 posto glasova (27.106). U Rijeci je pobijedio kandidat SDP-a Marko Filipović s 54,48 posto glasova (18.902), a kandidat grupe birača Davor Štimac dobio je 45,52 posto glasova. HDZ prvi put ima gradonačelnika Osijeka, novi prvi čovjek grada je Ivan Radić sa 62,69 posto glasova (15.526), dok je njegov protukandidat Berislav Mlinarević, nezavisni uz potporu Domovinskoga pokreta i Mosta, osvojio 37,31 posto glasova.

U većim hrvatskim gradovima novoizabrani gradonačelnici su Branko Dukić (HDZ) u Zadru, Krešimir Ačkar (HDZ) u Velikoj Gorici i Mirko Duspara (nezavisna lista) u Slavonskome Brodu. IDS je izgubio gradonačelničko mjesto u Puli, novi gradonačelnik je kandidat grupe birača Filip Zoričić, novi čelnik Karlova je Damir Mandić (HDZ), a stara-nova

Novi gradonačelnik Splita Ivica Puljak

Tomislav Tomašević izabran je za gradonačelnika Zagreba s dosad najvećim brojem glasova birača - 199.630, što je gotovo za tridesetak tisuća više od rezultata Milan Bandića na izborima 2013.

gradonačelnica Siska Kristina Ikić Baniček (SDP). U Varaždinu je pobijedio Neven Bosilj (SDP), u Šibeniku Željko Burić (HDZ), u Dubrovniku Mato Franković (HDZ), u Bjelovaru Dario Hrebak (HSLs), u Samoboru Petra Škrobot (Fokus), a u Vinkovcima Ivan Bosančić (HDZ). U Koprivnici je još jedan mandat osvojio Mišel Jakšić (SDP), a Čakovcem će upravljati Ljerka Cividini (Nezavisna lista Matija Posavec). Za gradonačelnika Vukovara izabran je Ivan Penava (nezavisna lista).

HDZ je na izborima za gradska vijeća osvojio većinu u 11 većih gradova, SDP u dva, Možemo! i HSLs u po jednome gradskom vijeću, kao i četiri nezavisne liste. HDZ tako ima većinu u gradskim vijećima Dubrovnika, Splita, Šibenika, Zadra, Karlovca, Siska, Velike Gorice, Krapine, Virovitice, Požege i Osijeka. SDP je najviše glasova osvojio u gradskim vijećima Rijeke i Koprivnice. IDS ima većinu u Gradskom vijeću Pule, HSLs u Bjelovaru, a u zagrebačkoj Gradskoj skupštini koalicija predvođena platformom Možemo!. Nezavisna lista Mirka Duspare osvojila je najviše glasova u Gradskom vijeću Slavonskoga Broda, lista Ivana Čehoka u Gradskom vijeću Varaždina, lista Matije Posavca u Čakovcu te lista Ivana Penave u Vukovarskoj Gradskoj skupštini.

Što se županija tiče, šest župana izabrano je već u prvom krugu i to Antonija Jozić (HDZ/HSU) u Požeško-slavonskoj županiji, Igor Andrić (HDZ/HSLs) u Virovitičko-podravskoj, Ivan Anušić (HDZ

HDZ je dobio 15 župana, SDP je osvojio dva mjesta župana, po jedno IDS i Platforma Možemo! (Grad Zagreb), a dva župana izabrani su kao nezavisni kandidati.

i partneri) u Osječko-baranjskoj, Danijel Marušić (HDZ i partneri) u Brodsko-posavskoj, Željko Kolar (SDP/HSS/HSU) u Krapinsko-zagorskoj i Matija Posavec (nezavisni) u Međimurskoj županiji.

U drugome krugu za župane su izabrani Stjepan Kožić (HDZ, SKNL, Stranka rada i solidarnosti, HSU, HSLs, HNS) u Zagrebačkoj županiji, Zlatko Komadina (SDP, PGS, IDS, HSU, HSS) u Primorsko-goranskoj, Martina Furdek-Hajdin (HDZ, HSLs) u Karlovačkoj, Ernest Petry (HDZ, HSS, HSU, HBS) u Ličko-senjskoj županiji i Boris Miletić (IDS, HSU-PIP, Zeleni) u Istarskoj županiji. Novi šibensko-kninski župan je Marko Jelić (nezavisna lista), u Koprivničko-križevačkoj župan ostaje Darko Koren (Mreža, HDZ), isto kao i Božidar Longin (HDZ, HSP, SU, Reformisti) u Zadarskoj i Blaženko Boban (HDZ) u Splitko-dalmatinskoj županiji. Novi župan Bjelovarsko-bilogorske županije je Marko Marušić (HDZ, HSLs), Varaždinske Anđelko Stričak (HDZ, HSLs, HSU), a Sisačko-moslavačke Ivan Celjak (HDZ, HSLs, HSS, HSP, HKS, HNS, HSU). Damir Dekanić (HDZ) postao je novi župan Vukovarsko-srijemske županije, a dosadašnji čelnik Dubrovačko-neretvanske županije Nikola Dobroslavić ostaje župan i sljedeće četiri godine.

Tako je HDZ dobio 15 župana, 13 samostalno i dva podrškom Korenu i Ko-

žiću. SDP je osvojio dva mjesta župana, po jedno IDS i Platforma Možemo! (Grad Zagreb). Dva župana izabrani su kao nezavisni kandidati – Posavec i Jelić. ■

ENG Croats voted in two rounds for local governments on 16 and 30 May. 3,660,165 registered voters were entitled to cast their ballots to elect 428 municipal and 127 city councils, twenty county assemblies and the assembly of the City of Zagreb, the municipal and city mayors, the county prefects, and the mayor of Zagreb (which has the status of a county). Zagreb's new mayor is Tomislav Tomašević of the Možemo! ("We Can Do It!") platform. Split's new mayor is Ivica Puljak of the Centar party. Rijeka's new mayor is the SDP's Marko Filipović, while the HDZ's Ivan Radić will hold the mayor's seat in Osijek. The HDZ party secured fifteen county prefects, with the SDP party taking two, the IDS party narrowly holding on to the prefect's seat in Istra County and Možemo! taking Zagreb. Two county prefect seats went to independent candidates.

Zanos zajedništva

Spletom povoljnih okolnosti stvorena je nevidljiva veza između Rima i Zagreba, koja je istodobno i veza s domovinom uz mogućnost da se u Hrvatskoj i u hrvatskim zajednicama diljem svijeta pročitaju moji članci i na hrvatskome jeziku

Tekst: **Svjetlana Lipanović, predsjednica Hrvatsko-talijanske udruge - Rim**

Časopis Matica obilježava ove godine 70. godišnjicu osnutka s kojom je postao dragocjeno glasiloo Hrvata u domovini i svijetu. Obljetnica je vrijedna čestitki jer je časopis uspio neprekidno izlaziti tijekom toliko godina u kojima su se dogodili i razni dramatični prevrati. Bogat i raznovrstan sadržaj sličan skladnome mozaiku daje pregled aktualnih događaja, razgovore s poznatim ličnostima iz kulture, znanosti, politike i drugih područja, osvrte na povijest i prirodne ljepote Hrvatske, opise života hrvatskih iseljenika i još mnogo toga drugog što čini časopis - uz lijepu grafičku opremu - zanimljivim za čitanje.

Kako je sve počelo? Člankom objavljenim prije dvije godine o Hrvatsko-talijanskoj udruzi osnovanoj 1993. u Rimu kako bi pomogla hrvatskome narodu za vrijeme Domovinskoga rata. Nakon završetka rata, aktivnosti udruge usmje-

rene su na promidžbu hrvatske kulture i jezika s tim da se priređuju razni kulturni događaji, uz financijsku pomoć Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH, a istodobno se organizira i tečaj hrvatskoga jezika za odrasle.

Tijekom 2020. u Matici je tiskano više članaka čije su teme vezane uz Vječni Grad i našu zajednicu. Prošle godine napunilo se 1.600 godina od smrti sv. Jeronima zaštitnika Hrvata, kojem su posvećeni Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima i crkva u Rimu, kao i članak u srpnju. Mjesto sastanka hrvatske zajednice u Rimu su crkva i Zavod; u njegovim prostorijama je sjedište Hrvatsko-talijanske udruge od samog osnutka, na čemu zahvaljujemo vlč. Marku Đurinu, rektoru, kao i svim prethodnim rektorima koji su to omogućili.

Tekst o dvojezičnom časopisu *Insie-me/Zajedno*, koji za udruhu uređujem niz godina, izvijestio je čitatelje o njegovu nastanku u godinama oružanog sukoba, kad je bio i izvor informacija s ratišta. Predstavlja neku vrstu naše kronike kojom završava svaka godina. Objav-

Giovanni Orsoni i Mirko Šikić, bivši predsjednici Hrvatsko-talijanske udruge i Svjetlana Lipanović

ljen je i članak o izvrsnoj osobi i humanitarinom, spisateljskom i nastavničkom radu jedne od prvih članica udruge, časne sestre franjevke Stelle Okadar, koja nas je napustila prošle godine.

Knjiga "Sjaj hrvatske umjetnosti" ("Lo splendore dell'Arte croata") tiskana je u listopadu 2020. te je članak o tome uvršten u prvi ovogodišnji broj časopisa. U Rimu su tijekom stoljeća boravile razne poznate ličnosti koje su ostavile trag u povijesti kao Đuro Baglivi, rođen u Dubrovniku 1668., primarijus dvaju papa, pokopan u crkvi sv. Marcella u Rimu. O njemu je sestra Stella Okadar napisala članak na talijanskom koji sam prevela na hrvatski pa ga se moglo pročitati u ožujku. Još jedna legendarna osoba o kojoj je u travanjskom izdanju objavljen članak počiva u Rimu u bazilici Ara Coeli na Kapitoliju. Predzadnja bosanska kraljica Katarina Kosača u bijegu pred turskim osvajačima zaustavila se s dvorjanima u gradu kraj Tibra. ■

Svjetlana Lipanović i Tanja Tandara, predsjednica zagrebačke udruge "PoVucizakulturu" u posjeti Hrvatskoj školi tijekom workshopa 12/4/2019 u sjedištu Udruge

ENG *Matica magazine was founded seventy years ago and has become a cherished fixture among Croats in the homeland and abroad. The anniversary is all the more remarkable when one considers the magazine's uninterrupted publication in the face of a number of dramatic and watershed moments in our recent history. The mosaic of wealth and diversity in its content offers an overview of current affairs, interviews with society figures in the domains that include culture, academia and politics, our history and natural points of interest, the lives of Croats that have moved abroad and many other fascinating topics complemented by great graphic layout. A series of fortunate circumstances have created an intangible connection between Rome and Zagreb, which is at the same time a connection with the homeland that opens a window to having my Croatian language articles read in Croatia and among our diaspora.*

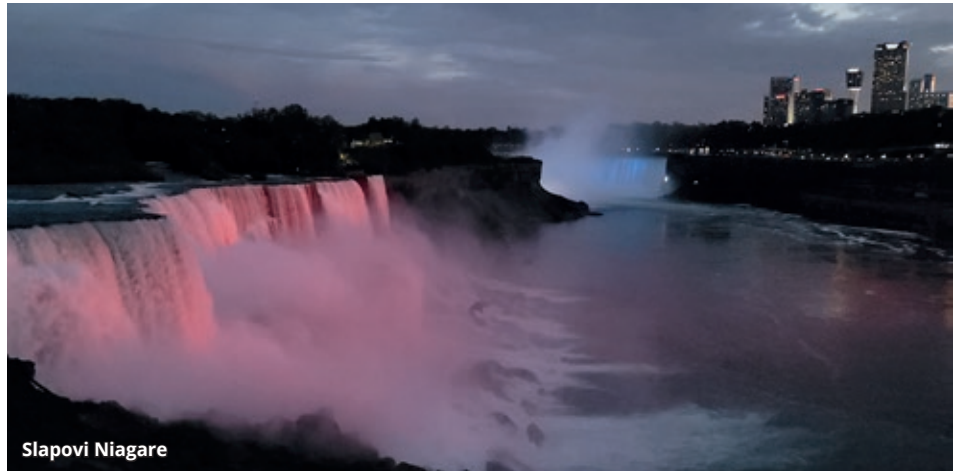
Veličanstvena proslava Dana državnosti RH u Kanadi

Tekst: Ana Bačić

Foto: Veleposlanstvo RH, Kanada

U gradovima južnog Ontarija, Torontu i Mississaugi, te na obližnjim slapovima rijeke Niagare dan uoči 30. svibnja proslavljen je Dan državnosti Republike Hrvatske na vrlo osebujan način. Tim povodom u subotu, 29. svibnja, u bojama hrvatske zastave bili su Niagarini slapovi dok je u Torontu CN toranj bio osvijetljen bojama hrvatske zastave. Zalaganjem Veleposlanstva RH u New Yorku, američka strana slapova izgledala je spektakularno u povodu Dana hrvatske državnosti. Slapovi su bili obasjani bojama hrvatske zastave čitavih 15 minuta, od 22 sata do 22.15, dok je CN toranj, najznamenitija veduta grada Toronta, svijetlio cijelu noć u crvenoj, bijeloj i plavoj boji.

U povodu Dana državnosti, Hrvati ma diljem svijeta čestitao je Doug Ford, premijer Ontarija. "Ovdašnja zajednica Hrvata imala je ključnu ulogu u prosperitetu te provincije gdje je oblikova-

la tamošnju bogatu kulturu", rekao je premijer Ontarija Doug Ford. "Želio bih vam zahvaliti i što ste se iskazali tijekom pandemije i pokazali pravi duh Ontarija. Hvala svim Hrvatima u Ontariju što čine ovo mjesto boljim. Sretan vam Dan državnosti", poručio je Ford.

Uz iluminaciju CN tornja, u bojama hrvatske zastave zasvijetlio je i gradski toranj sa satom u Mississaugi. Događaje u Kanadi organizirao je Generalni konzulat Republike Hrvatske u gradu Mississaugi, u kojem živi mnogobrojna hrvatska zajednica. Uz osoblje Veleposlanstva RH u Ottawi te Konzulata u Mississugi, bilo je i mnogo znatiželjnika koji su cijeli spektakl snimili te podijelili na različitim platformama društvenih mreža. Generalni konzul RH u Mississaugi Ante Jović tom prilikom je istaknuo: "Jako sam veseo i ponosan na projekt osvjjetljenja CN tornja, kao i na osvjjetljenje tornja sa satom u Mississaugi te izražavanje čestitke premijera Forda u suradnji s njegovim uredom. Mjeseci priprema su se isplatili te su hrvatske boje obilježile Toronto i Mississaugu na veselje Hrvata ne samo u Ontariju, već diljem svijeta. Sve su to djelići mozaika kojim smo ove godine, u ovoj epidemiološkoj situaciji, htjeli na svečan način

obilježiti Dan državnosti RH i 30 godina hrvatske neovisnosti (koja se inače obilježava u lipnju)."

U svojoj čestitki za Dan državnosti veleposlanik RH u Kanadi Vice Škračić naglasio je da je u povijesti hrvatskoga naroda 30. svibnja 1990. godine jedan od najvažnijih datuma, kada se obilježava povijesni događaj prvog zasjedanja demokratski izabranoga Hrvatskog sabora: "Puno puta u povijesti Hrvatska je dokazala da može uspješno prebroditi teška vremena. Uz snagu, odgovornost, ozbiljnost, hrabrost, solidarnost i zajedništvo koje smo pokazali prije 31 godinu, zajedno nastavljamo stvarati uvjete za kvalitetniji i prosperitetniji život svih građana, u Hrvatskoj i inozemstvu. Zajedno ćemo nastaviti graditi našu državu razvijene demokracije, slobode i društvene jednakosti", istaknuto je u čestitki veleposlanika Škračića. ■

ENG Toronto, Mississauga and nearby Niagara Falls in the south of the Canadian province of Ontario joined the celebration of Croatian Statehood Day (30 May) in unique fashion. The waters of Niagara Falls and Toronto's CN Tower were lit up in the colours of the Croatian flag. Our embassy in New York did its part to see the American side of Niagara Falls put on a light show featuring our tricolour from 10:00 to 10:15 PM. The pinnacle of the Toronto skyline, the CN Tower, was lit up in our colours for the duration of the night.

Slavlje hrvatske zajednice u New Yorku

Hrvatska katolička misija bl. Ivana Merza proslavila je 2. svibnja 50. obljetnicu organiziranog okupljanja pri župi Predragocjene krvi u Astoriji

Euharistijsko slavlje u HKM bl. Ivana Merza, NY, SAD

Promocija spomen knjige u župi Predragocjene Krvu u Astoriji, New York

Tekst: Ratko Zlatić Foto: IKA

U Sjedinjenim Američkim Državama upriličena je 2. svibnja u župi Predragocjene Krvu u Astoriji (New York) svečanost proslave 50. obljetnice Hrvatskog apostolata bl. Ivana Merza. Zbog epidemioloških mjera koje su trenutačno na snazi u Državi New York, jubilej je proslavljen svečanim misnim slavljem koje je predvodio krčki biskup Ivica Petanjak. Uz voditelja Misije don Vedrana Kirinčića i župnog vikara župe Predragocjene krvi vlč. Saše Ilijića u koncelecijaciji su bili hrvatski svećenici koji pastoralno djeluju u New Yorku i New Jerseyu. Među njima je bio i don Robert Zubović, negdašnji dušobrižnik, a u vrijeme njegove službe u Astoriji su odlučili uzeti bl. Ivana Merza za nebeskog zaštitnika Misije. Poseban dar svečanosti bio je i biskup biskupije Brooklyn-Queens mons. Nicholas DiMarzio, koji je svojom

prisutnošću uzveličao slavlje te iskazao podršku našoj zajednici. Svoje pozdrave poslali su i krčki svećenici i nekadašnji dušobrižnici Misije: vlč. Anton Zec i vlč. Anton Bozanić.

Pozdravljajući na početku mise sudionike slavlja, vlč. Kirinčić posebno je pozdravio predvoditelja misnoga slavlja biskupa Petanjka, nasljednika krčkih biskupa "koji su tijekom pedeset godina

pastirskim srcem gledali na potrebe Hrvata u New Yorku i uvijek bili spremni udijeliti dušobrižnika kako bi se skrb za vjeru, kulturu i jezik Hrvata nastavila u ovoj misiji". Zahvalio je nizu biskupa biskupije Brooklyn-Queens koji su uvidjeli potrebu dolazećih imigranata "otvorivši im svoje srce, dom i biskupiju i koji su omogućili vjernicima naše domovine da u novoj zemlji pronađu svoj dom".

Biskup Petanjak u propovijedi je naveo važne datume iz povijesti objavljene u spomen-knjizi o Misiji "Our Home Away from Home". Prva misa na hrvatskome jeziku u New Yorku slavljenja je prije 108 godina, točnije 21. rujna 1913. godine u crkvi sv. Klare jer je već prije Prvoga svjetskog rata tu bilo toliko puno Hrvata katolika da se pokazala velika potreba za svećenikom i dušobrižnikom kako se doseljenici ne bi izgubili u dalekom svijetu. Još masovnije doseljavanje Hrvata u Astoriju, poglavito iz Hrvatskog primorja, otoka Krka, Istre i sjevernojadranskih otoka, dugo-

Kip bl. Ivana Merza, nebeskog zaštitnika HKM u Astoriji, NY

Uručenje dara za misijski zlatni jubilej biskupa Petanjka

Mladi vjernici iz župe Predragocjene Krvi u Astoriji, New York

dilo se početkom 60-ih godina prošlog stoljeća kad se još više pokazala potreba za stalnim dušobrižnikom među doseljenim Hrvatima. U ovih više od stotinu godina uvijek je netko od hrvatskih svećenika bio uz svoj narod, a od 4. srpnja 1971., otkako je franjevac trećoredac fra Petar Runje slavio misu na hrvatskome jeziku u župi Predragocjene krvi, postoji kontinuitet slavljenja misa na našem jeziku u ovoj župi.

SPORAZUM KRK – BROOKLYN

U lipnju 1985. godine biskupije Brooklyn i Krk sklopile su sporazum po kojem se Krčka biskupija obvezala da će poslati svojeg svećenika Hrvatima katolicima u župu Predragocjene krvi u Astoriji. Biskup Petanjak rekao je da je ova HKM izabrala za zaštitnika bl. Ivana Merza, mladića, akademski obrazovanog, ali mu to nije bila zapreka da bude gorljivi i založeni katolik koji je cijelim svojim bićem svjedočio kako razum, znanje i vjera moraju ići zajedno i trebaju

prožeti sve pore ljudskog postojanja i djelovanja.

“Svi vi koji potječete iz Krčke biskupije možete biti još dodatno ponosni na svoga nebeskog zaštitnika Ivana Merza jer je on mladica i plod neumornog rada krčkog biskupa i sada služe Božjega biskupa Antuna Mahnića, čiju smogodišnjicu rođenja za nebo proslavili protekle godine 14. prosinca. Biskup Mahnić je svojim djelovanjem početkom prošlog stoljeća postavio temelje Hrvatskoga katoličkog pokreta i Katoličke akcije čiji je svijetli lik i izdanak bl. Ivan Merz”, rekao je biskup Petanjak.

Krčki biskup zahvalio je svim svećenicima koji su tijekom stotinu, a napose posljednjih pedeset godina djelovali u ovoj misiji. Potaknuo ih je da svojim uzornim svećeničkim životom uvijek ostanu povezani s Isusom Kristom, a vjernike koji se okupljaju u ovoj crkvi pozvao je da poput bl. Ivana Merza budu njihovi gorljivi suradnici jer su svećenici tu radi vjernika.

Zahvalio je i mjesnome biskupu mons. DiMarziju koji hrvatske vjernike očinskom ljubavlju prihvaća u svojoj biskupiji i koji brižno surađuje s našim svećenicima.

RADOST U PASTORALNOM CENTRU

U svome obraćanju biskup DiMarzio zahvalio je biskupu Petanjku što je unatoč pandemiji odlučio doći u New York i podržati Hrvatsku zajednicu prigodom proslave svečanog jubileja. Isto tako, biskup DiMarzio izrazio je zahvalnost biskupu Petanjku što je Biskupiji Brooklyn posudio dvojicu svojih mlađih svećenika kojima je uz Hrvatsku zajednicu povjereno voditi cijelu župu, uključujući i ostale jezične skupine koje se okupljaju u župi. Nakon svečanoga misnog slavlja druženje se nastavilo u Pastoralnome centru u kojemu je upriličeno predstavljanje spomen-knjige pod naslovom: *Our Home Away from Home* koju je Misija izdala u povodu jubileja. U prigodi proslave zlatnog jubileja biskup Petanjak misiji je darovao kalež s likom njihova zaštitnika bl. Ivana Merza. ■

Dio panorame New York-a u kojem živi brojna hrvatska zajednica, SAD

ENG *The Most Precious Blood parish in Astoria (New York State) in the United States of America celebrated the 50th anniversary of the Croatian Catholic Mission of the Blessed Ivan Merz. The number of participants was restricted due to the imposed epidemiological measures. The jubilee was celebrated with a mass led by Krk bishop Ivica Petanjak. The mass was concelebrated by the head of the mission Vedran Kirinčić, the Most Precious Blood parish priest Saša Iljić and other Croatian priests active in providing pastoral care in the US states of New York and New Jersey, including Robert Zubović who served as a missionary in Astoria during the time that the parish adopted the Blessed Ivan Merz as its patron. The Croatian Heritage Foundation congratulates the priests and congregation on their jubilee.*

Hrvatska, druga domovina

Televizijski i filmski redatelj Ljubo Josip Lasić, Hrvat rođen 1971. u Clevelandu, stipendist HMI-ja, na trajnom povratku u Hrvatsku

Ljubo Josip Lasić

Razgovarao: Nino Sorić

Počet ćemo ovaj niz pitanja o Vama na "filmski način". Dakle, ide prvo pitanje, zatim ton i...AKCIJA (!): **Zašto su Vaši otišli u Ameriku, točnije SAD?**

– Razlozi su bili ekonomski i politički. Moj tata je živio i radio u Zagrebu 1967. godine kada mu se moja mama pridružila. Ubrzo su otišli u Austriju tražiti azil i tamo su bili smješteni u otvorenome azilantskom logoru više od godinu dana. Mogli su odmah dalje emigrirati za Australiju ili Kanadu, ali oni su htjeli baš u SAD, što je značilo da su morali čekati

duže. U tom logoru su se i vjenčali. Pretpostavljam da je dosta njihovih prijatelja otišlo u SAD i tamo se stvorila mala zajednica. Prvo su bili u New Yorku, ali su se vrlo brzo prebacili u Ohio. Tamo su imali prijatelje i poznanike koji su ranije emigrirali. Moj ujak došao je par godina kasnije. Sredinom 70-ih preselili smo se u Kaliforniju. Tamo je došao i ujak tako da sam odrastao i s njegovom djecom.

Dakle, pečalba je počela i zbog ekonomskih, ali i političkih razloga?

– Najviše zbog ekonomskih razloga, ali tu je uvijek bila prisutna i politika. Hrvati se vole baviti politikom. Moji su bili aktivni u emigrantskoj političkoj sceni u Americi tijekom 70-ih. Čini mi se da se ta aktivnost dosta smanjila u 80-ima nakon smrti Tita.

Jeste li se željeli vratiti? Jesu li se oni željeli vratiti?

– Bio sam par puta turistički u Jugoslaviji tijekom 80-ih, ali nisam mislio da ću ikada živjeti ovdje. Moj otac izgubio je dugogodišnju bitku s rakom u Americi. Pokopali smo ga u rodnome mjestu tako da se on "vratio" 1989. godine.

Vi imate i sada blago primjetan "američki engleski" naglasak?

I kako glasi Vaše puno ime i prezime, je li blago amerikanizirano? Kako se govorilo u Vašoj kući, s koliko Hrvata ste se družili u Americi?

– Da. Imam blagi američki naglasak. Ipak mi je to materinski jezik. Ime mi nije amerikanizirano, ali su me prijatelji i školski kolege zvali Joe jer mi je srednje ime Josip - u Americi svi moraju imati ime, srednje ime i prezime na službenim dokumentima. To je i profesorima bilo lakše svladati nego Ljubo. U kući se govorilo hrvatski. Meni je bila fora govoriti drugi jezik s roditeljima. Moji roditelji imali su veliku i šarenu grupu prijatelja. Naša kuća uvijek je bila puna ljudi. Družili su se sa svima, ali mislim da su im najbliži prijatelji bili i ostali njihova ekipa iz Hercegovine i Hrvatske.

Bili ste redoviti na sastancima hrvatskih klubova i nastupima u folklornim skupinama ili ste sudjelovali povremeno?

– Nisu me nikad zanimali hrvatski klubovi niti folklor. Na sreću, roditelji me nisu na to prisiljavali kao što su neki drugi roditelji prisiljavali svoju djecu. Išli

...iza kamere

Djetinjstvo u SAD-u

smo kao obitelj u crkvu sv. Ante u Los Angelesu dok sam bio mali. Imam lijepe uspomene na druženja s drugom djetecom na zabavama i vjenčanjima.

Kako su izgledali dolasci u Hrvatsku prije 1990.?

– Dolazio sam više puta tijekom 80-ih. Najviše sam vremena proveo u Mostaru i na jadranskoj obali. Kada su krenule političke promjene 1990., saznao sam da mogu dobiti stipendiju za boravak u Hrvatskoj na nekoliko mjeseci, preko Matice iseljenika, kako bih učio hrvatski jezik i kulturu. Prijavio sam se i dobio stipendiju.

Korijeni očeve i majčine obitelji su u Širokome Brijegu? Možete li reći nešto o djedovima i bakama, pretpostavljam da su se bavili zemljoradnjom, je li koja baka imala možda trešnju, kao u pričama o djetinjstvu kad se svi sjećamo s nostalgijom kako smo se penjali na stabla našeg djetinjstva?

– Odrasli su u selu koje se zove Jare. Školovali su se u Lištici i Mostaru. Bio sam blizak s bakom s mamine strane jer je došla živjeti s nama nekoliko godina u Ameriku tijekom 80-ih. Tatina mama u to je vrijeme bila bolesna tako da se nisam mogao puno družiti s njom dok sam bio u Hercegovini, a djedovi se već bili umrli. Djed s očeve strane bio je stolar i zemljoradnik. Djed s mamine strane bavio se svim i svačim. Uglavnom trgovinom. Prema pričama, bio je osebujan i sposoban. Trešnje u Hercegovini uvijek sam propuštao kao klinac jer sam dolazio ljeti, ali je zato bilo lubenica. Bakine trešnje probao sam tek 1994.

godine kad sam radio kao asistent na igranom filmu "Gospa" koji se snimao na proljeće u Međugorju. Moja majka donijela ih je za cijelu ekipu filma i sjećam se da su bile sočne i slatke.

I onda ste se odlučili za film... Koje godine, kako baš za to?

– Odlučio sam da ću se baviti filmom još od srednje škole. Zavolio sam filmove kao mali i osjetio njihovu moć. Htio sam naučiti kako se to radi.

Studirali ste na ADU u Zagrebu, ne znam imate li uvida u razlike između američkoga i hrvatskoga filmskog obrazovanja, ali ako znate... kako to izgleda?

– Završio sam filmsku i TV-režiju na ADU. U SAD-u sam završio tri semestra fakulteta, ali tamo se tek opredijeliš za smjer u petom semestru. Na ADU se odmah krenulo s filmskim predmetima i vježbama. Naravno, produkcijski uvjeti na ADU su slabiji nego na nekoj velikoj američkoj filmskoj školi, ali zato smo svi razvili sposobnost za snalaženje i naučili napraviti više s manje. Nedostajalo je svega na faksu u tim ratnim godinama dok sam studirao, ali naučio sam puno i stekao dobre prijatelje i iznimno cijenim to iskustvo.

Vi ste i Hrvat i Amerikanac, kakvi Vam se hrvatski filmovi sviđaju, a kakvi američki?

– "H8" Nikole Tanhofera uvijek volim pogledati. Što ga više gledam, to je bo-

lji. Fascinantno precizan i siguran film. Neki dan sam opet pogledao Kuma 1 i 2 Francisa Forda Coppole. Stalno im se vraćam i uvijek nešto novo vidim. Od recentnijih hrvatskih naslova ističe se "Ne gledaj mi u pijat" Hane Jušić, koji me atmosferom podsjeća na zlatno doba talijanskog neorealizma - snažan je i emotivno iskren. Živimo u zanimljivim vremenima. Sve nam se mijenja pred očima.

Na koje naslove se odnosi Vaša filmska biografija, odnosno od kakvog posla živite na filmskome setu?

– Do sada sam bio više prisutan na televiziji. Najzadovoljniji sam s kriminalističkom serijom "Dobre namjere". Tu sam radio nekoliko kreativnih poslova kao koproducent, koscenarist i koredatelj. Radio sam i radim kao redatelj i kreativni producent na igranim serijama u Hrvatskoj i regiji. U posljednjih nekoliko godina sve više radim i na igranim filmovima kao asistent režije i pišem scenarij za sebe i druge. Guram svoje autorske filmske projekte. Trenutačno režiram dokumentarni film o posljedicama PTSP-ja na skupinu slavonskih veterana.

Primijetio sam kako ste osoba koja ne psuje, a Hrvati su poznati po "maštovitim" psovka, što odgovara i predodžbama o "konzervativnim" iseljenicima arhaična morala u kojem je svaka

Provjera scenarija – Ljubo Josip Lasić

psovka grijeh. Kako to da se tako ne izražavate? Je li to stvar kućnog odgoja, temperamenta ili dijaspore?

– Nemam tu naviku jer se trudim precizno izražavati. Smatram da je predodžba o konzervativnosti iseljništva netočna. Mislim da većinu uopće ne zanima politika. Uglavnom su to ljudi koji su zauzeti poslom i životom i nemaju vremena niti volje baviti se drugima. Samo što takvi ljudi nisu toliko glasni kao oni koji se busaju u prsa i pozivaju na red ostale na vrlo bombastičan i primitivan način. Pažnja medija uvijek se fokusira na one najglasnije i najkontroverznije pa zato i postoji ta predodžba. News portal i najprije žele *klikove* i zato daju medijski prostor irelevantnim osobama. Treba se skinuti s vijesti i družiti se s prijateljima, ići u prirodu...

Majka se vratila...?

– Moja majka vratila se u Mostar nakon što sam upisao ADU. Živjela je tamo do izbijanja rata kada se preselila u Zagreb. Sada opet živi u Mostaru.

Artisti su obično osobe pomalo "labavoga" bračnog morala, međutim Vaš brak je već dva desetljeća star i tako čvrst da ga nije razbio ni zagrebački potres. Mislim da ovo posljednje zaslužuje detaljnije objašnjenje.

– Supruga i ja obilježili smo 22. godišnjicu braka prošle godine 22. 3. kada se dogodio prvi zagrebački potres. Na sreću, imam dobru punicu s kojom supruga i ja dijelimo kuću izvan grada dok

ne riješimo ojačavanje zgrade protiv potresa. Zagreb, pogotovo centar, ranjen je i dosta se promijenio.

U posljednje vrijeme ste i otočni tip, gradi li se ta kuća na suprugin nagovor?

– Supruga i ja obožavamo otok Vis. Ljetujemo tamo više od 20 godina. Davno smo kupili staru kamenu kuću u unutrašnjosti otoka i polako je obnavljamo, a turistička vrela u špici sezone uglavnom nas zaobiđu.

Kakva je zemlja Hrvatska, a kakva zemlja Amerika? Iz današnje perspektive?

– Kada sam prvi put došao, svi su se rugali Amerima zbog debljine. Danas je Hrvatska postala kao i Amerika zemlja debelih ljudi.

I kakvu priču imate u glavi, plan za prvu, samo Vašu filmsku realizaciju?

– Trenutačno sam usredotočen na realizaciju filma o pomirbi između oca pomorca i njegova sina dok putuju malim brodom uz jadransku obalu. Odrastao sam u Kaliforniji na moru i svako ljeto sam na otoku Visu. Želim svako da moj prvi cjelovečernji film bude smješten na moru.

Poznajete li nekog pomorca?

– Moj stric je pomorac. Čak se i pojavio u kulturnoj putopisnoj seriji Monty Pythonovca Michaela Palina "Okolo svijeta za 80 dana". Njegovi sinovi su obojica pomorci. Lako je moguće da bih i ja plovio da se nisam odlučio za filmski posao.

Dakle, to je bila priča o Hercegovcu koji voli more, pomorce i otoke. Izvršno! STOP! ■

ENG Ljubo Joseph Lasić was born in Cleveland (United States of America) in 1971. He is a television and film director and the recipient of a CHF education grant. He has worked as a director and creative producer for television series in Croatia and neighbouring countries. His focus has shifted recently to movies as an assistant director and writing screenplays for his own work and for others. He works to promote his work on film and is building a house on the island of Vis.

Tekst i foto: Marijan Lipovac

Knjižnica Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 12. svibnja otvorena je izložba fotografija *Fides et*

honor autora Dražena Zetića posvećena povijesti te kulturnoj i prirodnoj baštini Boke kotorske i bokeljskih Hrvata. Na izložbi, koja je bila otvorena do 31. svibnja, mogao se vidjeti i dio građe iz Arhiva HAZU vezan uz povijest i baštinu Boke kotorske, među njima i isprava o posveti kotorske katedrale svetog Tripuna iz 1166., kao i Statut bratovštine svetog Duha u Kotoru iz 16. stoljeća, rukopis *Pjesme bogoljubne razne* iz 1640. napisan u Budvi hrvatskim jezikom, prijepis djela *Podaci o civilnoj i vjerskoj povijesti grada Kotora u Dalmaciji* Kornelija Flaminija iz 1759. te *Kotorska knjiga* raznovrsnog sadržaja iz 1759. *Fides et honor* (Vjera i čast), što je geslo Hrvatske bratovštine Bokeljske mornarice osnovane 809. u Kotoru. Izložbu je otvorio akademik Josip Pečarić istaknuvši njezinu važnost radi upoznavanja hrvatske javnosti s Bokom kotorskom.

ZALJEV HRVATSKIH AKADEMIKA

"Kad su u pitanju Hrvati Boke kotorske, u prethodnoj državi učinjen je

Akademik Josip Pečarić (2. slijeva) i uzvanici na svečanom otvorenju izložbe

Vjera i čast Bokelja

U Zagrebu je održana izložba fotografija *Fides et honor* uz odabranu građu iz Arhiva HAZU, koja oslikava povijest Boke kao što su isprava o posveti kotorske katedrale svetog Tripuna iz 1166., Statut bratovštine svetog Duha iz 16. stoljeća ili pak rukopis *Pjesme bogoljubne razne* iz 1640. napisan u Budvi hrvatskim jezikom

memoroid i zato smo mi Hrvati iz Boke koji živimo u Hrvatskoj još prije više od 30 godina sebi kao cilj postavili povrat Hrvata Boke kotorske u svijest i svijest hrvatskih ljudi i hrvatske države", rekao je akademik Pečarić, istaknuvši da je Boka kotorska *Zaljev hrvatskih svetaca*, ali i *Zaljev hrvatskih akademika* jer odande potječu njih četvorica: skladatelj Ivan Brkanović, liječnik Karlo Radoničić, pravnik Vladislav Brajković i on osobno.

Akademik Pečarić podsjetio je da se izložba otvara na blagdan najpoznatijeg Hrvata iz Boke kotorske, svetog Leopolda Bogdana Mandića, a podsjetio je i na posjet zagrebačkog nadbiskupa blaženog Alojzija Stepinca Kotoru 1941. kada je rekao da svaki kamen Boke kotorske dovoljno jasno kazuje visoku kulturnu razinu hrvatskog življa te je ujedno i najbolji dokaz tko je zapravo autohtoni element Boke kotorske. "U Boki kotorskoj svaki kamen govori hrvatski", poručio je akademik Pečarić koji je istaknuo i zasluge autora izložbe Dražena Zetića

Fotografije i arhivska građa Bokelja u HAZU privukla je medijsku pozornost

za popularizaciju baštine Hrvata Boke kotorske u hrvatskoj javnosti o kojoj je od 2011. do sada imao desetak izložbi fotografija te snimio dva dokumentarna filma.

Zamjenik gastalda (predsjednika) Hrvatske bratovštine Bokeljske mornarice 809. Roko Mišetić podsjetio je na nedavno održan znanstveni skup *Identitet Hrvata Boke kotorske* kojim se u hrvatskoj javnosti željelo podići svijest o bogatome kulturnom naslijeđu ove hrvatske zajednice i njezinu identitetu. "Obilježje socijalnih identiteta je stvaranje simbola s pomoću kojih određene skupine postaju prepoznatljive i koji ih predstavljaju u širem društvenom okruženju. Upravo te simbole prepoznajemo na Zetićevim fotografijama. U Bokelja će prikazani detalji s odore mornara i časnika ili nošnje izazvati radost, nostalgiju i ponos, a u ostalih posjetitelja znatiželju", rekao je Mišetić. Upravitelj

Arhiva i Knjižnice HAZU Marinko Vuković istaknuo je da fotografije Dražena Zetića bilježe bogatu baštinu na južnom rubu hrvatskoga etničkog prostora koji Hrvati nastanjuju od svog doseljavanja. "Bokeljska mornarica najznačajniji je označitelj identiteta bokeljskih Hrvata, kako u Boki, tako i u iseljeništvu. U svečanoj muškoj nošnji njezinih pripadnika zrcali se pripadnost staležu povezanom s morem, vojskom i obranom u prošloj svakodnevnici, a u ženskoj odjeći zrcali se pripadnost visokom stupnju građanske zapadnoeuropske kulture, s primjesama mediteranskih, dinarskih i orijentalnih kulturnih elemenata", istaknuo je Vuković. ■

ENG The library of the Croatian Academy of Sciences and Arts played host to Dražen Zetić's *Fides et honor* exhibition of photography in May. The exhibition focuses on the history of the Bokelj Croats and the archival material related to the culture and nature of Boka Kotorska kept at the academy's archives.

Identitet Hrvata Boke kotorske

Eminentni stručnjaci iz Hrvatske i Crne Gore obradili su na trodnevnome skupu interdisciplinarno 26 krucijalnih tema o identitetu Hrvata Boke kotorske s ciljem uvrštenja u obrazovne planove i programe obiju zemalja

Tekst: **Željko Holjevac**

Foto: **Institut Ivo Pilar**

U Zagrebu i Tivtu održan je od 6. do 9. svibnja 2021. znanstveni skup *Identitet Hrvata Boke kotorske*. Skup je organizirao Institut društvenih znanosti *Ivo Pilar* u suradnji s Hrvatskim katoličkim sveučilištem, Fakultetom hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Institutom za hrvatski jezik i jezikoslovlje i Zavodom za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru. Prvi dio skupa održan je 6. svibnja u dvorani Instituta *Ivo Pilar* u Zagrebu, a drugi dio 8. svibnja u Hotelu *Palma* u Tivtu. Pokrovitelji skupa bila su tri hrvatska ministarstva – Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova i Ministarstvo kulture i medija – kao i Središnji državni ured za Hrvate izvan RH. Supokrovitelji su bili *Croatia Airlines* i Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore. Duhovnu potporu skupu pružila je Biskupska konferencija Bosne i Hercegovine na čelu s uzoritim kardinalom Vinkom Puljićem.

Skup je održan na visokoj razini, uz 26 izlagača u Zagrebi i Tivtu

Put do ovoga tematskoga znanstvenog skupa nije bio brz. Krenuo je iz zagrebačke Hrvatske bratovštine *Bokeljska mornarica 809*, prema Središnjemu državnom uredu za Hrvate izvan RH, da bi se razvio i zaokružio visokim akademskim udjelom, uz potporu i razumijevanje nadležnih ministarstava. Među glavnim začetnicima ideje i organizacijska duša skupa bila je Vanda Babić Galić, rođena Bokeljka iz Tivta, profesori-

ca na Odjelu za kroatistiku Sveučilišta u Zadru. Na skup je dovela svoja tri studenta koji su govorili o Boki kao biseru hrvatske kulture koji treba poznavati. Iznijeli su viđenje studenata kroatistike Sveučilišta u Zadru, gdje profesorica Babić Galić već desetak godina drži izbori kolegij o temama iz bogate bokeljske kulturno-povijesne baštine.

Polazni cilj znanstvenoga skupa bila je izrada kritički provjerene javne slike

Pokrovitelji i znanstvenici prigodom otvorenja skupa u Zagrebu

Svečano potpisivanje Zaključaka skupa
Ž. Holjevac i V. Babić Galić

o identitetu Hrvata Boke s baštinskim uporištima i razvojnom horizontima. Drugi cilj bio je suradnjom iskusnih eksperata iz različitih znanstvenih područja interdisciplinarno umrežiti dobivene rezultate koji se odnose na Boku kotorsku i hrvatsku zajednicu u njoj. A treći i središnji cilj bio je donijeti zaključke koji bi sadržavali znanstveno provjerene i utemeljene činjenice iz hrvatske kulture Boke kotorske s preporukom njihova uključivanja u predmetne kurikule u Hrvatskoj. Planiranim dolaskom u Boku kotorsku nakana je bila pružiti intelektualnu potporu bokeljskim Hrvatima u njihovoj sadašnjoj i budućoj održivosti i perspektivama u Crnoj Gori.

RAZVOJNI HORIZONTI

Na otvorenju skupa u Institutu *Ivo Pilar* u Zagrebu bili su izaslanica predsjednika Hrvatskoga sabora - saborska zastupnica Zdravka Bušić, izaslanik predsjednika Vlade RH - ministar znanosti i obrazovanja Radovan Fuchs, izaslanica ministricke kulture i medija - pomoćnica ministricke Iva Hraste Sočo, izaslanik ministra vanjskih i europskih poslova - državni tajnik Frano Matušić, Njegova Ekscelencija Boro Vučinić - veleposlanik Crne Gore u RH, državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH - Zvonko Milas, a uz njega i Milan Bošnjak - savjetnik s posebnim položajem za pitanja hrvatske nacionalne manjine u inozemstvu te Srećko Đuranović - predsjednik Zajednice bokeljskih Hrvata, Željko Jozić - ravnatelj Instituta za hr-

Prof. dr. sc. Željko Holjevac,
ravnatelj Instituta Ivo Pilar, Zagreb

Prof. dr. sc. Vanda Babić
Galić, Sveučilište u Zadru

Ministar prof. dr. sc. Radovan Fuchs

Zvonko Milas, državni tajnik SDUH izvan RH

Stručnjaci traže da se od nadležnih ministarstava u Crnoj Gori zahtijeva da se knjiga Vande Babić Galić *Boka kotorska: Zaljev svetaca i hrvatske kulture* uključi u obveznu literaturu za obrazovanje turističkih vodiča u Crnoj Gori.

vatski jezik i jezikoslovlje, Željko Tanjić - rektor Hrvatskoga katoličkog sveučilišta i drugi uglednici.

BAŠTINA I LJUDSKI POTENCIJALI BOKE

Sveti Tripun i Gospa od Škrpjela, tri duhovna uzora (sv. Leopold Mandić, blažena Ozana Kotorska i blaženi Gracija iz Mula), glagoljaštvo, migracije, marijanska svetišta, zaslužnici poput bokeljskog književnika Vjenceslava Čičeka i Luke Brajnovića kao jednog od začetnika komunikologije, jezik i književnost u prošlosti i u suvremenome digitalnom

dobu, samo su neki od mnogobrojnih znakova kulturnog i nacionalnog identiteta Hrvata Boke kotorske i biseri hrvatske kulture, a dio su i kulture Crne Gore kojoj taj prostor danas pripada.

Zbog epidemiološke situacije broj sudionika skupa morao je biti ograničen na 26 krucijalnih tema o kojima su na plenarnim izlaganjima i u nekoliko skupina u Zagrebu i Tivtu govorili eminentni stručnjaci. Tako je npr. Ante Bežen, umirovljeni profesor Učiteljskog fakulteta u Zagrebu, uvodno naglasio kako se u RH nije posebno raspravljalo o mjestu hrvatskih nacionalnih manjina u odgojno-obrazovnom oblikovanju hrvatskoga nacionalnog identiteta niti je ta tema bila poseban parametar u nastavnim planovima i programima, odnosno kurikulima. Ti sadržaji unosili su se u udžbenike povremeno ili slučajno, ovisno o stajalištu autora, ili ih uopće nije bilo. Stoga je ideja o uključivanju hrvatske dijaspor, pa i Hrvata Boke kotorske, kao stalne sastavnice hrvatskoga nacionalnog identiteta o kojoj će učiti učenici u hrvatskim školama, zadaća kojoj treba pristupiti ispočetka.

U Zagrebu je Tvrtko Zebec iz Instituta za etnologiju i folkloristiku govorio o kolu sv. Tripuna kao prijepornoj baštini i političkom pitanju, Ivana Petro-

Ministar Gordan Grlić Radman s organizatorima skupa

Ministar Gordan Grlić Radman i kotorski biskup mons. Ivan Štironja te znanstvenici i pokrovitelji u Tivtu

Prof. dr. sc. Vanda Babić Galić i ministar Gordan Grlić Radman u Tivtu

vić s Nove TV o društveno-političkom položaju Hrvata u Boki kotorskoj, a Milan Bošnjak o sustavnoj komunikaciji i suradnji institucija RH s bokeljskim Hrvatima. Roko Mišetić s Hrvatskoga katoličkog sveučilišta analizirao je demografski potencijal Hrvata Boke, a Darko Marčinko s Klinike za psihijatriju i psihološku medicinu KBC-a Zagreb predstavio je ulogu nesvjesnog i arhetipova u održavanju identiteta.

Darko Tomašević s Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Sarajevu izlagao je o marijanskim svetištima u BiH i Boki, Grozdana Franov Živković iz Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru o

glagoljaštvu Boke kotorske, Sanja Vulić Vranković s Fakulteta hrvatskih studija o Vjenceslavu Čižeku, Vinicije Lupis i Saša Mrduljaš iz Instituta *Pilar* o bokeljskoj baštini i značaju katolicizma u crnogorskoj nacionalnoj identifikaciji, a Maja Katušić s Hrvatskoga instituta za povijest o međukulturnim migracijama i vjenčanjima u Kotoru u 18. stoljeću te Ante Bralić s Odjela za povijest Sveučilišta u Zadru o političkoj i nacionalnoj identifikaciji bokeljskih Hrvata u prizmi austrijskih izbora.

U Zagrebu su govorili još Ivana Priatelj Pavičić s Filozofskoga fakulteta u Splitu o utjecaju Lovre Dobričevića u du-

brovačko-kotorske slikarstvu, Domađoj Vidović iz Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje o toponimiji Kotorskoga i Tivatskoga zaljeva, Matilda Kolić Stanić s HKS-a o Luku Brajnoviću i Željko Brguljan o obiteljima Carević i Mandić u Herceg-Novom.

PROTIV AKULTURACIJE

U nastavku skupa 8. svibnja u Tivtu zadarski studenti Josip Uglešić, Josip Renić i Jakov Momirović u posebno dirljivom predavanju postavili su pitanje zašto studenti u Hrvatskoj ne znaju ni gdje je Boka kotorska, a kamoli koja je važnost njezine bogate kulturne baštine? Milica Mihaljević i Lana Hudeček s Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje predstavile su što mrežni izvori govore o Boki, dok je Vanda Babić Galić govorila o porukama svoje monografije *Boka kotorska: Zaljev svetaca i hrvatske kulture*. U Tivtu je izlagao i Robert Tonsati, kancelar Kotorske biskupije, a priopćenja su podnijeli i Miljan Gogić iz Istarskog instituta Univerziteta Crne Gore, Marijan Bitanga s Visokoga kaznenog suda RH i Ozana Ramljak sa Sveučilišta VERN.

Završnim izlaganjima, kao i na plovidbi brodom *Katica* Bokokotorskim zaljevom, nazočili su izaslanik predsjednika Crne Gore i njegov posebni savjetnik Boris Bastijančić, izaslanica predsjednika Hrvatskoga sabora Zdravka Bušić, hrvatski ministar vanjskih i europskih poslova Goran Grlić Radman, veleposlanik RH u Crnoj Gori Veselko Grubišić, državni tajnik MVPEI-ja Frano Matušić, generalna konzulica RH u Crnoj Gori Jasminka Lončarević, predsjednik Hrvatskoga

Znanstvenici predlažu dopunu kurikulnih dokumenata o ključnim sastavnicama pojma hrvatski nacionalni identitet u kojima će se naći i Hrvati izvan domovine, što jasno uključuje Hrvate Boke kotorske.

Stručnjaci iz Hrvatske i Crne Gore

Sudionici na skupu o identitetu Hrvata Boke u Tivtu

Programsko-organizacijski odbor s pokroviteljima skupa *Identitet Hrvata Boke kotorske* nastavlja kao *Inicijativni odbor* koji će *Zaključke* provesti do njihova uključivanja u predmetni nacionalni kurikulum Republike Hrvatske.

nacionalnog vijeća Crne Gore Zvonimir Deković, predsjednik Hrvatske građanske inicijative Adrian Vuksanović, dekan KBF u Sarajevu Darko Tomašević, ambasadorica projekta *Putevima bokeljskih Hrvata* Sanja Putica i nekadašnji vaterpolist, Bokelj Mirko Vičević i dr.

ZAKLJUČNE PORUKE

Hrvati koji žive u Boki kotorskoj, kao i Bokelji iz cijeloga svijeta, poslali su snažnu poruku s otočica Gospe od Škrpjela. Upravo na tome svetome mjestu u *Zaljevu hrvatskih svetaca*, *Zaključke* znan-

stvenoga skupa *Identitet Hrvata Boke kotorske* potpisali su jedna od začetnica ideje Vanda Babić Galić i predsjednik Programsko-organizacijskog odbora Željko Holjevac, ravnatelj Instituta društvenih znanosti *Ivo Pilar*. Zaključci su potpisani u nazočnosti hrvatskoga ministra vanjskih i europskih poslova Gordana Grlića Radmana i kotorskoga biskupa Ivana Štironje.

U *Zaključcima* je predložena dopuna kurikulnih dokumenata o ključnim sastavnicama pojma hrvatski nacionalni identitet u kojima će se naći i Hrvati izvan domovine, što jasno uključuje Hrvate Boke kotorske. Zatraženo je da se hrvatska baština Boke primjereno ugradi u nastavne sadržaje, da se identitetska obilježja i stvaralaštvo bokeljskih Hrvata uključe u pojedine segmente kurikula, da se pruži potpora obnovi sakralne baštine Kotorske biskupije te da se uspostavi institucijska, stručna i znanstvena suradnja s Biskupijskim arhivom. Nadalje, traži se od nadležnih ministarstava u Crnoj Gori da se knjiga Vande Babić Galić *Boka kotorska: Zaljev svetaca i hrvatske kulture* uključi u obveznu literaturu za obrazovanje turističkih vodiča u Crnoj Gori, a predlaže se i da Programsko-organizacijski odbor s pokroviteljima skupa *Identitet Hrvata Boke kotorske* postanu Inicijativni odbor koji će *Zaključke* provesti do njihova uklju-

Izlagači iz dviju zemalja

Faksimil *Zaključaka* skupa

čivanja u predmetni nacionalni kurikulum Republike Hrvatske.

Nazočnost kotorskoga biskupa mons. Ivana Štironje i sveta misa koju je služio u katedrali sv. Tripuna dali su poticaj i nadu kako smo u Kotorskoj biskupiji i bokeljskim Hrvatima općenito dobili pouzdanog partnera u daljnjim potvratima koje imamo u planu, a veći na se odnosi na zaštitu bogate sakralne baštine Boke kotorske i sređivanje Biskupijskog arhiva u Kotoru te digitalizaciju građe i u konačnici pripremanje *Enciklopedije Boke kotorske* što je velik posao, ali ipak ostvariv. Kako je ovaj skup naišao na vrlo dobar odaziv u medijskim i akademskim krugovima, uz nazočnost ministra Fuchsa u Zagrebu i ministra Grlića Radmana u Tivtu, mogu se očekivati nove projektne inicijative posvećene Hrvatima Boke. ■

ENG A symposium was staged in the Croatian capital of Zagreb and the Montenegrin coastal city of Tivat from 6 to 8 May. The event was organised by the Ivo Pilar Institute of Social Sciences, the Croatian Catholic University, the University of Zagreb's Faculty of Croatian Studies, the Institute of Croatian Language and Linguistics, and the Croatian Academy of Sciences and Arts. The conference aims to see factual information backed up by scholarly research concerning Croatian heritage in the Boka Kotorska area incorporated into the school curricula of both Croatia and Montenegro, thus safeguarding the wealth of cultural heritage of the Bokelj Croats from being glossed over, appropriated, or lost to oblivion. The multidisciplinary conference features lectures from 26 scholars and was held under the auspices of our foreign and European affairs ministry, science and education ministry, culture and media ministry and the State Office for Croats Abroad.

Poklon rodnome kraju

Rođena Delničanka koja je od 1930. živjela i umrla u Kanadi, oporučno je rodnome gradu ostavila dva i pol milijuna kanadskih dolara, gotovo 10 milijuna kuna

Janet Majnarich

Izvor: HINA

Janet Majnarich (1922. - 2011.) odlučila je dio životne uštede uložiti u kulturu, socijalu i školstvo. Gradska knjižnica u Delnicama, koja baštini bogatu tradiciju prvih ilirskih čitaonica i kasnijih narodnih knjižnica i čitaonica, svoje današnje ime nosi u počast Janet Majnarich. Nakon 147 godina od osnutka prve čitaonice u Delnicama, knjižnica građa preseljena je u obnovljenu i rekonstruiranu zgradu nekadašnjeg Doma Hrvatske vojske. Osvrnuvši se na stvarne i simboličke važnosti knjižnica kao kulturnih institucija, ministrica kulture i medija dr. sc. Nina Obuljen Koržinek, koja je bila prisutna na otvorenju 7. svibnja, istaknula je kako se zahvaljujući zajedničkim naporima Grada, Ministarstva kulture i medija te dobrotom sugrađanke gospođe Janet Majnarich, uspelo ostvariti ovako važan i financijski zahtjevan projekt unatoč teškim okolnostima nametnutih pandemijom. Stoga je izrazila uvjerenje kako će se preseljenjem u prostrani, novouređeni i suvremeno opremljeni prostor otvoriti mnogobrojne mogućnosti i da će se Gradska knjižnica svojim pro-

gramima sada moći pridružiti poticanju čitanja i čitalačke pismenosti tijekom ove godine posvećene knjizi i čitanju. Čestitajući osnivaču, svim djelatnicima knjižnice, a posebno korisnicima, ministrica je izrazila ponos i zadovoljstvo što smo upravo u *Godini čitanja* dobili još jednu knjižnicu, još jedan prostor susreta i razvoja čitalačke pismenosti i knjižničarske struke. Uz ministricu, okupljenima su se obratili ravnateljica knjižnice Indira Rački Joskić i gradonačelnik Delnica Ivica Knežević.

Dio novca utrošen je i za ustanove koje se skrbe za starije osobe. Prilikom posljednjeg posjeta 2000. godine kad je obišla bivši objekt za smještaj starijih osoba, Janet Majnarich odlučila je dati nemali iznos za izgradnju novoga doma. Dom će nositi naziv prema donatoričnim roditeljima "Tom i Josipa Majnarich".

INFORMATIČKA OPREMA

Dijelom sredstava nabavljena je i nova informatička oprema za osnovne i srednje škole u Delnicama. Sa 120.000 kuna uređene su i obnovljene informatičke učionice u osnovnoj i srednjoj školi. Srednjoškolci i osmoškolci u Delnicama rade na novim računalima kupljenim novcem koji je oporučno ostavila Delničanka koja je u Kanadi radila kao učite-

ljica. Nova računala dobila je i delnička srednja škola. Novom opremom koristit će se oko 300 učenika.

- Sada imamo suvremenu i modernu učionicu informatike gdje djeca na kvalitetniji i brži način mogu usvajati osnove informatičke pismenosti. Učionica je opremljena najsuvremenijim računalima i informatičkom opremom - zadovoljan je i ravnatelj delničke osnovne škole Mladen Bolf.

Učenici su oduševljeni novom opremom. Osim ulaganja u školstvo, Delničanka je željela da se novac uloži i u osnivanje muzeja. Iz ostavštine Janet Majnarich financirat će se i uređenje Kulturnog centra i Etnografskog muzeja u Delnicama. Tako će se ostvariti želja iseljene Delničanke da pridonese poboljšanju uvjeta rada i života svih stanovnika njezina kraja.

- Gospođa Majnarich predviđjela je da se darovana novčana sredstva iskoriste za općenitu pomoć stanovništvu, posebno u onim segmentima koji se ne mogu financirati iz redovitih proračunskih sredstava - napomenula je Katarina Mihelčić, zamjenica gradonačelnika Delnica. ■

ENG *Few and far between are the towns fortunate enough to be bequeathed an amount equal to about half of its annual budget. 147 years since the founding of the first library in Delnice the books have been moved to the renovated building previously housing the local Croatian Armed Forces administration. Janet Majnarich (1922-2011) was born in Delnice and lived in Canada from 1930 where she worked as a teacher. In her will she left two million Canadian dollars to her native Delnice. She bequeathed a part of her life savings for culture, social programmes and education. She instructed her legacy to be used for general assistance to the town's residents, especially in segments that could not be covered out of the town's budget. Part of the funds have been spent on institutions providing care to the elderly, and part for new IT equipment in the local elementary and secondary schools. The funds will also be spent on the renovation of the local culture centre and the ethnographic museum in Delnice.*

Uručena donacija knjiga knjižnici "Napredak" u Mečenčanima

Na poticaj gospodina Dražena Zečevića, člana Društva hrvatskih književnika i Matice hrvatske, za pomoć dječjoj knjižnici "Napredak" u Mečenčanima, Matičin je Odjel za školstvo, znanost i šport organizirao prikupljanje donacije među djelatnicima Hrvatske matice iseljenika. Prikupljeno je 60 dječjih naslova, slikovnica za najmlađe, ilustriranih priča za one nešto starije, bajki, priča i romana za najstarije, lektirnih djela, dječjih monografija i dr. Pozivu se odazvao i 6. a razred Osnovne škole Ive Andrića iz Zagreba. Osnovna škola Katarine Zrinske u općini Donji Kukuruzari nije u funkciji zbog stravičnog potresa i pojava vrtača koje se nalaze oko nje u neposrednoj blizini te su djeca pod prinudom novonastalih okolnosti primorana pohađati nastavu u Hrvatskoj Kostajnici. Jedna je od rijetkih škola koja nema niti školsku dvoranu, niti ikakvih drugih sadržaja za djecu i mlade pa im je knjižnica od velike važnosti. Stoga su se djelatnici Hrvatske matice iseljenika s posebnom osjećajem solidarnosti i prisnosti odazvali hvalevrijednom pozivu. Donaciju je u petak, 30. travnja 2021., načelnici Općine Donji Kukuruzari Lu-

Lada Kanajet Šimić iz HMI te načelnica Općine Donji Kukuruzari Lucija Matković sa suradnicom Anitom Barišić

ciji Matković predala rukovoditeljica Odjela za školstvo, znanost i šport Lada Kanajet Šimić. Predaji je nazočila i koordinatorica akcije Anita Barišić. Predajući donaciju u ime ravnatelja Mije Mariće i svih djelatnika HMI-ja izrazila je žaljenje zbog nemilih događaja koji su zadesili ovaj kraj, ali i nadu i želju da se posljedice potresa

što prije saniraju, djeca i mladi što prije vrate svojim klupama u matičnoj školi i imaju što ljepšu, sretniju i veseliju budućnost. Uz riječi zahvale načelnica Matković istaknula je važnost ovakvih aktivnosti i ulaganja u djecu koji će već sutra biti nositelji oporavka i napretka ovog dijela Lijepe Naše. ■

Hrvatska matica iseljenika i Udruga Stećak pozivaju vas na ONLINE SUSRET sudionica Revije tradicijske odjeće i izbora najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji izvan RH

Četvrtak, 8. srpnja 2021.
– zoom platforma

Poštovane i drage sudionice Revije i svi koji ste sudjelovali i pridonijeli održavanju ovoga iznimno važnoga programa za očuvanje hrvatske kulturne baštine te za povezivanje i umrežavanje Hrvatica i djevojaka hrvatskih korijena iz cijeloga svijeta, drago nam je što možemo najaviti jedan zajednički online susret svih dosadašnjih sudionica i podupiratelja kako bi se prisjetili lijepih trenutaka i druženja te pojačali našu mrežu uz predstavljanje zajednica iz kojih dolazite. Molim vas rezervirajte datum 8.7.2021. (četvrtak) u predvečernjem terminu. Susret i kulturno-umjetnički program organizira Udruga Stećak u suorganizaciji Hrvatske matice iseljenika i to online putem zoom platforme. Potvrdite svoje sudjelovanje na mail voditeljice snjezana.jurisc@matis.hr ■

Nasljeđe devedesetih i stvaranje hrvatske države

Zanimanje javnosti privukao je Okrugli stol u povodu 30. obljetnice nastanka Republike Hrvatske na kojem je sudjelovao tim iz projekta "Nasljeđe devedesetih: diskursi i svakodnevica" Instituta za etnologiju i folkloristiku

Prof. dr. sc.
Damir Agičić

na www.klioifest.hr, kao i u Knjižari *Dominović*. Tijekom četverodnevno održavanja, *Klioifest* je upriličio obilježavanje tribina, okruglih stolova i konferencija fokusiranih na obljetnice važnijih povijesnih događaja. Povjesničari su tako obilježili 150 godina od Rakovičke bune, 100 godina od Vidovdansko ustava, 50 godina od Hrvatskog proljeća te 30 godina od nastanka moderne države Hrvatske. Odaziv studenata bio je dobar, potvrđuju nam organizacijski ravnatelj Krešimir Maligec i inicijator ove hvaljevrijedne manifestacije prof. dr. sc. Damir Agičić, ujedno predsjednik Hrvatskoga nacionalnog odbora za povijesne znanosti.

KULTURNE MEMORIJE

Zanimanje najšire publike posebno je privukao Okrugli stol u povodu 30. obljetnice nastanka Republike Hrvatske, organiziran u suradnji s timom koji provodi projekt "Nasljeđe devedesetih: diskursi i svakodnevica" Instituta za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu. Politajna izlaganja održali su Sven Cvek, Đurđica Čilić, Drago Miletić i Orlanda Obad, koji kreiraju u svojim knjigama raznolike pristupe društvenoj povijesti devedesetih, odmaknute od prevladavajućih nacionalnih narativa, što očito nedostaje u hrvatskoj historiografiji. Okrugli stol "Pedeset godina Hrvatskoga proljeća" rasvijetlio je autohtono izvoriste tog političkog i kulturnog pokreta koji je prethodio hrvatskoj neovisnosti, uz sudjelovanje Vlahe Bogišića i Hrvoja Klasića. Okrugli stol "Protiv historijskog revizionizma" nastojao je propitati najčešće spominjane pojmove vezane uz povijest i politiku povijesti u Hrvatskoj i

zemljama bivše Jugoslavije. Sudjelovalo je desetak povjesničara i politologa kao što su Aleksandar Jakir i Stevo Đurašković iz Hrvatske; Dubravka Stojanović i Milivoj Bešlin iz Srbije; Husnija Kamberović i Edin Omerčić iz Bosne i Hercegovine; Ruža Fotiadis i Thomas Schad iz Njemačke i Tomasz Stryjek iz Poljske. Okrugli stol u povodu obilježavanja 150. godišnjice Rakovičkog ustanka razmatrao je različite aspekte Kvaternikova života i njegove vanjskopolitičke napore za internacionalizacijom hrvatskoga pitanja u Austro-Ugarskoj Monarhiji. Raspravu je moderirao Stjepan Matković, a sudjelovali su Alexander Buczynski, Ladislav Dobrica, Željko Holjevac i Arijana Kolak Bošnjak.

Prigodom stote obljetnice Vidovdansko ustava, koji je u Kraljevini SHS ozakonio centralizam, davši kralju neograničene ovlasti i ukinuvši povijesne

Tekst: Vesna Kukavica Foto: Klioifest

U Zagrebu je održan osmi Festival povijesti *Klioifest* od 11. do 14. svibnja 2021. Program uživo, unatoč pandemijskim mjerama, izveden je najvećim dijelom u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici, dok su pojedini popratni događaji održani u više raznih ustanova i mjesta diljem Hrvatske. U večernjim satima svi zainteresirani mogli su pratiti većinu snimljenih festivalskih događaja. Uz *Klioifest* trajao je i sajam povijesnih knjiga

pokrajinske samouprave - propitivali su na *KlioFestu* Tihomir Cipek, Stipica Grgić, Zdravka Jelaska, Ivan Kosnica i Suzana Leček, a moderirao je Hrvoje Čapo.

ENTUZIJASTIČNI ORGANIZATORI

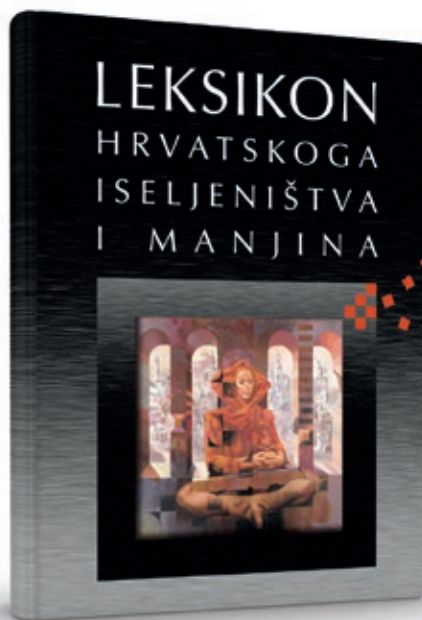
Tijekom *KlioFesta* mogla se razgledati izložba fokusirana na etape Hrvatske i Slavonske vojne krajine (*Bulwark of Europe – Digitizing the Habsburg-Ottoman Frontier*), zahvaćajući razdoblje od sredine 16. stoljeća do konsolidacije na Saboru u Brucku na Muri 1578. godine. Autori izložbe, studenti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu pod vodstvom prof. dr. sc. Nataše Štefanec, zorno su približili Vojnu krajinu široj publici na interaktivan način.

Organizatori Festivala su Hrvatski nacionalni odbor za povijesne znanosti, Društvo za hrvatsku povjesnicu, Nacionalna i sveučilišna knjižnica i Udruga *KlioFest*. Suorganizatori su Hrvatska matica iseljenika, Hrvatska udruga nastavnika povijesti, Hrvatski državni arhiv, Hrvatski institut za povijest, Hrvatsko etnološko društvo, ICARUS HR, Knjižnica *Bogdana Ogrizovića*, Odsjek za povijest FF Sveučilišta u Zagrebu, Poljska kulturna udruga *Mikołaj Kopernik*, Udruga za zaštitu prava nakladnika ZANA i Zajednica nakladnika i knjižara HGK-a.

REFERENTNA DJELA

Među mnoštvom novih povijesnih knjiga predstavljenih na *KlioFestu* hrvatskih i inozemnih nakladnika o hrvatskoj i europskoj povijesti izdvajamo nekoliko naslova. Proces na izradi *Leksikona hrvatskog iseljeništva i manjina* u nakladi Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar i Hrvatske matice iseljenika predstavile su 12. svibnja Ljiljana Dobrovšak, Mirjana Paić Jurinić i autorica ovih redaka,

pozivajući mlade leksikografe na daljnju suradnju. *Leksikon* ima 1.096 stranica, a sadrži 3.464 natuknice koje vjerodostojno opisuju fenomen hrvatskih migracija od sredine drugog tisućljeća do suvremenosti uz naglasak na posljednjih 170 godina, a koje su izdvojene iz trostruko šire e-baze. Urednički dvojac *Leksikona* Ljiljana Dobrovšak i Vlado Šakić upravljao je s osamdesetak istraživača s bogatim leksikografskim iskustvom. Posrijedi je referentno enciklopedičko djelo prvoklasne vrijednosti sintetizirane građe relevantne za hrvatski nacionalni korpus i kulturu izvan domovine. *Leksikon* je fokusiran na pokrete, događaje, organizacije i ljude iz prošlosti, no zahtjevi leksikografske struke u ovom kompendiju nisu nipošto zaobišli živuće osobe naših korijena s udaljenih meridijana iz 45 zemalja, kao i izazove suvremene mobilnosti u Hrvata. Uzbudljivo iskustvo na leksikonskom projektu urodilo je zasebnim kapitalnim djelom

stručnih *Leksikonovih* konzultanata Ivana Rogića i Ivana Čizmića pod naslovom "Modernizacija i odselidba".

U tom smislu s inozemnog vidikova je atraktivna promovirana knjiga na *KlioFestu* "Globaliziranje jugoistočne Europe. Iseljenici, Amerika i država od kraja 19. stoljeća", koju je napisao Ulf Brunnbauer. Autor je šef Katedre za povijest Jugoistočne Europe na Sveučilištu u Regensburgu, a u ovoj knjizi propituje razloge zbog kojih su mnogi ljudi onodobno odlučili odseliti preko Atlantika, ponajprije u SAD. Uzroke migracija vidi i u nepovoljnim zemljoposjedničkim odnosima, visokom udjelu poljoprivrednog stanovništva u zemljama ove regije i u nekonkurentnosti domaće proizvodnje. Knjiga prakticira komparativni pristup za razliku od većine dosadašnjih empirijskih istraživanja, koja su nerijetko bila fokusirana na jednu zemlju ili nacionalnu skupinu. Iskustvo iseljavanja iz Europe u Ameriku, tvrdi autor, utrlo je put s jedne strane prihvaćanju migracija kao sastavnog dijela društvenog djelovanja, a s druge strane na taj se način učvršćivalo mišljenje o iseljenicima kao "dijaspori" koja je ostala vjerna "domovini". Autor govori o "dinamičnim promjenama društvenih konfiguracija" koje uzrokuju migracije bez obzira na nacionalne granice. Vrijedi pročitati ovu knjigu koja rasvjetljava odnos između teritorija, ljudske mobilnosti i političke intervencije. ■

ENG Zagreb hosted KlioFest 2021—the eighth incarnation of this event—from 11 to 14 May. The four-day event featured a range of panel discussions on major historical events, including the 150th anniversary of the Rakovica Revolt, the 100th anniversary of the Vidovdan Constitution, 50 years since the Yugoslav regime crushed the Croatian Spring movement, and 30 years since the Yugoslav federation fell apart with the revival of full Croatian independence.

Knjige imaju svoju sudbinu

Drugi po redu roman "Snovi i kulise" kaleidoskop je života na Sredozemlju, šaroliki društveni prikaz svijeta u prijelomnom razdoblju. Radnja smještena u ljetni Split 1936. dočarava bogato plutanje i frivolnu lakoću postojanja.

Spisateljica Alida Bremer

Tekst i foto: Alida Bremer

Alida Bremer rođena je u 1959. u Splitu, a od 1968. živi u njemačkome gradu Münsteru. Nakon što je doktorirala na temu "Kriminalistička dekonstrukcija. K poetici postmodernih kriminalističkih romana", niz godina radila je kao znanstvena suradnica, visokoškolska docentica i lektorica na sveučilištima u Münsteru i Gießenu.

Urednica je nekoliko njemačkih antologija hrvatske književnosti te jedne antologije svjetske književnosti, zajedno s njemačkim piscem i urednikom Michaelom Krügerom.

Na njemački je prevela mnogobrojna djela, uz ostale Ivane Sajko, Ede Popovića, Delimira Rešickog, Marka Pogačara, Zvonka Makovića, Romana Simića, Predraga Matvejevića, Veljka Barbierija, Dragana Velikića, Branka Čegeca, Dina Pešuta, Ive Brdar, Renata Baretića, Damira Karakaša te Asje Bakić. Bila je članica mnogobrojnih žirija, a šest godina je suodlučivala o nagradi za Europsko razumijevanje Leipziškog sajma knjiga i grada Leipziga. Inicirala je i vodila niz projekata o promociji hrvatske i dru-

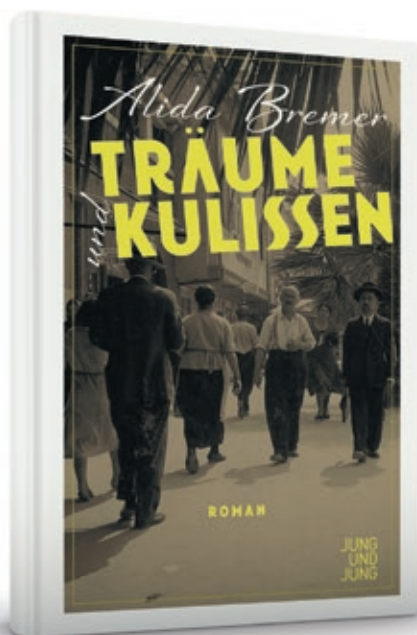
gih književnosti jugoistočne Europe koji su zajedno organizirali Zaklada Robert Bosch, Traduki i Leipziški sajam knjiga. "Kontinuiranim radom postignuto je da je Hrvatska na Leipziškom sajmu knjiga prepoznatljiva, poznata i dobrodošla. Hrvatski pisci ovdje su znali postizati lijepe uspjehe, a kako posljednjih godina redovito izlaze i knjige na njemačkome jeziku, mislim da možemo slobodno reći kako recepcija postoji i kako se na primjeru Leipziga pokazalo da samo kontinuitet može dovesti do recepcije", ističe Alida Bremer.

Eseje, priče i poeziju objavljuje u različitim časopisima i na portalima kao što su Manuskripte, Lichtungen, Der Spiegel, Zeit Online, Textland, Westpennest, Lettre International, Schreibheft, Die Horen, Zibaldone itd. Dobila je niz stipendija i nagrada, bila "poet in residence" Sveučilišta Duisburg-Essen 2019. godine kad je ovo sveučilište s njezinim romanom *Olivas Garten* dobilo nagradu "Jedno sveučilište – jedna

knjiga". Za prijevod romana Ivane Sajko *Ljubavni roman* nagrađena je zajedno s autoricom najvećom njemačkom nagradom za strane književnosti: Internationaler Literaturpreis 2018.

Za rad na romanu *Olivas Garten* (Eichborn 2013., džepno izdanje Ullstein 2017., prijevod na makedonski objavila izdavačka kuća Goten iz Skoplja 2014., prijevod na hrvatski pod naslovom *Olivino nasljeđe* objavila zagrebačka Fraktura 2015.) dobila je stipendiju Zaklade Robert Bosch.

Lučki grad na Jadranu poslužio je kao kulisa za opis malih i velikih ljudskih sudbina, istodobno i snova onih koji trguju, snimaju filmove, a od kojih je najmanje njih zadesila sreća. Zajedno s turistima europskoga visokog društva miješaju se izgnani Židovi, komunisti i ostali protivnici novonastalog poretka, a s njima i pridošlice i doušnici iz savezničkih zemalja. Čak i kad su ponosni na svoj grad kao omiljeno mjesto za snimanje njemačkih filmova, starosjedioci ne sumnjaju u njemačke filmske ekipe. Plaže, kavane i gostionice su pune; u luci uz ribarice na vezu su putnički parobrodi i vojni brodovi. Jednog jutra pronađen je i jedan leš. Malo je tragova i svi vode na različite strane. Mario Bulat počinje istraživati, ali se čini da svi već znaju više od njega. ■

ENG Writer and translator Alida Bremer was born in Split in 1959 and has lived in the German city of Münster since 1968. She has initiated and led a number of projects to promote the literature coming out of Croatia and other southeast European countries. She has edited a number of German anthologies of Croatian literature. She publishes her own essays, stories and poetry in a number of magazines and on Internet sites. Her second novel *Träume und Kulissen* ("Dreams and Backdrops") paints a kaleidoscope of Mediterranean life; a variegated depiction of society in a turbulent period set in Split in the summer of 1936. The manuscript was nominated for the Alfred-Döblin prize in Berlin and is to be published in August of 2021 in German and later as a Croatian translation.

Suvremeni narativi hrvatskih pisaca u Njemačkoj

Među potomcima naših ekonomskih migranata stasa druga pa i treća generacija pisaca, koji pretežno pišu na njemačkome jeziku i u svojim umjetničkim djelima koriste pojedine hrvatske motive i tematske bravure o Lijepoj Našoj

Zagrebačka Naklada *Ljevak* ovih dana objavila je zanimljivu monografiju Milana Bošnjaka "Hrvatska književnost nastala u Njemačkoj 1990. - 2013.", u kojoj autor opisuje život i rad hrvatskih pisaca koji djeluju u toj germanofonoj sredini od raspada SFRJ i nastanka Republike Hrvatske do njezina ulaska u Europsku uniju. Bošnjak obrađuje tamošnje hrvatske pisce svrstavajući ih u tri bitne skupine. U prvoj su spisatelji koji su se u Njemačkoj našli kao politički emigranti; drugoj grupi pripadaju suvremeni pečalbari, odnosno naši službenici – diplomati, učitelji ili pak svećenici, kojima je primarna profesionalna zadaća djelovati u odgojno-obrazovnom, diplomatskom ili vjerskom smislu u hrvatskim iseljeničkim zajednicama; dok u treću skupinu, koja je vrlo heterogena, Bošnjak ubraja ekonomske migrante i njihove potomke koji su se vještom imaginacijom vinuli u etablirani umjetnički svijet domicilne sredine. Među političkim emigrantima Milan Bošnjak izdvaja stvaralaštvo Malkice Dugeč, Vjenceslava Čičeka, Ivana Otta, Gojka Borića, Joze Mršića i Hrvoja Lorkovića. Od hrvatskih pečalbara *novoga kova* izdvojeni su Jozo Župić, Adolf Polegubić, Acija Alfirević, Luka Marković, Miroslav Lovčanin i Mladen Lucić. Od klasičnih ekonomskih migranata Bošnjak proučava stvaralaštvo Irene Vrkljan i Dragutina Trumbetaša, a raščlanjuje i poetike Nade Pomper Gulije, Zdravka Luburića, Zvonka Plepelića i Pere Mate Anušića. Među potomcima ekonomskih migranata stasa druga pa i treća generacija pisaca, koji pretežno pišu na njemačkome jeziku i u svojim umjetničkim djelima koriste pojedine hrvatske motive i tematske bravure (auto)predodžbi modernih nomada naših korijena. U tu skupinu probitačnih prozaista srednjeg naraštaja ubrajaju se pisci poput Marice Bodrožić, Jagode Marinić, Nicole Ljubića i Nataše Dragnić, kojima su djela integralni dio njemačke književnosti iako ih teoretičar Bošnjak s razlogom čita i kao djela hrvatske književnosti.

U teorijskom smislu očito Bošnjak drži kako je književni diskurs proizvod interaktivnog procesa zadanog zatečenim sociokulturnim kontekstom i podrijetlom ovih pisaca. Od autora mlađe generacije koji pišu na hrvatskome jeziku ističe se Marijana Dokoza. Srećom, Bošnjak sustavno prati dosege hrvatske i njemačke književne kulture, prepoznajući dvosmjerno prožimanje literarne produkcije i skupine u kojoj nastaje. Premda je u globalizaciji uvelike izmijenjena društvena funkcija književnosti i formativnih čimbenika nacionalne identifikacije, Bošnjak svjesno nastoji utvrditi utjecaj književnih praksi spomenutih pisaca na očuvanje i razvijanje hrvatskoga identiteta naših sunarodnjaka koji žive u Njemačkoj. Korpus nje-

Piše: Vesna Kukavica

mačke *Croatice* Bošnjak obrađuje uz imagološku prizmu, fokusirajući se na mjesta i uloge slika Hrvatske, Jugoslavije i Njemačke u djelima pisaca ovih triju spomenutih skupina.

Ono što je zajedničko svim piscima koji su u Bošnjakovu istraživačkom fokusu jest jasna i dobro sročena namjera pronalaženja plodotvornih veza između tradicijske i suvremene kulture pripovijedanja, a u maniri belgijskog komparatista Huga Dyerincka. Slijedom instrumentarija relevantnih književnih teorija koje se bave odnosom

književnosti i suvremene zbilje, Bošnjak nastoji istaknuti važnost *umjetnosti riječi* za društvo i pojedinca koji mu pripada pa barem proveo čitav život u lutanjima. Počevši od najstarijih antičkih pristupa poetskom iskustvu do recentnih književnih teorija, koje na vrlo različite i osebujne načine pristupaju jeziku, književnom djelu te njihovoj interakciji s poviješću, ideologijom i politikom, Bošnjak nenametljivo sagledava ulogu koju svijet beletristike zauzima u oblikovanju aktualnih kulturnih praksi višejezičnih Hrvata izvan domovine. Analiza ide gotovo po rubu čarobnog spoja raznorodnih narativa, fikcije i imaginacije, nastojeći istaknuti neumrlj potencijal književnosti da u čitatelju probudi novu spoznaju i time potakne na djelovanje, kreativnost i društvenu promjenu.

Milan Bošnjak rođen je 1974. u Gospiću. Na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu završio je studij filozofije i komparativne književnosti te poslijediplomski doktorski studij kroatistike. Zaposlen je u Državnome uredu za Hrvate izvan RH. Objavio je prethodno, u koautorstvu s Antom Beženom, knjigu stručnih tekstova o hrvatskoj nastavi u inozemstvu u kojoj poučavaju naši učitelji, te zbirke pjesama "Neuki letači" i "Zelenoplavo".

Osim što, uz već poznate književnoteorijske pristupe, uvodi najnovije trendove u proučavanju naše književnosti s migrantskim predznakom, Bošnjak u knjizi ne donosi samo pregled tzv. njemačke *Croatice* u zadanome vremenskom odsečku, već i usustavljene analize odabranih uvjetno rečeno kanonskih djela. Time ova knjiga predstavlja jedan od *novuma* među djelima sekundarne literature koja može poslužiti za izradu nedostajuće antologije hrvatske književnosti suvremenih pečalbara, ali i za uvrštavanje pisaca iz dijasporu u lektiru, udžbenike i obrazovne programe hrvatskoga jezika i književnosti u matičnoj zemlji. ■

ENG *Croatian Literature Created in Germany from 1990 - 2013 is a monograph by M. Bošnjak, published by Ljevak of Zagreb, that details the lives and activities of ethnic Croatian writers in Germany, covering the period from the dissolution of socialist Yugoslavia, the revival of Croatian independence, and the country's accession to the European Union.*

Hrvatskim iseljenicima besplatna školarina za studij

Edward Bernays University College iz Zagreba objavio je da će dvoje pripadnika hrvatske dijaspeore biti dodijeljene besplatne školarine za diplomski studij "Upravljanje doživljajem u turizmu". Riječ je o dvogodišnjem studiju koji se izvodi u Zagrebu, a namijenjen je svima onima koji se žele vratiti na studij u svoju domovinu.

Nastava na diplomskom studiju turizma na Edward Bernays University College izvodi se na hrvatskom, uz pohađanje određenih kolegija na engleskom jeziku, dok je ispite u sklopu studija moguće polagati na hrvatskom ili engleskom jeziku. Kako navode s ovog visokog učilišta, Tourism Experience Management je zanimanje budućnosti.

Diplomski studij stoga je koncipiran na način da individualno uključuje studente u nastavu i upoznaje ih s najnovijim tehnikama i vještinama gdje je izrazito jaka značajka kreativnost. Teorijska utemeljenost studija, ali i praktična potreba ukupnog turističkog sektora, zbog novih trendova i načina života, polazište je i temelj ponašanje potrošača,

u ovom slučaju konzumenta iskustva. Tijekom studija, povratnici u domovinu, imat će priliku izbrusiti znanja o Hrvatskoj kao konkurentnom turističkom brendu, upoznati kreativnost u turizmu te dobiti vještine kojima će biti sposobni strateški pristupiti razvoju destinacije.

Svi zainteresirani kandidati trebaju poslati pravilno ispunjenu natječajnu dokumentaciju na e-mail adresu Bernaysovog prodekana za međunarodnu suradnju adrian.beljo@bernays.hr najkasnije do 5. srpnja 2021. Jedan od uvjeta natječaja je i taj da kandidati moraju imati najmanje B1 razinu znanja engleskog jezika te A2 razinu znanja hrvatskog jezika.

Za više informacija posjetite internetsku stranicu učilišta www.bernays.hr. ■

Tourism Program in Croatia Higher Education Institution in Zagreb to Provide Free Tuition for Two Students from Croatian Diaspora

Edward Bernays University College from Zagreb announces that two students from the Croatian diaspora will be awarded free tuition for its Experience Management in Tourism graduate study program. The two-year program takes place in Zagreb and is intended for all those who want to return to study in their homeland and are ready to start their career in tourism. Applications for the contest

Classes in the tourism graduate program at Edward Bernays University College take place for the most part in Croatian, with a few courses in English, while the exams within the program can be taken by students in either Croatian or English. As highlighted by this higher education institution, experience management is the occupation of the future.

Consequently, the graduate program has been conceived in such a manner that students are personally involved in the teaching and learning process, and they are introduced to the latest techniques and skills, with creativity being the most important feature. The theoretical foundation of the program, as well as the practical needs of the entire tourism sector, due to new trends and lifestyles, is consumer behavior, in this case, consumer experience more specifically. During their studies, returnees will have the opportunity to hone their knowledge of Croatia as a competitive tourist brand, become more acquainted with creativity in tourism and gain the skills that will enable them to strategically approach the development of a destination. All interested candidates must send the properly completed contest documentation to the e-mail address of Bernays' Vice Dean for International Cooperation adrian.beljo@bernays.hr by no later than July 5, 2021. One of the conditions of the contest is that candidates must possess at least B1 level of knowledge of English and A2 level of knowledge of Croatian (according to the Common European Framework of Reference for Languages - CEFR).

For further information, visit Bernays' website bernays.hr.

HMI i Centar za kulturu Orašje osmislili su filmsku radionicu u kojoj sudjeluju Hrvati iz domovine, BiH i iseljeničtva te predstavnici hrvatskih manjina

Hrvatska matica iseljenika i Centar za kulturu Orašje, na tragu tradicionalnog okupljanja filmaša i ljubitelja filmske umjetnosti na tamošnjem festivalu, i njegovom bogatom programu, osmislili su filmsku radionicu u kojoj sudjeluju Hrvati iz domovine, BiH i iseljeničtva te predstavnici hrvatskih manjina. Uz stručno vodstvo akademskog redatelja Ivana Mokrovića, radionica će se održati od 26. kolovoza do 1. rujna 2021.

Filmska radionica započinje prije otvaranja 26. Dana hrvatskog filma "Ivo Gregurević" u Orašju, a zadnjega dana će se u sklopu festivala prikazati i film sudionika. Cilj radionice je mlade buduće filmaše upoznati s procesom stvaranja filma, montaže, produkcije i distribucije. Filmska radionica novi projekt HMI-ja kojim pokazuje da i u doba koje nam nosi nove izazove programi idu dalje. (N.A.)

Prošlogodišnja predivna premijera pokazala je koliko mladi imaju talenta, samo im treba stvoriti okvir za rad i njihovu kreativnost. Taj okvir i ovom radionicom stvara Hrvatska matica iseljenika, istinski "prijatelj" filmskoga festivala u Orašju uz kojega je svojom značajnom potporom od samoga početka i naravno profesionalni i prijateljski domaćini i suorganizator radionice, Centar za kulturu Orašje. Očekujemo zaljubljenike u filmsku umjetnost, mlade koji se žele uputiti na daljnje školovanje vezano uz filmsku umjetnost i one koji svoje znanje žele obogatiti, da nam se i ove godine pridruže u "maloj Puli".

Radionica je besplatna i za sve Informacije i prijave javite se voditeljici projekta Nives Antoljak
nives@matiss.hr mob. 0992330654

Naziv projekta: Eco Heritage Task Force 2021.

Organizatori: Hrvatska matica iseljenika, Općina Ližnjan-Lisignano i Turistička zajednica Općine Ližnjan-Lisignano

Vrijeme održavanja: 9. do 21. srpnja 2021.

Mjesto održavanja: Istarska županija, područje Općine Ližnjan-Lisignano

Voditeljica: Barbara Buršić

Eco Heritage Task Force, volonterski ekološko-obnoviteljski program Hrvatske matice iseljenika koji više od dvadeset godina okuplja mladež hrvatskog podrijetla trebao bi se održati ovog ljeta u Istri. Naši ovogodišnji domaćini su Općina Ližnjan-Lisignano i Turistička zajednica Općine Ližnjan-Lisignano, a sam program održat će se i u sklopu projekta EKO Ližnjan od 9. do 21. srpnja 2021. Polaznici programa sudjelovat će u eko akciji u priobalju Šišana i Ližnjana, a za odlazak na radne zadatke koristit će električne bicikle te i na taj način pridonijeti zaštiti i očuvanju obale i priobalja. Za sudionike će biti organizirane raznovrsne radionice i dodatne aktivnosti kojima će bolje upoznati prirodnu i kulturnu baštinu te ribolovnu tradiciju ovoga područja - radionica hrvatskog jezika i kulture, medijska radionica, ekološke radionice, izrada suvenira, predavanja, zajednička druženja i izleti po Istri.

Program je financiran iz Operativnog programa za pomorstvo i ribarstvo EU.

Program će se održati u skladu s epidemiološkim mjerama, a u slučaju nepovoljnih zdravstvenih okolnosti organizatori zadržavaju pravo da se program odgodi/otkaže.

Više informacija o samom projektu i uvjetima prijave možete dobiti slanjem upita putem mejla barbara.bursic@pu.matis.hr.

Sve obavijesti i novosti o programu bit će dostupne na internet-skim stranicama www.matis.hr te putem društvenih mreža HMI.

TURISTIČKA ZAJEDNICA OPĆINE
LIŽNJAN - LISIGNANO

Sklad raznolikosti

Gacka je san o zemlji kao zelenom jastuku livada, vode i drveća, san o srebrnim ribama i o sporosti kao temeljnome životnom ritmu

Tekst: **Marin Knezović**

Foto: **Željko Rupić, Ljerka Galic**

Humanističkeznanoštile govore o "kulturnom krajoliku". Pod tim pojmom podrazumijevaju prepletanje prirodnih obilježja nekog kraja i onog što ljudi tamo stoljećima čine. Tako je rijeka Gacka manje zemljopisni pojam, a više skup društvenih i prirodnih pojava koji se tu vjekovima taložio. Rijeka Gacka i njezin okoliš iz zraka izgledaju poput pokrivača načinjenog od zakrpa različitih nijansi zelene.

Gacka je doista niz slojeva, komadića zaostalih iz prošlosti, koji su stjecajem okolnosti opstali pred neizbježnim sudom vremena. Od tih prastarih krhotina iz osvita ljudskog društva, poseban sjaj imaju one iz razdoblja kada se počela upotrebljavati kovina. Doba bronce i začetaka korištenja željeza (oko 1000 godina prije Krista) predstavlja

nam Gacku kao područje na kojem je civilizacija ne samo živa, nego i iznenađujuće poletna.

U prapovijesno vrijeme na ovim prostorima živjelo je ilirsko pleme Japodi, čija se kultura počinje razvijati u kasno brončano doba u 11. stoljeću prije Krista. Iz tog razdoblja sačuvani su tragovi materijalne kulture iz nekropola i nastambi u špiljama u Sincu i Lešću. Tijekom razdoblja od 7. do 5. stoljeća prije Krista intenzivno se razvija život na ovim prostorima. Iz tog vremena sačuvana su utvrđenja japodskih naselja Avendo (Crkvina u Kopolju) i Arupium (Veliki i Mali Vital u Prozoru).

Japodi su iz ove doline dodirivali i daleke točke antičkog svijeta. Dok su veze sa sjevernom Italijom očekivane,

Kulturni i politički zenit Gacke označava pretvaranje grada Otočca u biskupsko središte u drugoj polovici 15. st.

ono što iznenađuje su dodiri Japoda sa sjevernom Afrikom, Kartagom i moćnim kraljevstvom Jube. Japodi nisu samo povezni s krajevima masline i loze, nego i s vlažnim i šumovitim područjem Baltičkog mora. S njegovih pješčanih obala, uz pomoć stanovništva Gacke, Grcima dolazi čudesna ambra, Helenima neodoljiva sasušena smola – jantar.

Japodi nisu samo poduzetni trgovci, nego su i soj požudan za ratnim plijenom koji često traže na području Italije. Time su privukli pozornost Rimljana. Pokoravanje Japoda moćnom imperiju s Apeninskog poluotoka bilo je dugotrajno i krvavo. Počelo je u prvoj polovici 2. st. pr. Kr. da bi završilo tek 34. pr. Kr. pobjedama Oktavijana, budućeg cara Augusta. Jedno od ključnih japodskih središta, Arupium u dolini Gacke, Rimljani pretvaraju u svoje cvatuće naselje. Spoj starog i novog, starosjedilačkog i latinskog, obilježava antičko doba u dolini ove rijeke.

U ranome srednjem vijeku u dolini Gacke pojavljuju se ljudi koji sebe nazivaju Guduscanima, Gačanima. To je novodoseljeno, slavensko stanovništvo koje se pomalja iznad taloga povijesnog zaborava u kronikama franačkih kroničara 9. stoljeća. Njima na čelu nalazi se knez Borna, ratni vođa koji će ubrzo postati vojvoda Dalmacije i

Liburnije (Hrvatskog primorja). Gačani svome vođi šurovanje s franačkim vladarima ne mogu tako lako oprostiti pa se bune protiv Borne da bi mu se ubrzo ponovno pokorili. U toj plemenskoj skupini vjerojatno trebamo tražiti prve iskre hrvatskoga narodnosnog i državnog identiteta. Tako bi se najdublji korijen modernog doživljaja Hrvata i Hrvatske napajao baš u ovoj bistroj rijeci.

Gacka dolina svoje mjesto ima i na Bašćanskoj ploči. Kada opat Dobrovid piše tekst ovoga poznatoga glagoljskog spomenika, njegov samostan na Krku bio je spojen s opatijom svetog Nikole u Otočcu. Ako je koji grad bio usko povezan sa svojom rijekom, onda je to bio srednjovjekovni i ranonovovjekovni Otočac. Tu posebnu vezu odaje i samo ime grada. On je prvotno tek komadić zemlje oplakivan Gackom. Čak su i ljudske nastambe ovog mjesta duboko u rijeci. Mnoštvo ljudi živi u sojenicama, kućama na drvenim platformama sa stupovima ukopanim u korito rijeke. Rijeka je oduvijek bila središte života

Krajolik Gacke čuva tragove i Japoda, i Oktavijana, nepokornih Gačana, slavohlepnih Frankopana, kopita turskih konja, čizama "Jelačićevaca"... Samo se u njega treba dobro zagledati.

za stanovnike Gacke doline kao što je grad Otočac, središnje naselje doline nazvan još u 17. stoljeću *Mala Venecija*.

U razvijenome srednjem vijeku Gacka dolina doživljava svoj vrhunac pod vlašću knezova Frankopana. Ova moćna obitelj s otoka Krka gospodari ovim područjem od 1290. do 1486. Još je bitnija struja glagoljskih spisa koja izlazi iz ove doline i koji se danas čuvaju u knjižnicama diljem Europe.

Svijet gotičkih utvrda, samodopadnih vitezova, redovnika koji marljivo žuljaju pergamenu iz temelja će protresti topot konja turskih akindžija (juriš-

nih konjanika). Kao i ostatak Hrvatske, i dolinu Gacke posve će promijeniti iskustvo sukoba s Osmanlijama. Čvrsti zidovi se ruše u prah i pepeo, nagomilana blaga se sklanjaju u obalne gradove, a prestravljeni seljak novi dom traži pod zidinama Beča i Požuna. Postupno dolazi i novo stanovništvo i mijenja se pogled na svijet. Posljednji postaje opor, prkosan, a stanovnik doline Gacke vojnik koji podnosi i nepodnošljivo.

O novome mentalitetu svjedoči i priča o babi i carskim vojnicima koju je zabilježio polihistor iz 17. st. Johann Weikhard von Valvasor. Priča govori o carskim četama koje su došle kazniti Otočane zbog neposluha, no iznenada se na lađi, na vodi rijeke ukazala stara baba koja im je pokazala голу stražnjicu. Ta "čarolija" postigla je da pištolji i puške careve vojske više nisu mogle pucati pa se vojska povukla neobavljena posla. Postojala baba ili ne, ovo je ponajprije priča o hrabrosti Otočana koja je često išla ruku pod ruku s elementarnom bezobrazinom.

Otočke pukovnije, regimente u službi Habsburgovaca, kruže srednjom Europom slijedeći trag interesa apostolskih kraljeva i careva svetog carstva, noseći sumnjivu slavu rodnome kraju. To je svijet "muštre", vojničkog drila, zapovijedi na čudnom jeziku i avantura u dalekim zemljama. Usporedno sa svijetom pucanja, nasilja i straha od smrti, u dolini Gacke postoji i jedan drugi svijet. To je onaj žubora vode, košnja riječne trave s dna korita, rezigniranih goveda kojih se ništa ne tiče osim preživljavanja i monotonog klopota mlinova.

Godine 1717. godine u Otočcu je počela s radom Trivijalna škola. Svojom ispravom od 13. rujna 1746. godine kraljica Marija Terezija dopustila je održavanje tjednog sajma u Otočcu svake srijede, čija se tradicija održala sve do danas, a 1765. godine učinila je Otočac trgovištem dopustivši da se uredi vojni magistrat. Na planu grada P. Jovanovića iz 1820-ih egzaktno su prikazani svi postojeći elementi topografije, graditeljstva i regulacije prostora. Jasno su vidljive vode rijeke Gacke s otocima i rukavcima, a na sjeveru je naznačeno brdo

s tvrđavom "Forticom". Ističe se mreža cesta koje povezuju gradsku utvrdnu na otoku s pojedinim grupacijama zgrada i pojedinačnim objektima na obalama. Svi prijelazi preko vode riješeni su mostovima kojih ukupno ima šest.

U doba vojnog ustroja područje Gacke opstajalo je kao zemljopisna, politička i društvena posebnost. Godine 1881. ukida se Vojna krajina i time iz rakursa činovnika i političara područje Gacke nestaje kao posebna "zemljica" unatoč tisuću godina tradicije. Od 1890. u Otočcu s kraćim stankama (za vrijeme 2. svjetskog rata) djeluje Puhački orkestar pri Dobrovoljnomo vatrogasnom društvu, inače trećem najstarijem društvu u Hrvatskoj osnovanom 1868. godine.

Dana 13. i 14. lipnja 1943. u Otočcu je održana osnivačka skupština ZAVNOH-a te je za vrijeme zasjedanja Otočac bio i glavni grad Hrvatske.

Sve mijenja 20. stoljeće, kao i Gacku. U slučaju ove rijeke mijenja je doslovno. Uzima joj ponor u kojem je zatim tisućama godina živjela jedan drugi život, daleko od sunčanog sjaja. Gacka je mirna rijeka, ali je do 60-ih godina 20.

Sve do 18. stoljeća Otočac se, kao grad utvrđen zidinama i kulama, nalazio usred Gacke na prirodnom otočiću. Do njega se moglo samo čamcem pa zbog toga u svojoj povijesti nikada nije bio osvojen. U blizini grada ostali stanovnici gradili su sojenice i mogli su se posjećivati jedino čamcima – otuda naziv *Venecija u malom*.

Oko grada prostirala se prostrana močvara koja je grad činila gotovo neosvojivim. Bio je opasan jakim zidom, čija je osnova imala oblik nepravilnog sedmerokuta, sa šest kula na vanjskom zidu i visokom četverokutnom kulom unutar zidina. Time je stvorena jezgra urbaniteta Otočca koja je sve do 18. stoljeća ostala bez značajnih promjena. Vodena mreža Gacke izravno je utjecala na morfologiju naselja i njegov povijesno-urbani razvoj sve do današnjeg doba.

st. imala svoje temperamentne ispade poput slapova u Švici. Od 1965. Gacka je upregnuta tunelom za potrebe hidroelektrane Senj, a slapovi su utihnuli. Ožive samo povremeno, na trenutak, kada moćna hidrocentrala ima svoj remont. ■

ENG During the Bronze Age and as iron was first coming into use (about 1000 BCE) the Gacka area was home to the Illyrian lapydes. From this area they had contacts across much of the ancient world. While contacts with the north of the Appenine peninsula are not surprising, it is remarkable that they also had contacts with the north of Africa, including Carthage and the powerful kingdom of Juba. The lapydes had contact not only with regions with olive groves and vineyards, but also with the forested region around the Baltic Sea. It was from its sandy strands that Greeks obtained amber by way of the people from modern Gacka. In the early medieval period, the Gacka valley saw the influx of new Slavic settlers, mentioned in Frankish chronicles of the ninth century. They are referred to as Guduscana. They were led by the duke Borna who quickly gained control of Dalmatia and Liburnia—the modern Croatian coast. The Gacka valley also has its place on the Baška tablet (c. 1100 CE). When the abbot Dobrovid drew up this outstanding Glagolitic inscription his monastery was connected with the St Nicholas abbey in Otočac. In the high medieval period, the Gacka valley saw its zenith under the rule of the Frankopan dukes. This powerful family, based out of the island of Krk, ruled the area from 1290 to 1486. Like other parts of Croatia, the Gacka valley was deeply impacted by the conflict with the Ottoman empire. The military frontier region was later phased out (1881), removing Gacka as a particular land unit from the viewpoint of the politician and bureaucrat, in spite of the millennial traditions.

U iseljeničkom valu iz 1715. dio Hrvata iz ogulinskog i otočkog kraja odselio se u južnu Mađarsku, u sjevernu Baranju, u sela Magoč, Bikalu i Hajmaš. S vremenom su svi ti Hrvati pomađareni, ali su zadržali čakavske osobine svoga govora.

Tonkovića
Vrelo - Gacka

Neispričane tajne podzemlja

Rijeka Gacka svoju smaragdnu boju zahvaljuje tamnozelenim algama i drugim biljkama koje rastu u samoj rijeci te odrazom okolnih borovih šuma. Zato je zovu još i “kraljicom boje opala” jer njezina boja podsjeća na mineral opal. Usred područja krša koji obično zamišljamo bezvodnim i “mjesečevim” krajolikom, između veličanstvenoga Velebita i Male i Velike Kapele, sve se zeleni – zelene su rijeke, jezera, šume, proplanci, livade i polja. Gacka tako cijeloj Gackoj dolini donosi veliku bioraznolikost biljnog i životinjskog svijeta.

Tekst: **Darko Mihelj**

Foto: **Željko Rupić, Dalibor Vladović**

Gacka je tipična krška rijeka ponornica koja protječe zavalom Gackog polja kao jedna od najvećih krških ponornica Europe. Ponornice su tipične u dinarskom području i često povezuju na-

izgled zemljopisno odvojena područja u jedinstveno porječje. Glavni izvor Gacke (Tonković vrilo) nalazi se u jugoistočnome dijelu prostranoga Gackog polja; uz polje se nalaze i dva jezerska vrela (Klanac i Majerovo vrilo). Uz taj, postoji još i tridesetak manjih izvora. Dalje od izvorišnog toka, rijeka ima mirni tok zbog Gacke zavale i njezina blagog pada nadmorske visine.

Nakon izgradnje HE Senj 1960-ih godina te raznim regulacijama skraćen je izvorni tok rijeke pa su presušili nekađasnji slapovi u Švici. Gacka se gubi u ponorima Senjskog bila i nedaleko od Švice u ponoru Bezdanka. Posebna je zanimljivost da podzemnim tokom voda iz Gacke dolazi do Jadranskog mora i tamo čini tzv. obalne izvore ili vrulje.

Gacko polje pripada ekološkoj mreži

Hrvatske *Natura 2000* kao područje značajno za ptice, biljne i druge životinjske vrste te različite stanišne tipove. Od zaštićenih područja treba još spomenuti i prašumski rezervat šume bukve i jele – prašuma *Macura* ili *Konačište* na području šumarije Otočac.

Vode Gacke su jako bogate kisikom, čak i prezasićene, prilično tvrde i bogate kalcijevim solima. Prema nekim podacima, u njoj nalazimo 25 biljnih i 17 životinjskih vrsta.

VEGETACIJA I FLORA RIJEKE GACKE I GACKE DOLINE

Veliki problem na Gackom polju je tzv. sukcesija vegetacije. Livade košanice i pašnjaci sve se manje koriste pa zarastaju grmljem *vrba*, dok se suhi pašnjaci zbog nedostatne ispaše naseljavaju drvenastim vrstama poput *jednovratnoga gloga*, *obične rujevine* i *rašeljke*. Vegetacija zajednice *podvodnog* ili *riječnog žabnjaka* dobro je razvijena diljem Gacke. Ova cirkumborealna trajnica (nalazimo je u Euroaziji i Sjevernoj Americi) može narasti i do dva metra, a cvate malim bijelim cvjetovima. Od biljaka koje rastu u vodi ili na vlažnim staništima ovdje nalazimo i obični borak, veliki žabnjak, kovrčavi i plivajući borak, veliki žabnjak, kovrčavi i plivajući

Gljiva smeđa vlažnica

či mrijesnjak, pršljenasti krocjanj i močvarnu trolisticu. **Kovrčavi mrijesnjak** je trajnica i vodena biljka rasprostranjena u Euroaziji. U Sjevernoj Americi i na Novom Zelandu je invazivna biljka. Listovi su joj linearnog ili duguljastog oblika. Cvate od svibnja do listopada.

Obični borak je ugrožena i strogo zaštićena vrsta. Ima člankovitu, голу i cjevastu stabljiku. Ova višegodišnja biljka ima korijen pod vodom dok joj je većina listova iznad površine vode. Ima neugledne cvjetove.

Plivajući mrijesnjak je trajnica koja na istoj biljci ima i plivajuće i podvod-

Vrlo rijetka gljiva smeđa vlažnica nalazi se na Crvenom popisu gljiva Hrvatske te na Globalnoj svjetskoj listi za gljive. U Hrvatskoj je nađena samo u Gackoj dolini, u Ramljanima i blizu Lešća.

ne listove, tamnozelene boje. Cvate od svibnja do rujna.

Raskrečeni žabnjak jednogodišnja je biljka ili trajnica, rasprostranjena u Europi, Aziji i Sjevernoj Americi. Izgledom je sličan riječnom žabnjaku. Cvjetovi su nalik na cvjetove tratinčica, bijeli su sa žutim središnjim dijelom. **Veliki žabnjak** je ugrožena i strogo zaštićena vrsta u Hrvatskoj. Ubrajamo je u porodicu žabnjaka. Višegodišnja je biljka koja ima uspravne stabljike, slabo razgranate, iznad vode slabo dlakave. Cvjetovi su žute boje. Cvate od srpnja do kolovoza. Raste u umjerenim područjima Europe, Sibira i zapadne Himalaje. Staništa su mu plitke obale rijeka i jezera.

Uz rub rijeke Gacke možemo naći neke zanimljive vrste. **Jagodasta djetelina** je višegodišnja zeljasta biljka. Ubra-

Hrvatska gušarka - *Cardaminopsis croatica*

Vrba - *Salix*

Prava končara ili močvarni oslad - *Filipendula ulmaria*

Ljekovita kadulja - *Salvia officinalis*

jamo je u porodicu mahunarki. Ima pu-
zajuće stabljike. Od svibnja do rujna
razvija cvat nalik jagodi. Medonosna
je biljka. Stanovnik pašnjaka i močvar-
nih mjesta.

Prava končara ili močvarni oslad
je zeljasta trajnica iz porodice ruža. Ima
malene cvjetove skupljene u metličaste
cvatove koji su ugodnog mirisa. Cvate
od lipnja do kolovoza. Stanovnik je vlaž-

nih i močvarnih livada, rijeka, potoka i
bara. Jesti se mogu listovi i mladi izdan-
ci. Osušeni listovi mogu se koristiti kao
čaj. Općenito se dosta koristi u narodnoj
medicini. **Razgranjeni ježinac** kao zelja-
sta trajnica može doseći visinu do dva
metra. Ubraja se u porodicu ježinaca. Li-
stovi su mu uspravni, međutim mogu i
ponekada plutati na površini vode. Ze-
leni cvjetovi su skupljeni u okruglaste

**Za razliku od nekih drugih
ponornica, Gacka nikad ne
presušuje. Površina njezina
slivnog područja iznosi nekih
478 km², od čega je 94% sliva
podzemno.**

cvjetove koji čine uspravnu i razgrana-
tu metlicu. Cvate od lipnja do kolovo-
za. Voli sunčana i polusjenovita mjesta.

Na širem području Gackog polja, na
velikim površinama, nailazimo na suhe
pašnjake sa zajednicama glavočike je-
zičnjače **dugodlakave murave** ili **vla-
sastog zmijka**. Njezine zajednice pri-
padaju tzv. istočno submediteranskim
suhim travnjacima. Za ovu ilirsko-juž-
noeuropsku biljku zabilježeno je da je
ovce vole brstiti. Raste na suhim tlima,
a uz nju ovdje nalazimo i druge tzv. kse-
rotermofilne biljke.

Bijela marulja je zeljasta trajnica iz
porodice usnača. Ima uspravnu stablji-
ku i može narasti do pola metra. Njezi-
ni mnogobrojni bijeli cvjetovi skupljeni
su u okruglaste cvatove. Cvate od srp-
nja do rujna. Medonosna je biljka koja
voli sunčana mjesta i kamenite obron-
ke. **Smilice** su biljke iz porodice trava.
Višegodišnje su ili jednogodišnje biljke.
Stanovnici su livada i suhих travnjaka.
Uz neke zajednice zmijka uključuje se i

Kovrčavi mrijesnjak - *Potamogeton crispus*

Područja sa bujadi - *Pteridium aquilinum*

Vrela Gacke su 1973. godine proglašena geomorfološkim i hidrološkim spomenikom prirode. Gacko polje, tj. dio od Tonković vrila do ušća Kosteljke u Gacku, zaštićeno je kao značajni krajobraz. Dabarsko polje je također zaštićeni krajobraz zbog hidrogeoloških svojstava područja i povremenog plavljenja.

trava **polegla šiljka**. Biljka je uskih, svijetlozelenih, dlakavih listova. Voli pjeskovita tla.

Općenito gledano, padine koje okružuju Gacko polje naseljavaju suhe travnjačke zajednice. No, među njima zbog utjecaja mediteranske klime možemo naći obični crnograb i ljekovitu kadulju.

Ljekovita kadulja je višegodišnja biljka iz porodice usnača. Cvate od svibnja do srpnja. Cvatnja traje gotovo tri tjedna. Poznata je ljekovita biljka koja voli sunčana staništa i dobro podnosi sušu i mraz.

Obični crnograb je listopadno drvo iz porodice brezovki. Uspravnog je stabla, visine do 25 metara. Ima dobro ra-

zvijen i dubok korijenov sustav. Cvjeta jednodomnim i jednodomnim cvjetovima. Cvate prije listanja u travnju i svibnju. Može doživjeti starost od 100 godina.

Dobar dio površine Gackog polja zauzimaju poljoprivredne površine – oranice i livade. Na brežuljcima oko Gacke nalazimo šume **hrasta kitnjaka**. Na višim položajima prema Velebitu nalazimo bukove ili jelovo-bukove šume te poneku sastojinu smreke. Poneg-

dje se mogu naći i škrte livade i pašnjaci s **bujadi**.

Na brežuljcima Gacke posebno je zanimljiva prisutnost hrvatske gušarke. **Hrvatska gušarka** je endemična i strogo zaštićena vrsta. Trajnica je visine do dvadesetak centimetara. Ubraja se u porodicu krstašica. Uobičajeno je stanovnik velebitskih pukotina stijena, a u novije vrijeme nađena je i u Gackoj dolini. Tu raste na toploljubnim stijenama u društvu različitih toploljubnih

Vodeni žabnjak - *Ranunculus aquatilis*

Gacka dolina je najhladniji prostor u Hrvatskoj. To svojstvo zahvaljuje tome što se nalazi na najnižoj nadmorskoj visini - visoravni pa se zrak koji nosi vlagu s mora u unutrašnjost hladi prelaskom preko Velebita.

submediteranskih vrsta i vrsta iz buko-vo-jelovih šuma. Lokaliteti se nalaze pokraj Prozora blizu Otočca, pokraj Ličkog Lešća i Crnog jezera.

Na području Gacke pronađena je još jedna endemična i strogo zaštićena vrsta **velebitska djetelina**, ovdje s po-

sebnim varijetetom **gackae**. Stanovnik je poplavljenih krških livada i tzv. "su- vaja", rječica koje presušuju.

"RESA"

Zahvaljujući svojim karakteristikama, voda Gacke stvara goleme količine bio-

mase (602 kg/ha) što pridonosi golemom prirastu salmonidnih vrsta riba pa otuda i naziv *domovina velikih pa- strva*. Tu bujnu vodenu vegetaciju stanovnici zovu *resa*. Nju se kosi iz čamca. Tako se, u ovome nekad tradicionalno- me stočarskom kraju, tijekom zimskih mjeseci osiguravala prirodna stočna hrana kad je ponestalo pohranjenoga suhog sijena.

Veliki dio "rese" čine mahovine, po- put vodene **prave mahovine** *Fontinalis antipyretica*. Ona se sastoji od velikog broja tankih stabljika s mnoštvom tamnozelenih listića. Njezini novi izdanci, za razliku od drugih mahovina, šire se uspravno prema površini vode. U Gacki se može naći u Tonković vrilu. ■

Mirni tok rijeke Gacke
dalje od Vrila Gacke

ENG The Gacka River owes its emerald color to dark green algae and other plants that grow in the river itself and to the reflection of the surrounding pine forests. That is why she is also called the "queen of opal color" because her color is reminiscent of the mineral opal. The river has always been the center of life for the inhabitants of the Gacka Valley, just as the town of Otočac is the central settlement of the valley, called "Little Venice" in the 17th century. Here, in the middle of the karst area, that we usually imagine with an arid and "moon" landscape, between the magnificent Velebit and Mala and Velika Kapela, everything is green - rivers, lakes, forests, glades, meadows and fields are green. Gacka thus brings great biodiversity of flora and fauna to the entire Gacka province.

Godine 1995. osnovana je Velebitska udruga Kuterevo koja je 2002. godine, u suradnji s Hrvatskim centrom "Znanje za okoliš" i Veterinarskim fakultetom u Zagrebu, pokrenula projekt "Utočište za mlade medvjede". Misija ovoga jedinstvenog projekta je pružiti utočište za medvjediće siročiće, čime se štiti medvjede stanište i promiče održivo življenje te tradicija lokalne planinske zajednice. Posjetiteljima se pruža edukacija koja im omogućava zbližavanje s divljinom i medvjedima. Uz to, od 2005. godine, s ciljem potpore projekta i razvoja lokalne zajednice, osnovana je i Volonterska postaja.

Tekst: Nika Jakab Foto: Darko Mihelj

Smeđi medvjed (*Ursus arctos*) je najveća kopnena zvijer koja prebiva u Hrvatskoj. Diljem svijeta danas se razlikuje osam vrsta iz porodice medvjeda. To su: smeđi medvjed, bijeli ili polarni medvjed (*U. maritimus*), američki crni medvjed (*U. americanus*), azijski crni medvjed (*U. thibetanus*), sunčasti medvjed (*Helarctos malayanus*), naočalasti medvjed (*Tremarctos ornatus*), usnati medvjed (*Melursus ursinus*) i veliki panda (*Ailuropoda melanoleuca*). Svi nabrojeni medvjedi dijele zajedničkog pretka Miacida prije otprilike 25 milijuna godina. Prije 50-ak godina opisivalo se čak 70 do 150 podvrsta smeđeg medvjeda, ali genetska istraživanja pokazala su da je zapravo riječ o ekološkim varijantama iste vrste. Uz to, medvjedi se mogu razlikovati ovisno o populacijama iz kojih potječu jer imaju veliku sposobnost prilagođavanja izgleda ovisno o uvjetima staništa u kojem prebivaju. Odrasle ženke imaju prosječno 120 kg, a mužjaci 210 kg. Najveći izvagani mužjak u Hrvatskoj imao je 394 kg, a ženka 172 kg. Prosječna duljina tijela ženki je 160 do 185 cm, a mužjaka 170 do 190 cm te je visina ženki između 92 i 98 cm, a mužjaka između 95 i 109 cm. Karakterizira ga smeđa, duga dlaka i gusta poddlaka koja ljeti postaje rjeđa u odnosu na zimu. Dlaka na nogama u nekih jedinki je tamnija u odnosu na druge pa je takav

Smeđi medvjed

U Hrvatskoj na području Gorskog kotara, Like i dijelova Dalmacije živi oko tisuću jedinki smeđeg medvjeda te se smatra autohtonom vrstom. Od 2004. godine smeđi medvjed nalazi se na Crvenom popisu ugroženih životinja Hrvatske.

smeđi medvjed u narodu dobio naziv "čizmar". Iako njegovo zubalo krasi svi zubi karakteristični za zvijeri, 95% svojih prehranbenih potreba zadovoljava biljnom hranom kao što su različite vrste žitarica, plod bukve, divlja jabuka, plodovi lijeske te razno povrće i voće. Uz to, rado jede šumski med i ličinke pčela uništavajući time pčelinjake pa time čini štetu u poljoprivredi. Preostalih 5% njegove prehrane sastoji se od lešina drugih životinja koje pronađe u šumi i raznih beskralježnjaka. Hod im je sličan čovjeku po tome što cijelim tabanima dodiruju tlo. Dugačke pandže pomažu im u raskopavanju zemlje, trulih panjeva i mravinjaka te hvatanju plijena. Za vrijeme sezone parenja, u razdoblju od sredine svibnja do početka srpnja, mužjaci smeđeg medvjeda prelaze velike udaljenosti i međusobno se bore za ženke. Ženka se u jednoj sezoni može pariti s više različitih mužjaka pa se nerijetko dogodi da nemaju svi mladunci iz legla istog oca. Zanimljivo je da se zametak u maternici implantira te se razvoj zaustavlja sve do studenoga. Ukupno trajanje graviditeta smeđe medvjedice je sedam mjeseci, ali razvitak zametka događa se samo u posljednja tri mjeseca. Medvjedići na svijet dolaze sredinom zime, tj. u siječnju i veljači (za vrijeme brloženja), što nije svojstveno niti jednoj drugoj vrsti. Leglo se sastoji od jednog do četiri mladunaca mase oko 350 grama. Mladunci su na početku slijepi i bez dlake te su ovisni o neposrednom kontaktu s tijelom majke koja ih grije i hrani. Na žalost, veliki broj legala godišnje u Hrvatskoj nastrada zbog uznemiravanja brloga. U prirodi mogu doživjeti 10 do 20 godina, a spolno zreli postaju u dobi od 3 do 4 godine. ■

Vidra

Vidra (*Lutra lutra*) je poluvodena životinja iz porodice kuna. Dugog je i vitkog tijela koje je u mužjaka dužine od 100 do 135 cm (od čega je 40 do 50 cm dužina repa), a u ženki nešto kraće, 90 do 125 cm s dužinom repa od 35 do 45 cm. Težina mužjaka je oko 10 kg, a ženki oko 7 kg. Rep je mišićav i služi kao kormilo. Pod vodom može provesti čak i do dvije minute. Krzno je smeđe boje, a trbušna strana je sivkasta do bijela. S obzirom na to da je krzno dvoslojno, ono joj služi kao toplinski izolator te ga vidra premazuje izlučevinama što sprječava da voda prodre kroz njega i hladi kožu. Prilikom plivanja kroz mutnu vodu pomažu joj dobro razvijena osjetila vida, sluha i njuha te brkovi kojima "ispipava" teren. Uglavnom žive u slatkim vodama, ali zabilježena su staništa i na morskim obalama i ušćima. Hrane se najviše ribom, ali znatan udio u prehrani čine rakovi i vodozemci. Iako su vrlo okretne i izvrsni plivači, vidrama nije problem hodati unatoč kratkim nogama. Nerijetko mijenjaju životni prostor i prelaze velike udaljenosti od

Vidra je u Hrvatskoj zaštićena od 1972. godine, a od 1994. uvrštena je u Crvenu knjigu životinjskih svojti ugroženih u Hrvatskoj. Uz to, nalazi se i na popisu ugroženih svojti u europskim razmjerima.

jedne do druge vode. Aktivne su noću, a dan provode u brlogu koji se nalazi pod zemljom ili u skloništu iznad zemlje. Rijetko se glasaju pa komunikaciju s drugim vidrama uglavnom ostvaruju mirisom. Svoj teritorij označavaju izmetom karakterističnog mirisa, a najčešća mjesta ostavljanja izmeta su na vidrinim stazama, u blizini mjesta za odmor i na mjestima ulaska u vodu i izlaska iz nje. Vidre su životinje koje žive samotnjačkim životom i nemaju sezonu parenja. Mužjak obilazi ženke kada osjeti da su spremne za parenje te on ne sudjeluje u podizanju mladunčadi. Leglo se sastoji od dva, nekad i tri mladunca koji su prvih 35 dana života slijepi. Prvi put u vodu ulaze kada su tri mjeseca stari, a u četvrtome mjesecu starosti kreću loviti vlastiti plijen (do tada se hrane majčinim mlijekom). U slobodi dožive od tri do četiri godine dok je u zatočeništvu njihov životni vijek puno duži (11 do 16 godina). Glavni razlozi njezine ugroženosti su uništavanje povoljnih staništa, onečišćenje voda, uznemiravanje i krivolov. Od 1995. godine Pravilnikom o visini naknade štete za ubijanje vidre određena je

Majerovo vrelo - Gacka

ENG Croatia is home to some one thousand brown bears living in the Gorski Kotar and Lika regions and parts of southern Croatia (Dalmatia). It is considered an indigenous species and has been on our red list of endangered species since 2004. The Velebitska udruga Kuterevo association was founded in 1995 and has operated a young bear sanctuary in collaboration with a group promoting an environmental agenda (Hrvatski centar Znanje za okoliš) and the University of Zagreb's Faculty of Veterinary Medicine. The project aims to provide a sanctuary for orphaned cubs as a way to protect bear habitats and promote sustainable living and the traditions of the local highland communities. The Eurasian otter (*Lutra lutra*) is a semiaquatic animal of the Mustelidae family. It has been protected in Croatia since 1972 and has been on our red list of endangered species since 1994. It is also considered endangered at the European level.

naknada od 30.000,00 kn. U Hrvatskoj je rasprostranjena u vodenim staništima kontinentalnog i gorskog dijela s rijetkim iznimkama kao što su rijeka Kupa uzvodno od Ozlja, rijeka Dobra uzvodno od Ogulina i rijeka Gacka. Također,

prisutna je i u vodotocima rijeka mediteranske regije kao što su Zrmanja i Krka te njihovim pritocima. Osim u Hrvatskoj, rasprostranjena je i diljem Europe, Azije i sjeverne Afrike. Na žalost, do 2009. vidra je bila jako slabo istra-

žena pa se podaci o njezinoj brojnosti mogu vidjeti isključivo iz godišnjih lovačkih izvještaja o odstrijeljenoj divljači. Do 1965. godine ubijano je oko 100 do 150 vidri godišnje, ali od 1972. godine taj broj se smanjio. ■

Jezični podsjetnik

Gacka – jezične i književne sličice

Na području Like ostalo je nekoliko oaza autohtonoga hrvatskoga stanovništva koje govori čakavskim ikavsko-ekavskim dijalektom. Kad je riječ o toponimu *Gacka* u književnosti, jedno od najspominjanijih književnih djela nedvojbeno je spjev Ivana Mažuranića *Smrt Smail-age Čengića* prvi put objavljenog 1846. u časopisu *Iskra*.

Dobro je poznato da se najveći egzodus hrvatskoga naroda iz srca svoje domovine, iz središnje Hrvatske, zbio u razdoblju od kraja 15. do kraja 16. stoljeća. Većina Hrvata koji su tada napustili domovinu bili su govornici čakavskoga ikavsko-ekavskoga dijalekta. U napuštena područja središnje Hrvatske kasnije su se naselili novoštokavci. Jedna od oaza autohtonoga hrvatskoga stanovništva koje govori čakavskim ikavsko-ekavskim narječjem je u dolini rijeke Gacke oko grada Otočca (i u samom gradu, barem kad je riječ o autohtonom stanovništvu). Neka su od tih temeljno čakavskih mjesta u današnje vrijeme poznata i po čakavskoj pisanoj riječi. Ovom prigodom spominjem mjesto Sinac na izvoru rijeke Gacke, iz kojega je rodom pjesnikinja Jadranka Prša. Svoju prvu čakavsku pjesničku zbirku (naslovljenu *Krosna*), temeljenu na rodnom joj čakavskom mjesnom govoru, objavila je 1996., a drugu (naslovljenu *Zemlja od sadre*) 1999. U okviru čakavske dijalektne leksikografije ističe se *Ričnik gacke čakavščine. Konpoljski divan*, koji je sastavio i 2004. objavio Milan Kranjčević. Kako mu naslov kazuje, to je rječnik temeljno čakavskoga govora naselja Kompolje (danas u sastavu Otočca). U naslovu je također turcizam *divan* (u značenju: govor) koji je dobar pokazatelj da se današnji čakavski govori u središnjoj hrvatskoj razlikuju od obalnih i otočnih ponajprije zbog znatnijega štokavskoga utjecaja. Taj je utjecaj prepoznatljiv i u uporabi brojnih turcizama (npr. već spomenuti *divan*, zatim *čoban*, *sat* itd.), ali isto tako u uporabi nekih drugih riječi koje su u čakavštini rezultat čakavsko-štokavskoga prožimanja. Tu npr. pripadaju riječi *cura* i *momak* (u značenju: djevojka i mladić), *magarac*, *vatra* i dr. Naravno, u kompolskom je govoru očuvan i niz starih riječi tipičnih za nekadašnju hrvatsku kontinentalnu čakavštinu, npr. *žitak* (život), *mesopust* (poklade), stari germanizam *mer-*

Piše: Sanja Vulić

lin (mrkva), izraz *dojdi simo* (dođi ovamo) itd. Još je zanimljivija u kompolskom govoru uporaba riječi *pod* u značenju: prostor ispod krova. Uporaba riječi *pod* u tom značenju uobičajena je u hrvatskom jeziku u prošlosti.

Poznato je da se radnja epa Ivana Mažuranića *Smrt Smail-age Čengića* temelji na povijesnom događaju iz 1840. godine kada su se Crnogorci sukobili s Turcima u Drobnojacima u blizini granice s istočnom Hercegovinom, kojom prigodom je poginuo Smail-aga Čengić. Zanimljivo je, međutim, da Mažuranić na početku četvrtoga (od ukupno pet pjevanja) spominje Gacko polje: *Gacko polje, liepo ti si / Kad u tebi glada neima, / Ljuta glada i nevolje ljute! / (...) Smail-aga krvav harač kupi / Po Gackome i okolo njega*. U kontekstu povijesnih činjenica neobična je pojavnost Gackoga polja u Lici na početku IV. pjevanja, naslovljenoga "Harač". Književni analitičari spominju da četa (u III. pjevanju naslovljenom "Četa") putuje prema Gackomu polju gdje će se u Mažuranićevu spjevu zbiti posljednji obračun sa Smail-agom. To je međutim odmah od povijesne zbilje jer je Smail-aga ubijen u Drobnojacima u Crnoj Gori blizu granice s Hercegovinom, a ne na Gackom polju. Otkud onda Gacko polje u ovom spjevu, kao polje Smail-agine pogibije? Odgovor je u drugom povijesnom događaju koji se zbilo gotovo dva stoljeća prije smrti Smail-age. Naime, jedan drugi Čengić, turski vojskovođa Ali-paša Čengić, bosanski beg, pokušao je 1663. osvojiti Otočac i dolinu rijeke Gacke. Obranu toga hrvatskoga područja organizirao je i vodio hrvatski junak grof Petar Zrinski koji je sa svojim braniteljima uspio nadmudriti i pobijediti četverostruko brojniju tursku vojsku. Mažuranić je u svojoj književnoj fikciji spojio ta dva povijesna događaja u jedan pa odatle povijesna nelogičnost spominjanja Gackoga polja u spjevu o smrti Smail-age Čengića. Zato je ovo prigoda i da se prisjetimo značajne pobjede hrvatske vojske u dolini rijeke Gacke 1663. godine i zarobljavanja Ali-paše Čengića. ■

Nova predstava Matije Ferlina premijerno u Parizu

Matija Ferlin hrvatski je koreograf, izvođač i redatelj. Diplomirao je u Školi za novi plesni izraz u Amsterdamu. Neko vrijeme radio je u Berlinu, a povratkom u Pulu nastavlja svoje autorsko djelovanje u različitim vidovima izvedbene umjetnosti

Koreograf i plesač Matija Ferlin

Nova predstava Matije Ferlina "Sad Sam Matthäus", nakon hrvatske pretpremijere 9. lipnja u Istarskome narodnom kazalištu u Puli, europsku premijeru imat će u Centre national de la danse u Parizu 23. lipnja, nakon čega slijedi izvedba u Ljubljani te na Wiener Festwochen u Beču. Koreograf, redatelj i izvođač Matija Ferlin posljednjih tjedana boravi sa suradnicima u Mediteranskome plesnom centru Svetvinčenat te Istarskome narodnom kazalištu – Gradskom kazalištu Pula pripremajući novu predstavu "Sad Sam Matthäus". Kako se ističe u najavi, nakon niza uspješnih predstava objedinjenih naslovom "Sad Sam", Matija Ferlin u suradnji s dramaturgom Goranom Ferčecom ovim komadom nastavlja scensko istraživanje odnosa koreografije, teksta, narativa i performansa, ulazeći ovoga puta u dijalog s monumentalnim oratorijem Johanna Sebastiana Bacha "Muka po Mateju" (Matthäus-Passion). Riječima redatelja, pasija je metafizičko i filozofsko ishodište koje mu pomaže da pokuša razumjeti što se događa ovome našem vremenu te, s druge strane, materijal kojim se vraća sebi, intimnom preispitivanju muke, njezinih narativa, iskustava, strahova.

"Kao koreografu čije tijelo osjeća posljedicu iscrpljivanja u izvedbi, važno mi je istražiti što se događa s tijelom koje više ne može ono što se od njega traži. Osim toga, ima nečega lucidnog u Bachovu pokušaju da opjeva muku i jednako tako postoji nešto krajnje rizično i nepredvidivo u mome vlastitom pokušaju da izvedem solo na Bachovu pasiju, solo o sebi, svojima, vremenu i muci. Svjestan sam da je ova predstava niz rizika, niz nemogućnosti, niz izazova. Mislim da su

upravo takvi pokušaji vrijedni umjetničkog istraživanja i rada", rekao je Ferlin. Predstava "Sad Sam Matthäus" osmišljena je kao izvedba za jednog izvođača, koja u svojoj hibridnosti inscenacije uspostavlja odnos između glazbenog i performativnog, plesnog i kazališnog, kanonskog i osobnog. Uz glazbenu i narativnu strukturu muke, ali i osobne narative te metafizička razmatranja koja prate usmenu povijest Ferlinove obitelji, predstava produbljuje teme smrti, patnje, iskušenja, tjelesnosti, odnosa pojedinca i društva, izdaje i oprosta. Širokim simboličkim korpusom koje ovi narativi uspostavljaju briše se granica između vjerojatnog i nemogućeg, racionalnog i intuitivnog, izmišljenog i stvarnog.

UNIVERZALNOST PASIJE

"Pasiju je danas moguće čitati i razumjeti kao univerzalni habitus vremena. Ona je povezujuće stanje, prepoznatljivi znak, simbol na koji se nadovezuje nada svijeta stara dvije tisuće godina", stoji u najavi. Predstava će se predstaviti publici pretpremijerno 9. lipnja u Istarskome narodnom kazalištu u Puli, nakon čega 23. i 24. lipnja slijede premijera i izvedba u CND Centre national de la danse u sklopu festivala Camping u Parizu. Turneja se nastavlja 29. i 30. lipnja izvedbama u Staroj mestnoj Elektrarni u Ljubljani u organizaciji slovenskog producenta Emanata te u suradnji s Bunkerom, dok će se izvedbe u Austriji održati od 9. do 11. srpnja u Jugendstiltheateru am Steinhof u sklopu festivala Wiener Festwochen u Beču, prema čijoj je narudžbi predstava i nastala.

Matija Ferlin autor je niza uspješnih predstava poput "Sad Sam Lucky", "Sad Sam Almost 6", "Nastup", "Mi smo kraljevi, a ne ljudi", "Staging a Play: Antigone", "Staging a Play: A Glass Menagerie", "Staging a Play: Tartuffe", s kojima je ostvario niz međunarodnih gostovanja. Predstava "Sad Sam Matthäus" realizira se u produkciji Emanata i M. Ferlina, koprodukciji Wiener Festwochen (AT), CND Centre national de la danse (FR), Istarskoga narodnog kazališta – Gradskog kazališta Pula te s partnerima Mediteranskim plesnim centrom Svetvinčenat (RH) i Bunker - Stara mestna Elektrarna - Elektro Ljubljana (RS). Projekt su podržali Grad Pula, Grad Zagreb i drugi. ■

ENG Following its Croatian premiere showing on 9 June at the INK theatre in Pula, Matija Ferlin's latest stage play *Sad Sam Matthäus* ("Now I Am Matthäus") will see its European premiere at Paris's Centre national de la danse on 23 June, followed by a show in the Slovenian capital of Ljubljana and at Vienna's Wiener Festwochen.

Progoni Hrvata u Vojvodini 90-ih godina prošlog stoljeća

Prvu polovicu 90-ih godina 20. st. u Hrvatskoj je obilježio rat i s njime povezana stradanja. Kako je svakome dosta vlastite nevolje, razmjerno malo pozornosti posvećeno je progonima Hrvata u Srbiji, odnosno Vojvodini. Na taj tamni dio naše povijesti pokušala je upozoriti videotribina Hrvatske matice iseljenika održana 7. svibnja 2021. Tribinu, pod nazivom "Prilog suvremenoj povijesti Hrvata u Vojvodini", vodio je vrsni poznavatelj hrvatske manjinske tematike prof. Đuro Vidmarović, dok je gost bio Zlatko Pinter.

Zlatko Pinter i Đuro Vidmarović

Tekst: **Marin Knezović**

Povod tribini bila je posljednja Pinterova knjiga gdje je on posebno važan kao svjedok događaja krajem 80-ih i početkom 90-ih godina u Srbiji i odraza tamošnjih političkih i društvenih događaja na Hrvate u Srbiji. Profesor Vidmarović naglasio je kao posebnu važnost Pinterove knjige njezino pomno krono-

loško navođenje događaja vezanih uz progon Hrvata u Srbiji, potkrijepljeno mnoštvom izvorne povijesne građe. Tijekom 90-ih godina 20. st., na ovaj ili onaj način, istjerano je iz Vojvodine između 25.000 i 40.000 Hrvata. Brojke je teško utvrditi jer su se mnogobrojni Hrvati "skrivali" pod nazivom subetničkih skupina (Šokci, Bunjevci) ili kao "Jugoslaveni". Početkom 90-ih godina 20. st. na području Srbije vjerojatno je bilo oko 120.000 Hrvata.

Zlatko Pinter rođen je 1954. u Zemunu, no velik dio života proveo je u selu Plavno pokraj Bača u Bačkoj. Otud je, pred životnom ugrozom, izbjegao 1991. u Hrvatsku gdje utemeljuje Zajednicu prognanih i izbjeglih Hrvata iz Vojvodine. Kao dragovoljac sudjeluje u Domovinskom ratu i kao časnik bio je pripadnik Hrvatske vojske sve do umirovljenja 2007. Požrtvovno prikuplja građu vezanu uz progone Hrvata u Vojvodini 90-ih godina 20. st. Svjedok je na

Zlatko Pinter počeo je skupljati građu za svoje knjige već u drugoj polovici 80-ih godina 20. st. kada su se međunacionalni odnosi u Srbiji posebno zaoštrili. Tako je postupno stvorio vlastiti arhiv koji je uspio sačuvati unatoč iznimno teškim okolnostima. Određena "olakšavajuća okolnost" bila je činjenica da nositelji velikosrpske politike svoja stajališta nisu ni skrivali.

suđenju Vojislavu Šešelju u Hagu. Najveći dio građe koji je prikupio predao je Hrvatskome memorijalno-dokumentacijskom centru Domovinskog rata. Autor je knjiga: "Krvavi tragovi velikosrpske ideologije na kraju XX. stoljeća", "Hrvati iz Srijema, Banata i Bačke u vrtlogu devedesetih – Progon i etničko čišćenje 1991. – 1995." i "Progoni i stradanje Hrvata u Vojvodini tijekom Domovinskog rata (prilog kronologiji srbijanskog terora nad Hrvatima u istočnom Srijemu, Banatu i Bačkoj od 1986. do 1995.)."

Pinter se posebno osvrnuo na svoje idilično djetinjstvo u Plavnom i važnu ulogu Josipa Andrića (1894. – 1967.), istaknutog književnika, folklorista i muzikologa, koji je podrijetlom bio usko vezan uz ovo šokačko mjesto.

Naglasio je i posebnost položaja starosjedilačkog stanovništva u Vojvodini poslije 1945., koji su postali građani drugog reda naspram novonaseljenih kolonista koji su bili usko povezani s komunističkim režimom. Taj drugorazredni položaj ovo stanovništvo, pa tako i tamošnji Hrvati, šutke je prihvatilo. Od početka 80-ih godina, poslije prosvjeda albanskog stanovništva na Kosovu, unatoč pomirljivosti starijeg stanovništva, i na području Vojvodine počinju jačati međunacionalne napetosti. Srbijanska politička i kulturna elita zauzima beskompromisno stajalište u rješavanju "srpskog pitanja" ugrožavajući stabilnost cijele ondašnje jugoslavenske države. Pinter se bliže osvrnuo i na obračune u srbijanskom partijskom rukovodstvu u drugoj polovici 80-ih godina 20. st. koji su doveli na vlast Slobodana Miloševića.

Istaknuo je ključnu ulogu srbijansko-komunističkog vodstva u rušenju Jugoslavije pri čemu je osobito važno bilo uklanjanje komunističkog vodstva Vojvodine 1988. te pokušaji širenja "antibirokratske revolucije". Iza prividne spontanosti političkih akcija krije se izvođenje pomno razrađenog plana pri čemu je prvi na udaru bio Ustav Jugoslavije iz 1974. Gost tribine posebnu pozornost posvetio je i tzv. Memorandumu Srpske akademije nauka i umjetnosti.

Koncept "jedinstvene Srbije" pretodio je onom "velike Srbije". Dio tih

koncepta bio je i obračun s manjinskim zajednicama na području Vojvodine, pa tako i Hrvatima. Na meti su se našli i oni Srbi koji nisu podržavali ove planove. Hrvati su početkom 90-ih godina 20. st. koalirali s "projugoslavenskim" strankama, no to ih nije pošteđelo optužbi za hrvatski nacionalizam, separatizam i organiziranje terorističkih aktivnosti.

Glavni pritisak srbijanske politike i javnosti bio je usmjeren na hrvatsku intelektualnu elitu i suzbijanje i naznake otpora režimu Slobodana Miloševića. Izbijanjem rata u Hrvatskoj psihološki pritisak se pretvara u fizički. Kampanja protiv Hrvata danomice je jačala i njezine posljedice osjećale su se u svakodnevnom životu. Pojedinci u represivnome državnom aparatu koji nisu bili skloni takvoj politici bili su uklanjani. Već od 1990. počeli su teroristički na-

Profesor Vidmarović naglasio je važnost Zemuna za hrvatsku povijest i kulturu, nekadašnjega tipičnoga srednjoeuropskoga grada, u kojem su stoljećima skladno živjeli ljudi različitog podrijetla, različitih kultura i vjera. Pinter je istaknuo upitni legitimitet podjele područja Srijema te sudbinu Zemuna poslije 1918.

padi na objekte Katoličke crkve. Skupine ekstremista izvodile su nasilna djela kao dio šire državne strategije. Posebno se na udaru ucjena i prijetnji našao Demokratski savez Hrvata u Vojvodini.

Hrvatskoj zajednici u Vojvodini posebno je teško palo novačenje za rat protiv Hrvatske. Tome treba pridružiti i slučajeve ubojstava pripadnika hrvatske zajednice. Znale su tako stradavati i cijele obitelji. Pojedinci koji su počinili ili su sudjelovali u počinjenju ovih zločina često su uspijevali izbjeći sudske osude. Žrtve mržnje bile su i katoličke crkve i groblja, kao i tiskovine na hrvatskome jeziku.

Posebno poglavlje predstavljaju pokušaji razbijanja hrvatske zajednice manipulacijom njihovim subetničkim identitetima (bunjevačkim i šokačkim). Na žalost, u doba političkih i svakih drugih pritisaka, mnogi Hrvati utočište traže upravo u njima. Takve politike, na žalost, imaju dugu tradiciju.

Cijelu tribinu možete vidjeti na YouTube kanalu Hrvatske matice iseljnika: <https://www.youtube.com/watch?v=rpw4b4nBx30> ■

ENG The early 1990s saw Croatia under attack and fighting for its freedom. This part of our recent history set the background for an online panel discussion hosted by the CHF on 7 May. The panel discussion ("A Contribution to the Recent History of Croats in Vojvodina") was moderated by Đuro Vidmarović, well versed in the issues facing our minority communities abroad, and featured guest speaker Zlatko Pinter. The 1990s saw various forms of pressure exerted on Croats in Vojvodina that saw between 25 and 40 thousand pushed out of the region. The exact figures remain obscured by the various sub-ethnic appellations (Šokac, Bunjevac) and the widespread Yugoslav denomination. The start of the 1990s likely had some 120 thousand ethnic Croats native to Serbia. The concept of a "United Serbia" preceded that of a "Greater Serbia", with both incorporating the idea that minority communities in Vojvodina, including its Croatian component, had to be dealt with in some manner. Efforts in the early 1990s by local Croats to affiliate themselves with pro-Yugoslav platforms achieved little: they were still targeted by spurious accusations of nationalism, separatism and terrorism. Watch the discussion on the Croatian Heritage Foundation YouTube channel: <https://www.youtube.com/watch?v=rpw4b4nBx30>

Emigrantski izazovi HSS-a u političkoj areni

Osim višedesetljetne američke adrese, političari Vlatko Maček i Juraj Krnjević dijelili su izazove, patriotizam i antikomunizam. Međunarodna seljačka unija, kojoj je Maček bio suosnivač, pružala je potporu HSS-u u rješavanju hrvatskog pitanja

Izaslanici 6. Konvencije kanadskih organizacija HSS-a u Windsoru 1946.

Organizacije HSS-a u Belgiji djeluju od 1930.

Tekst: **Vesna Kukavica** Foto: **AGM**

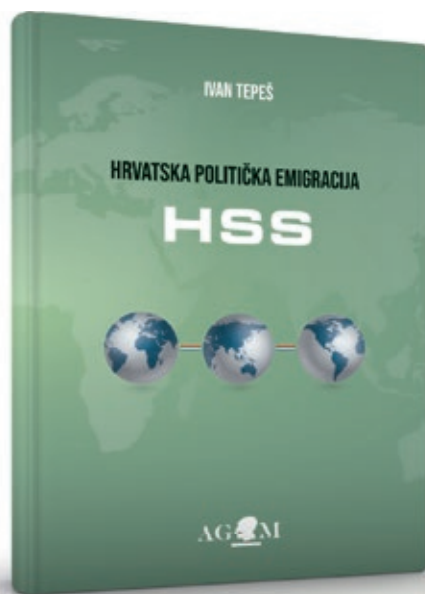
Ovih dana u izdanju ugledne nakladničke kuće AGM iz Zagreba objavljuje se knjiga povjesničara Ivana Tepeša pod naslovom "Hrvatska politička emigracija - HSS". Na više od četiri stotine stranica autor interpretira dosad neobrađenu arhivsku građu o Hrvatskoj seljačkoj stranci s cjelovitim kritičkim osvrtom na historiografiju o našoj političkoj emigraciji te relevantne historiografske zapise o egzilantskim izazovima vođa jedne od najstarijih hrvatskih političkih stranaka, koja je utkana u političku povijest hrvatskoga naroda XX. stoljeća. Monografija o stranci znanoj po akronimu HSS tiskana je u sklopu AGM-ove biblioteke *Res Gestae* i opremljena je pouzdanim znanstvenim aparatom, uključujući odabranu bibliografiju (str. 455. - 464.), koju je autor koristio u rekonstrukciji povijesnih činjenica koje uvelike anuliraju pogrešne predodžbe o hrvatskoj političkoj emigraciji.

Prve organizacije HSS-a u iseljništvu nastale su u SAD-u već 1922., zatim se formiraju u Kanadi te zemljama Južne Amerike i Australije 1930-ih, dok na Starome kontinentu već djeluje Seljački savez u Belgiji, Nizozemskoj i Luxemburgu. Predratnim ograncima raseljenih težaka, rudara, ribara i pomoraca pristupaju nakon Drugoga svjetskog rata nove podružnice iz prekooceanskih odredišta političkih izbjeglica, ali i raznih pečalbara od fizičkih radnika do visokoobrazovanih disidenata. Sinteza ove HSS-ove emigrantske sage čita se kao pravo pustolovno štivo, dok nas jasna autorova metodološka pravila upućuju kako sami moramo više cijeniti vlastitu povijest, osvijestivši nam ujedno kako je HSS-ovu slavu iz kasnih tridesetih u demokratskom nadmetanju idejama o emancipaciji suvremene hrvatske nacije preuzeo u emigraciji na Zapadu pokret Hrvatskoga narodnog vijeća sedamdesetih te, uoči pada Berlinskoga zida, autohtoni pokret Hrvatske demokratske zajednice kako u matičnoj zemlji tako i dijaspori, čijim je naporima uz najširu

potporu svih društvenih slojeva stvorena suvremena Republika Hrvatska - što je rezultiralo povijesnom *Deklaracijom o proglašenju suverene i samostalne RH* u Zagrebu, 25. lipnja 1991.

PATRIOTI I KOZMOPOLITI

Knjiga afirmira djelovanje egzilantskog HSS-a u sklopu šire slike zajedničkog djelovanja emigranata s područja Srednje i Istočne Europe u doba Hladnog rata, razdoblja međunarodnih odnosa od kraja 1940-ih do početka 1990-ih obilježenog nadmetanjem SAD-a i SSSR-a te njihovih saveznika u globalnim geopolitičkim, gospodarskim i drugim odnosima. Odbor za slobodnu Europu financijski je stajao iza emigranata iz Srednje i Istočne Europe te njihovih organizacija, uključujući i Mačekov HSS. Među uvrštenim tematskim sklopovima, uz rađanje i desetljeće uzleta HSS-a, zanimljivi su opisi iseljeničkih ogranka; odlazak Mačeka u emigraciju (1945.) te djelovanje u Parizu do 1947., kao i Mačekove aktivnosti idućih 17 godina u Washingtonu; odnos HSS-a sa srpskom i slo-

venskom emigracijom; HSS u antikomunističkim emigrantskim udrugama iz Srednje i Istočne Europe; veze Krnjevića s domovinom tijekom 59 godina egzila; raskol HSS-a te Svjetski kongres stranke 1979. i osnivanje Središnjeg odbora HSS-a 1980., i slično.

Autor Tepeš ističe razlike u političkim pogledima Mačeka i Krnjevića, koje su se odnosile na rješavanje hrvatskog pitanja. Razvidno je iz knjižne građe, drži Tepeš, kako je Maček bio skloniji rješavanju hrvatskog pitanja u sklopu Jugoslavije pa je pokušavao raditi sporazume s pripadnicima srpske i slovenske emigracije, dok je Krnjević bio skloniji hrvatsko pitanje riješiti neovisnom hrvatskom državom izvan Jugoslavije te se protivio suradnji sa srpskom emigracijom. No, međunarodna zajednica, pogotovo SAD u čijem je okrilju djelovao Maček, nije bila sklona rješenju hrvatskog pitanja izvan Titove nesvrstane Ju-

Vladtko Maček
(Jastrebarsko, 20. VII. 1879 –
Washington, 15. V. 1964).

goslavije, a u kontekstu blokovske podjele svijeta.

ISHODIŠTA

Posrijedi je uvjerljiv historiografski opis burnog odsječka na vremenskoj okomici od pedesetak godina iz prošlosti ove političke stranke koju su prije 117 godina osnovali braća Antun i Stjepan Radić. Program stranke temeljio se na znanoj nauci braće Radić o borbi za slobodu, vjeru, gospodarski i kulturni napredak hrvatskoga naroda. Nakon atentata u Narodnoj skupštini u Beogradu i smrti Stjepana Radića 1928., vodstvo HSS-a preuzeo je Maček. HSS je između dvaju svjetskih ratova izrastao u vodeću hrvatsku političku stranku, koja je na posljednjim prijeratnim parlamentarnim izborima (1938.) dobila plebiscitarnu podršku hrvatskoga naroda. Sporazumom Cvetković - Maček (1939.) stvorena je Banovina Hrvatska, u kojoj je HSS preuzeo vlast, ušavši u kraljevsku vladu. HSS se raslojio nakon toga u više-strukoj hrvatskoj nevolji, a odlaskom predsjednika HSS-a Mačeka u emigraciju, politički rad stranke nastavlja se u inozemstvu. U Londonu se već nalazio, od ljeta 1929., glavni tajnik HSS-a Juraj Krnjević. Vodstvo HSS-a nadalo se povratku u domovinu uz pomoć velikih sila. Tepeševa znalačko sažimanje složenog djelovanja HSS-a u globalnoj političkoj areni logično se usredotočuje na aktivnosti Mačeka, Krnjevića, Košutića, Šubašića ili pak Zorkina, koji se nameću kao glavni stranački akteri. Krnjević je 1965., nakon smrti Mačeka, postao predsjednik HSS-a i tu je dužnost obnašao sve do svoje smrti 1988. Stranka u egzilu doživljava sukob, čiji su razarajući akteri predsjednik HSS-a Krnjević i čelnik kanadskih organizacija HSS-a Mladen Giunio Zorkin, oslabivši ogranke ne samo u Kanadi, nego i one diljem svijeta. Članstvo australskih ogranka, nakon spomenutog sukoba, ojačava tek 1980-ih na konvenciji u Canberri, kada formiraju Glavni odbor HSS-a za Australiju. Riječ je o iskoraku kada je među australskim HSS-ovcima osnaženo krilo sklono ideji suradnje s drugim hrvatskim državotvornim organizacijama, koji kulminira sastankom hrvatskih

Autor knjige **Ivan Tepeš** (rođen 1980.) diplomirao je studij povijest i etnologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a doktorirao na Hrvatskim studijima s tezom "Političko djelovanje HSS-a u emigraciji od 1945. do 1990." (2018.). Zaposlen je na mjestu zamjenika ravnatelja Hrvatske matice iseljenika.

iseljeničkih organizacija u Canberri 26. II. 1989. Nakon smrti Krnjevića vodstvo HSS-a preuzeo je Središnji odbor HSS-a i njegov predsjedatelj Josip Torbar, doživjevši obnovu HSS-a u domovini i prve višestranačke izbore na proljeće 1990. u RH koji su pokazali da HSS kao stranka više nije uživao plebiscitarnu potporu naroda na koju su se Maček i Krnjević pozivali u emigraciji.

PLODOVI HSS-a

S obzirom na to da se iseljeništvo aktivno uključilo u stvaranje Lijepa Naše i u njezin politički život 1990-ih, a pogotovo stoga što je *Radićeva ideologija* postala jednom od sastavnica programa osnivača moderne hrvatske države Franje Tuđmana, kao i njegova općeprihvaćenog pokreta HDZ-a, Tepeševa knjiga korektno rasvjetljava (ne)sporazume HSS-a s hrvatskom državotvornom političkom emigracijom XX. stoljeća koja je djelovala na svim kontinentima, osobito tijekom rušenja komunizma u Europi. ■

ENG AGM of Zagreb has published a comprehensive book by Ivan Tepeš on political émigrés and the Croatian Peasant Party. The book presents readers with a fascinating overview of the diaspora period in the activity of this political party, covering the period from monarchist Yugoslavia to the breakup of the federation following its communist/socialist period, shedding light on the party's contribution to the re-emergence of an independent Croatia late in the 20th century. Chapters of the party were active around the world among our diaspora communities.

Tekst: **Davor Schopf**

Napisala je velik broj solo i komornih skladbi, vokalnih i orkestralnih djela, glazbu za kazalište i big band. Njezine ideje odlikuju se različitim aspektima: ironičnim tretiranjem glazbenih estetika iz prošlosti, igrom novih eksperimentalnih instrumentalnih tehnika, živim ritmičkim kretnjama i balkanskim melosom, metaforičkim fragmentiranjem zvukom drugih umjetničkih oblika s ciljem postizanja auditive raznolikosti te mentalne slobode i poruke humanizma izražene glazbom.

Studirali ste na Sveučilištu za glazbu i primijenjene umjetnosti u Beču kod Ivana Eröda, Chaye Czernowin i Klaus-Petera Sattlera. I dalje ste se usavršavali, prošli razne prestižne stipendije, dobili Nagradu grada Beča za glazbu. Kako ste došli do Beča i kako ste ostali u njemu?

– Uz vlastitu tvrdoglavost i upornost, zahvaljujući odličnim profesoricama koje su me podučavale u Glazbenoj školi Blagoja Berse i pripremale za prijamni ispit te uz potporu obitelji. U tinejdžersko doba bila sam gladna za upoznavanjem svijeta i otkrivanjem nepoznatih teritorija, što se do danas nije promije-

Poruke humanizma izražene glazbom

Umjetnička ravnateljica 31. muzičkog biennala Zagreb Margareta Ferek-Petrić rođena je 1982. u Zagrebu. Od 2015. članica je odbora Društva za suvremenu glazbu u Austriji – ÖGZM, a od 2016. redovita je članica Hrvatskog društva skladatelja. Živi i radi u Beču.

nilo, samo se formiralo u neko zrelije razmišljanje. Pravi izazov počinje kada se, u moru izvrsnih skladatelja, treba istaknuti iz mase, što nije kratak proces. Uvijek sam radila nekoliko poslova usporedno pa mi je bilo važno povezivati se s ljudima iz suvremene glazbe i sudjelovati u što više projekata te tako raditi na vlastitom razvoju i izboriti se za mjesto koje donosi zanimljive narudžbe.

Kako danas živi suvremena glazba u Beču, gradu valcera i čuvaru tradicije, ali i gradu Druge bečke škole?

– Bečani i Austrija ponosni su na tradiciju koja ih je dovela do statusa jednog od kulturnih predvodnika u Europi. Kada se osvrnem na posljednjih 18 godina, Beč se mnogo promijenio, otvorio i zablistao u suvremenom smislu. Često ima dana da se ne mogu odlučiti na koji od koncerata suvremene glazbe da odem. I u Beču postoji određena podjela na tradicionalnu, pomalo konzervativnu publiku, i one koji žele čuti eksperimentalne zvukove. Zato je važno u programe uklapati djela suvremenih skladatelja. Tradicija se čuva i tako da živi uz trenutačno aktivne protagoniste, a po mojem iskustvu takav se pristup sve više razvija. Nedavno sam imala narudžbu djela za orkestar koje je, u Konzerthausu, izvedeno uz Geršwina i Stravinskog. Za *Koruško ljeto* napisala sam 2018. arije koje se izvode kao cjelovečernji program uz Händelove *Njemačke arije*. To je samo jedan od načina koji pokazuje da se, oslanjajući

na tradiciju, može stvoriti nešto novo i zainteresirati publiku za suvremenu glazbu. U Austriji ima mnogo festivala koji uspješno provode takve projekte.

Koje biste od Vaših raznovidnih skladbi, od sola i dua do opere i glazbe za djecu, izdvojili po nečemu posebnom?

– Uživam u svestranosti koja mi se pruža u radu s mnogobrojnim različitim ljudima. Teško je nešto istaknuti jer je sve dio mog osobnog puta i procesa. Ako baš moram, naglasila bih operu koja je bila neka vrsta bombe u kreativnom procesu i realizaciji, ali bomba u dobrom smislu – ako uopće smijem koristiti takvu metaforu – u snazi i intenzitetu iskustva. Pišući to djelo i sudjelujući u procesu postavljanja na pozornicu, zapravo sam još više zavoljela samu formu opere. Uživam u narudžbama osobnije prirode, kada se može stvoriti situacija za odlično razumijevanje i izmjenu ideja s pojedinim glazbenikom. To omogućuje pisanje skladbi točno po mjeri za tu osobu, nešto slično kao kada krojač stvara odijelo ili haljinu točno po mjerama naručitelja.

Kakva je percepcija/repcija žena skladateljica u Austriji?

– Percepcija je na zdravoj i svjesnoj razini. Ljudi s kojima sam radila nemaju nikakvih predrasuda na temelju spola. No, cijelo društvo ima još dalek put do stvarne ravnopravnosti. Austrija politički snažno djeluje u smjeru jednakopravnosti spolova, primjerice određivanjem

Margareta Ferek-Petrić (foto: Matej Grgić)

kvota za radna mjesta na akademijama ili davanjem poticaja za koncerte i skladbe. Kvote imaju pozitivne i negativne strane, no svakako podižu svijest o važnosti rada na ravnopravnosti i ispravljanju nepravdi iz povijesti.

Kako biste saželi i opisali svekoliko značenje MBZ-a za hrvatsku glazbu i glazbenu kulturu?

– MBZ je svojim osnivanjem podigao Zagreb uz bok svim važnim središtima suvremene glazbe. Smatram kako naš festival, svojim opsegom i važnošću, pomaže u stvaranju boljeg društva. Ističe se borbom protiv prosječnosti, bavi se aktualnim, gorućim temama, ističe slobodu izraza u raznim smjerovima suvremene glazbe. Povezuje sudionike na nacionalnoj i međunarodnoj razini, omogućuje publici da se otvori prema neobičnom, nepoznatom i novom te obogaćuje grad inovativnim projektima. Najvažnija je vrhunska kvaliteta izvedbe. Umrežavanje s publikom svih godišta stvara plodno tlo za daljnji kreativan razvoj talentiranih pojedinaca i otvara dijalog s novom publikom.

Što Vam je bilo najdojmljivije na dosadašnjim biennialima, naravno onima koje ste mogli pratiti, a to je u proteklih šest desetljeća otprilike polovica izdanja?

– Moram reći da me u mojem okruženju nisu dovoljno poticale obrazovne

institucije niti privatni krugovi da posjećujem Biennale pa tako nisam bila upućena u važnost festivala. U jednom trenutku sama sam otkrila koliko se bogatstva krije u programu koji inače nemamo prilike čuti ni vidjeti. Oduvijek sam bila fascinirana velikim spektakularnim produkcijama poput opere, baleta te djela za zbor i orkestar. Istodobno se festivalska atmosfera posebno osjeća na mjestima koja omogućuju intimnije produkcije manjeg postava, gdje publika dolazi u neposredan međusobni kontakt i zajednički diše. Upravo sva ta sjećanja ističu problematiku održavanja festivala u pandemiji jer je interakcija koja čini festivalsku nit ograničena tako da uopće ne želim previše utonuti u uspomene, nego gledati unaprijed.

John Cage, Mauricio Kagel, Krzysztof Penderecki neka su od najvećih svjetskih glazbenih imena koja su prošla Biennialom. Koga biste, kada pandemija popusti, od današnjih vodećih skladatelja voljeli vidjeti na Biennialu?

– Na žalost, Biennale nema dovoljno sredstava da svake dvije godine pozove sve one za koje smatram da bi ih trebalo predstaviti našoj publici. Ako pogledamo goste majstorske radionice za skladatelj(ice), već ove godine imamo vrhunska međunarodna imena koja već godinama pišu svoju povijest. Velika mi

je želja u budućnosti dovesti moju bivšu profesoricu, jednu od najpriznatijih skladateljica današnjice i divnu osobu Chayu Czernowin, kao i Rebecca Saunders te Carolu Bauckholt, ali i dirigenticu i sopranisticu Barbaru Hannigan te violinisticu Patriciju Kopatchinskaju.

U program 31. MBZ-a ove godine se implementira festival Jazz.hr/proljeće. To je nešto novo i zanimljivo?

– Eksperimentalni jazz zauzima važno mjesto u suvremenom glazbenom stvaralaštvu te ima bogatu, zanimljivu i nezaobilaznu povijest. Imali smo veće planove s jazz glazbenicima prije smanjenja proračuna i neprilika s pandemijom. Stalo mi je da, unatoč svemu tome, uklopimo atraktivan jazz program. U dogovoru s Davorom Hrvojem, umjetničkim voditeljem *Jazz.hr* festivala i članom MBZ-ova programskog odbora, prigripli smo program jazz festivala i spojili ga s nekoliko MBZ-ovih točaka na *open air* pozornici Muzeja suvremene umjetnosti. Ta gesta podržava i liniju kojom vodim Biennale, a to je otvaranje raznolikoj publici i doživljavanje suvremene glazbe u svim njezinim bojama. ■

ENG Margareta Ferek-Petrić is the artistic director of the 31st Music Biennale Zagreb. She was born in Zagreb in 1982. Since 2015 she has been a member of the board of the Austrian Society for Contemporary Music (ÖGZM), and since 2016 has been a full member of the Croatian Composers' Association. She lives and works in the Austrian capital of Vienna.

Priredila: **Diana Šimurina Šoufek** (www.matis.hr)

ZBORU KORIJENI NAGRADA PRO CULTURA MINORITATUM HUNGARIAE

Ovih dana, točnije 17. svibnja, u prostorijama Bugarskoga kulturnog doma uručena je prestižna nagrada za narodnosnu kulturu Ureda predsjednika mađarske Vlade "Pro Cultura Minoritatum Hungariae", koju dodjelju-

je potpredsjednik Vlade i ministar bez portfelja odgovoran za nacionalnu politiku, vjerska i narodnosna pitanja Zsolt Semjén. Među ovogodišnjim dobitnicima, na prijedlog Saveza Hrvata u Mađarskoj, je martinački ženski pjevački

zbor *Korijeni*. Priznanje je preuzela voditeljica zbora Kristina Gregeš Pandur. Odličje u društvu državnog tajnika odgovornog za crkvene i narodnosne odnose Miklósa Soltésza uručio je Zsolt Semjén. Nagrada je jedno od priznanja potpredsjednika Vlade, koje se dodjeljuje onim narodnosnim pojedincima i udrugama u Mađarskoj koji su svojim posebnim radom pridonijeli opstanku i razvitku jezično-kulturne baštine svoje narodnosti, a također su pridonijeli i boljitku suživota naroda Karpatskog bazena. Priredbi su nazočili i predsjednica Hrvatske samouprave Martinaca Đurđa Gregeš Sigečan, načelnik sela Levente Várnai, glasnogovornik hrvatske nacionalne manjine u Mađarskom parlamentu Jozo Solga i predsjednik Hrvatske državne samouprave Ivan Guban. (*Hrvatski glasnik / MCC*)

POČASNI KONZULI HRVATSKE U NJEMAČKOJ

Od početka 2021. godine Republika Hrvatska ima dva nova počasna konzula u Saveznoj Republici Njemačkoj. Konrad Kobler počasni je konzul RH za upravna područja Gornje Bavarske, Donje Bavarske i Gornje Falačke, sa sjedištem u Passau, dok je Andreas Rörig počasni konzul RH, u čijoj je konzularnoj nadležnosti upravno područje Kölna. Novi počasni konzuli imaju dugogodišnje bliske veze s RH i donose svoju stručnost i iskustvo za novi poticaj suradnji, posebno u smjeru jačanja gospodarskih i kulturnih veza Hrvatske i Njemačke.

PASTORALNI POHOD HRVATIMA U AUSTRIJI

Vrhbosanski nadbiskup metropolit kard. Vinko Puljić od 14. do 16. svibnja boravio je u Austriji, u pohodu. Povod njegova pohoda bila je podjela sakramenta potvrde ovogodišnjim krizmanicima misija. Stigavši u Salzburg 14. svibnja predvečer, kardinala je dočekaio voditelj misije i župnik fra Zlatko Špehar sa suradnicima. Sljedećeg dana upriličena je svečana misa u crkvi sv. Andrije za vrijeme koje je vrhbosanski nadbiskup podijelio sakrament potvrde za 43 krizmanika. U koncelebraciji su bili, uza župnika fra Zlatka i ostale, i fra Ivan Cvetković, kapelan hrvatske župe te vlč. Mirko Ivkić. Nakon ručka u bogosloviji, kardinal je u pratnji fra Zlatka posjetio dr. mons. Franza Lacknera, nadbiskupa Salzburga, a nakon toga se uputio u Innsbruck gdje ga je primio mons. Luka Kesedžić, voditelj HKM-a u Innsbrucku. Nakon zajedničke večere uputili su se u biskupsku rezidenciju gdje je vrhbosanskog nadbiskupa ugostio mons. Herman Glettler, innsbriški biskup. U nedjelju, 16. svibnja, kard. Puljić predvodio je u crkvi Petra Kanizija u Innsbrucku misno slavlje tijekom kojega je podijelio sakrament potvrde za 33 krizmanika. Liturgijskim pjevanjem ravnao je zbor misije, a ministrirali su mnogobrojni ministranti ove aktivne zajednice. Kardinalu su krizmanici, njihovi roditelji i predstavnici pastoralnog vijeća uz prigodne pozdrave i recitacije izrazili srdačnu dobrodošlicu, a na kraju mise i zahvalili uz prigodne poklone. Na zajedničkom ručku uz nadbiskupa Vinka bili su i članovi župnoga pastoralnog vijeća, kao i neki članovi zbora, a nekoliko hrvatskih pjesama izveo je TS Hajduk. Popodne je vrhbosanski nadbiskup posjetio karmelićanski samostan sv. Josipa i sv. Terezije u Innsbrucku, gdje ima i nekoliko redovnica iz Hrvatske i BiH, a koji upravo ovih dana proslavlja 175 godina od osnutka. Uslijedila je druga misa u crkvi Petra Kanizija. Naime, zbog ograničenja uzrokovanih epidemiološkim mjerama, dobar dio zajednice nije mogao sudjelovati na misi u povodu krizme pa je nadbiskup slavio još jednu misu na kojoj su mogli sudjelovati i ostali vjernici misije. Nakon euharistijskog slavlja, kardinal se kratko zadržao u susretu s vjernicima. (Ika)

Tavankut 12.- 17. srpnja 2021. godine

X. SEMINAR BUNJEVAČKOG STVARALAŠTVA
Organizator: HKPD "Matija Gubec" TAVANKUT
Voditelj: Ivica Dulić
Mjesto održavanja: TAVANKUT

»KRALJICE«

Pozivamo vas u Tavankut gdje se organizira jubilarni deseti SEMINAR BUNJEVAČKOG STVARALAŠTVA. Seminar obuhvaća sljedeće teme: ples, tamburaške tradicijske melodije, tradicijski instrumenti Bunjevaca (gajde, frula), tradicijske vještine - izrada predmeta od slame. Na kraju seminara 18. srpnja 2021. god. u Tavankutu će se održati žetveni običaj *Dužijanica* te je to prigoda da zainteresirani mogu prisustvovati i u njemu sudjelovati.

Organizator: Hrvatsko kulturno prosvjetno društvo "Matija Gubec" iz Tavankuta, jedno od najstarijih društava na prostoru na kojem danas obitavaju Bunjevci, a koje želi u svoju sredinu pozvati, ugostiti i upoznati ljude koji se zanimaju za baštinu Bunjevaca. Projekt se održava uz logističku potporu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice.

Serminar su do sada financijski i logistički pomogli: Općina Subotica, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, upravu i nacionalne zajednice, Hrvatsko nacionalno vijeće, Zavod za kulturu vojvođanski Hrvata iz Subotice, Hrvatska matica iseljenika iz Zagreba te Hrvatski sabor kulture iz Zagreba.

TROŠKOVNIK I UVJETI SMJEŠTAJA

Školarina: 25 eura za sve dane

Smještaj:

- Višekrevetne sobe u prostorijama udruga i mjesne škole
- Dvokrevetne sobe u privatnom smještaju

Cijena punog pansiona je 15 eura po danu.

Vidimo se u Tavankutu!

TRI DESETLJEĆA MAĐARSKOGA HRVATSKOGA GLASNIKA

Hrvatski glasnik, tjednik Hrvata u Mađarskoj, slavi 30. obljetnicu postojanja. Glavna i odgovorna urednica je Branka Pavić Blažetin. Hrvati u Mađarskoj imali su tjednik već 1946. i nakon prekida opet 1957. godine. Tada je to bio zajednički medij sa Srbima i Slovencima u organizaciji Demokratskoga saveza južnih Slavena. Zahvaljujući demokratskim promjenama u Republici Mađarskoj i događajima na prostoru bivše Jugoslavije, organizacija se raspala i Hrvati su utemeljili svoje vlastito političko tijelo. Savez Hrvata u Mađarskoj utemeljen je 1990. u Sambotelu, a već u svojoj prvoj rezoluciji donio je odluku o formiranju vlastitoga samostalnog

tjednika. Pola godine kasnije, 2. svibnja 1991., izašao je prvi broj Hrvatskoga glasnika. Hrvatski glasnik od 2014. sastavni je dio organizacije Medijskoga centra *Croatika* sa sjedištem u Budimpešti. Ovaj centar je odgovoran za nekoliko medijskih platformi, ali najvažnija je Hrvatski glasnik s tiskanim izdanjem,

web portalom <http://www.glasnik.hu/> i društvenim profilom. Hrvati u Mađarskoj predstavljaju nekoliko subetničkih zajednica, koje imaju svoje dijalekte i mjesne govore. One žive u Gradišću, Budimpešti, Bačkoj, Zali, Baranji i Podravini. Otkako gradišćanski Hrvati imaju svoj normirani jezik i pravopis, Hrvatski glasnik donosi za čitatelje sve događaje u zapadnoj Mađarskoj, odnosno u dvjema županijama u kojima žive gradišćanski Hrvati, na gradišćanskohrvatskome jeziku. Za izvještavanje iz jursko-mošonsko-šopronske i željezanske županije zadužena je novinarka i urednica Timea Horvath iz Petrova Sela. Hrvatski glasnik prije svega kao osnovnu zadaću ima in-

tegracijsku funkciju, to znači okupljanje subetničkih zajednica u jednu cjelinu i to čini naravno korištenjem standardnoga hrvatskog jezika, istaknula je Pavić Blažetin. Hrvatski glasnik kao tjednik hrvatske nacionalne manjine u Mađarskoj nije samo informativni prostor, nego i kulturna institucija, čuvar jezika, pisma i nacionalne svijesti, također naglašava Pavić Blažetin. Njegov utjecaj je značajan jer može imati aktivnu ulogu u formiranju određenih događaja. Tiskano izdanje tjednika ima oko tisuću pretplatnika. Hrvatski glasnik nazočan je i na društvenim mrežama. Na Facebooku urednici dnevno stavljaju najmanje pet do maksimalno dvanaest postova, koje oblikuju kratkim tekstovima i atraktivnim fotografijama, kaže glavna urednica. Gotovo 6.000 ljudi prati Hrvatski glasnik na Facebooku, a ponekad zabilježi do 160.000 kontakata mjesečno.

500. IZDANJE EMISIJE TAMBURADIO

Tamburadio (<https://www.radioop.at/de/sendungen.html>), emisija za hrvatski folklor i tamburašku glazbu na frekvenciji Radija OP, imala je u četvrtak, 6. svibnja, svoje 500. izdanje. Na valu Radija OP urednički duo Kristijan i Kristina Karall prezentirali su retrospektivu prošlih emisija o tamburi, folkloru i novim pjesmama. Tamburadio se bavi događajima na tamburaškoj i folklornoj sceni Gradišća i u inozemstvu. Cilj emisije je i predstaviti nove tamburaške pjesme pa stoga Kristijan i Kristina Karall kao urednički duo surađuju s izdavačkim kućama u Hrvatskoj ili izravno s tamburaškim sastavima. Svoju emisiju moderiraju uglavnom uživo iz studija u gimnaziji Gornja Pulja. Emisija Tamburadio otvorena

je za glazbene želje i čestitke koje slušatelji mogu poslati emailom na adresu: tamburadio@radioop.at. Jubilarno izdanje emisije Tamburadio uglavnom daje retrospektivu, kao i prvu emisiju iz srpnja 2011. u kojoj su izvještavali o 40. obljetnici Tamburice Cogrštof. Tamburadio se zasad emitira samo na valu Radija OP, svaki četvrtak od sedam do osam te

ponavlja u deset na večer. U budućnosti namjeravaju ovaj program ponuditi i drugim radiopostajama, kao emisije i u formatu podcasta, izjavio je Kristijan Karall. Emisija je pokrenuta prije desetak godina. (<https://volksgruppen.orf.at/hrvati/>) Prijevod: dšš

MINISTAR GRLIĆ RADMAN POSJETIO HRVATSKU ZAJEDNICU U JANJEVU

Prilikom službenog posjeta Republici Kosovo ministar Grlić Radman posjetio je 6. svibnja hrvatsku zajednicu u Janjevu. "Ovo je moj prvi posjet Kosovu u ulozi ministra vanjskih i europskih poslova RH i u sklopu tog posjeta od iznimne važnosti mi je bilo da se susretnem s vama", rekao je ministar i izrazio zadovoljstvo što ima priliku izravno čuti od pripadnika hrvatske zajednice kako žive i s kakvim se problemima suočavaju. Ministar je istaknuo kako se u svim razgovorima tijekom službenog posjeta Kosovu snažno založio da kosovske vlasti promijene odnos prema Hrvatima u Janjevu i Letnici te da im osiguraju dostojanstven život. "Kontinuirano se zalažemo da se Hrvati na Kosovu zaštite, da se osigura osobna sigurnost i sigurnost imovine te da se poboljša infrastruktura. Naravno, želimo i da Hrvati kao manjina budu priznati u Ustavu Kosova", rekao je ministar. Također je naglasio da će Republika Hrvatska nastaviti pružati financijsku pomoć prema svojim mogućnostima. "Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske ima nekoliko programa putem kojih se mogu financirati i vaše potrebe. Za Hrvate u Republici Kosovo osigurana su sredstva u iznosu od 300.000,00 kuna za 2021., koja su jednaka sredstvima dodijeljenim u 2020. i 2019. godini. Vlada Republike Hrvatske odlučna je nastaviti podupirati opstanak i prosperitet u njihovu zavičaju", naglasio je ministar Grlić Radman. U poslijepodnevnom satima ministar Grlić Radman obišao je pripadnike 34. hrvatskog kontingenta u bazi KFOR Film City u Prištini. Razgovarao je sa zapovjednikom KFOR-a general-bojnikom Francom Federicijem, koji je pohvalio doprinos hrvatskih vojnika i odluku Hrvatske da poveća svoj oružani kontingent u KFOR-u. Zatim se susreo s hrvatskim vojnicima te im čestitao na predanome radu i sudjelovanju koje potvrđuje Hrvatsku kao pouzdanu članicu NATO-a i pridonosi jačanju međunarodnoga ugleda naše zemlje.

DONACIJA BEČA UGROŽENIMA POTRESOM POLA MILIJUNA EURA

Kako je na konferenciji za novinare u Salzkammergut u Štajerskoj, gdje se održava dvodnevni sastanak čelnika devet austrijskih saveznih pokrajina, izvijestio javnost bečki gradonačelnik Michael Ludwig 20. svibnja, Grad Beč se s donacijom od 500.000 eura priključuje humanitarnoj akciji "Krov za Hrvatsku", pokrenutoj za žrtve potresa u Hrvatskoj.

Pokretač akcije je biskup dijeceze Željezo u Gradišću mons. Egidije Živković, inače gradišćanski Hrvat, koji u suradnji s hrvatskom Vladom, Gradom Zagrebom i Caritasom namjerava postaviti drvene kuće u Zagrebu, ali i drugim hrvatskim krajevima pogođenim potresom, ponajprije u Banovini. Nacrti drvenih kuća i drvene konstrukcije dolaze iz tesarskog i građevinskog poduzeća Golubić u Željeznom, a drvene kuće prevoze se u dijelovima u Hrvatsku. Biskup Živković posjetio je Zagreb početkom svibnja zajedno s pokrajinskim poglavarom austrijske savezne pokrajine Gradišće, socijaldemokratom Hansom Peterom Doskozilom i u sklopu posjeta predali su ključeve dviju drvenih kuća u zagrebačkome naselju Čučurje, koje su zajednički financirale Biskupija Željezo (Eisenstadt) i pokrajina Gradišće. Prigodom posjeta Zagrebu pokrajinski čelnik Gradišća Doskozil obećao je da će pozvati poglavare preostalih osam austrijskih pokrajina da se i oni priključe ovoj humanitarnoj akciji i pomognu žrtvama potresa u Hrvatskoj. Potvrda da je Doskozil svoje obećanje ispunio bilo je obraćanje bečkoga gradonačelnika Michaela Ludwiga 20. svibnja da se Grad Beč priključuje humanitarnoj akciji "Krov za Hrvatsku" i s donacijom "teškom" pola milijuna eura želi priteći u pomoć teško pogođenima u potresu u Hrvatskoj, koji su ostali bez krova nad glavom. Možda će Doskozilov i Ludwigov primjer slijediti i njihovi kolege iz drugih austrijskih pokrajina. (Snježana Herek)

Uspomene na tri prekrasne godine života

Sveučilište u Pečuhu osnovao je Hrvatsko-ugarski kralj Ludovik II. Anževinac daleke 1367. godine što ga čini najstarijim sveučilištem u Mađarskoj i četvrtim najstarijim u srednjoj Europi, iza Praga, Krakowa i Beča. PTE (Pecs Tudományegyetem) je ujedno i najveće mađarsko sveučilište.

U klubu
August Šenoa

Stručno putovanje

Tekst: **Dubravko Vrbešić**
Foto: **Mladen Škrilin**

I ako već više od godinu dana nisam posjetio grad u kojemu sam proveo tri prekrasne godine svojega života, moram reći da su uspomene još uvijek svježije i žive.

Pečuh je grad koji se nalazi na obroncima planine Mecsek, a udaljen je 30-ak km od granice s Hrvatskom. Ima oko 165.000 stanovnika i peti je grad po veličini u Mađarskoj iza Budimpešte, Debrecena, Miškolca i Segeda. Pečuh je sjedište Baranjske županije i pečuške mikroregije, ali i sjedište

rimokatoličke Pečuške biskupije. Jedan je od najstarijih gradova u Mađarskoj s naseobinama iz prapovijesti. Na mjestu današnjeg Pečuha, Rimljani su početkom 2. st. osnovali grad Sopianae, a naseljavali su ga većinom Kelti i Panonci. U 4. st. postao je glavni grad provincije Panonije Valerije kao važno središte kršćanstva, poznat pod imenom Quinque Ecclesiae (Pet crkava). Ta se bogata povijest, u gradu vidi i osjeti na svakom koraku.

Među brojnim studijima i programima nalazi se i Institut za slavistiku u sklopu kojega je i Katedra za hrvatski jezik i književnost. Katedra je osnovana 1950. i djelovala je kao Katedra za hrvatsko-srpski jezik. Nakon demokratskih

promjena u Mađarskoj i raspada bivše nam države, od godine 1992. djeluje kao Katedra za hrvatski jezik. Studenti mogu studirati Hrvatski jezik i književnost u sklopu minor studija u kombinaciji s nekim drugim programom, ali i kao profesorski ili prevoditeljski smjer master studija.

Studenti koji se odlučuju na studij hrvatskoga jezika većinom su pripadnici hrvatske nacionalne manjine u Mađarskoj. Kao što je poznato u Mađarskoj već stoljećima žive Hrvati, a najbrojniji su upravo u južnom dijelu zemlje. Studij također upisuju Hrvati i Mađari iz Hrvatske.

Što se tiče profesora, studenata i osoblja, Katedra nije velika, ali su zato povezanost, međuljudski odnosi, atmosfera i radni uvjeti na iznimno visokoj razini. Slobodno mogu reći da vlada iznimna opuštenost i "obiteljski" ugođaj. Ovu tvrdnju potkrepljujem i činjenicom da se profesori i studenti često druže i izvan redovitog nastavnog procesa.

Već sam spomenuo da je hrvatska manjina na tome području važan dio zajednice, tako da postoje brojne hrvatske institucije. Postoji i hrvatska radio stanica, novine i televizijski program na hrvatskom jeziku. Sa svim tim institucijama Katedra za hrvatski jezik izvrsno surađuje, a studenti i profesori redovito sudjeluju u organizaciji različitih kulturnih, umjetničkih, sportskih, gastronomskih događaja.

Moram spomenuti da naša Katedra uvijek sudjeluje na zabavno-gastronomskim manifestacijama i festivalima koje organizira Sveučilište. To su primjerice Okroberfest, kao i različita kulinar-ska natjecanja od kojih je najpoznatije ono u pravljenu kobasica. Od institucija moram još spomenuti Generalni konzulat Republike Hrvatske u Pečuhu. Od samog dolaska u Pečuh, od njih sam imao veliku podršku te izvrsnu suradnju. Između ostalih, zahvaljujući njima mogao sam organizirati i provesti nekoliko višednevnih stručnih ekskurzija naših studenata i profesora u Hrvatsku u sklopu kojih smo obišli: Karlovac, Ogulin, Krk, Rijeku, Sisak, Petrinju, Ozalj, Zagreb, Osijek i druga mjesta.

Osim Hrvata, u Pečuhu postoje i druge manjinske zajednice: Nijemci, Srbi, Bošnjaci i dr. pa se može reći da je Pečuh multikulturalna zajednica. UNESCO je 1998. Pečuhu dodijelio nagradu "Grad mira" zbog promicanja manjinskih kultura te tolerancije i prihvatanja izbjeglica tijekom Domovinskog rata i rata u BiH. Godine 2010., zajedno s Essenom i Istanbulom, Pečuh je proglašen za Europski glavni grad kulture. To je iskorišteno za obnovu gradskih trgova, ulica i predgrađa, knjižnica, koncertnih dvorana, kulturnih i sportskih cen-

tara. Sve ovo, uz bogatu gastronomsku ponudu, vrlo atraktivan noćni život te blizinu poznatog vinogorja Villany, čini život u Pečuhu izuzetno ugodnim. Pečuh je arhitektonski pravi mali dragulj. Tu se mogu vidjeti građevine različitih stilova gradnje, a osobito je oku ugodno samo središte grada sa svojim poznatim secesijskim palačama, glavnim Szechenyi trgom na kojemu dominira Kasim-pašina Džamija te katedralom sv. Petra i Pavla. U blizini se nalaze i ostatci gradskih zidina s neobičnom okruglom kulom Barbacan. Jedna od velikih atrakcija Pečuha je Kulturni centar Zsolnay. Nekoć glavni industrijski pogon za proizvodnju čuvenog i svjetski poznatog porculana, godine 2010. je pretvoren u veliku kulturnu četvrt. Kulturni centar nudi različite umjetničke radionice, muzeje sa stalnim i privremenim izložbama, koncertne prostore, planetarij, sportske, trgovačke i ugostiteljske objekte.

Kao i svaki grad koji drži do sebe, Pečuh ima promenade tj. šetnicu kamo se ljudi odlaze sresti, ali i biti viđeni. To je poznata Kiraly ulica koja oživi u kasnim poslijepodnevima, a osobito vikendom. Brojni restorani, kafići, klubovi ovdje su našli svoje mjesto, a kada se zateknete tamo u večernjim satima i u dobrom društvu, vrlo lako dočeka-

Rođen u Našicama 1976. godine, od svoje treće godine do danas živi u Donjem Miholjcu gdje je završio osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje. Godine 1995. upisuje Studij hrvatskoga jezika i književnosti na Pedagoškom fakultetu u Osijeku. Isti završava pet godina kasnije. Prvo radno mjesto dobiva u OŠ "August Harambašić" u Donjem Miholjcu te u OŠ "Matija Gubec" u Magadenovcu. Godine 2004. diplomirao je knjižničarstvo na Filozofskom fakultetu u Osijeku. Godinama je radio u nekoliko osnovnih i srednjih škola, a najduže u OŠ Dalj. Godine 2016. zapošljava se na Filozofskom fakultetu sveučilišta u Pečuhu na mjestu lektora za hrvatski jezik gdje živi i radi tri godine. Godine 2020. dobiva posao na sveučilištu Beijing Foreign Studies University (BFSU) u Peking, Narodna Republika Kina gdje i danas radi. U slobodno vrijeme putuje svijetom i radi kao turistički vodič te je do sada posjetio 62 različite svjetske zemlje.

te zoru. Kada se zasitite gradske vreve i gužve i poželite udahnuti svježega zraka, u okolici Pečuha se pružaju mnoge mogućnosti za izlet i bijeg u prirodu. Na obroncima Mecseka su brojne pješačke i biciklističke staze, a tu je i atraktivno izletišta na jezeru Orfű koje posjetitelji mami prekrasnom prirodom te poznatim kupalištem. Isto tako, možete se zaputiti na vrh Mecseka gdje se nalazi mali, ali atraktivan zoološki vrt, a kada vas uhvati nostalgija za Domovinom, popnete se na obližnji televizijski toranj s čijeg vidikovca za vedrih dana pogled puca sve do hrvatske planine Papuk. ■

Zgrada lektorata

ENG The University of Pécs was founded back in 1367 under the Croatian and Hungarian ruler Louis I, making it the oldest university in Hungary and the fourth oldest in central Europe. It also boasts the highest student count in Hungary. A department for the "Croato-Serb" language was created in 1950. Since 1992—after Hungary had transitioned to a democratic regime, and the member states of the Yugoslav federation had gone their own ways—the department teaches Croatian language and literature. Enrolment is available as a minor programme in combination with another subject or as a major programme for future teachers and translators. Lector Dubravko Vrbešić was born in Našice in 1976 and is now a Croatian language lecturer in the Chinese capital of Beijing.

Forum mladih hrvatskih manjinskih zajednica

Tema ovogodišnjeg Forumu bit će "Naslijeđe za budućnost? – Tradicijska kultura među mlađim naraštajima hrvatskih manjinskih zajednica"

Forum će se tako baviti temama poput mjesta tradicijske kulture u životu mladih hrvatskih manjinskih zajednica, utjecajem iste na mlade, međugeneracijskim razlikama u doživljaju tradicijske kulture, organizacijskim oblicima bavljenja tradicijskom kulturom, tradicijskom kulturom izvan društava i organizacija, tradicijskom kulturom kao činiteljem odbijanja mladih od zajednice, medijskim doživljajem tradicijske kulture mladih, vezama društvenih mreža i tradicijske kulture, razlikama u doživljaju tradicijske kulture u ruralnim i urbanim sredinama, odnosom tradicijske kulture i turizma i sl.

Ove godine, od 3. do 5. rujna 2021. u Karaševu, u Rumunjskoj održat će se četvrti po redu Forum mladih hrvatskih manjinskih zajednica. Forum mladih je zami-

šljen kao oblik druženja mladih pripadnika hrvatskih manjinskih zajednica tijekom kojega bi navedeni stjecali nova znanja i vještine putem radionica i predavanja.

ZAKS HERITAGE

HRVATSKI TRADICIJSKI NAKIT

Kolekcija hrvatskog tradicijskog nakita spoj je suvremenih tehnologija i najstarijih tehnika majstora zlatara u kojoj se isprepliću moderni dizajn i kulturna baština Hrvatske.

Svaki komad nakita donosi dašak hrvatske povijesti, običaja i znamenitosti pretočenih u prekrasan zlatni i srebrni nakit. Romantični Šibenski botuni, ženstvene Rečine, upečatljive Dalmatinke i trendi Konavoski nakit samo su neki od modela iz ove kolekcije koja uvijek iznova oduševi!

www.zaks.hr

19.– 30. srpnja 2021.

program za djecu i mlade 9 – 16 godina

jezične i kreativne radionice
sportske, rekreativne i zabavne aktivnosti
većernji program
iskusni i pouzdani učitelji i voditelji
program se provodi od 1993.
smještaj u dječjem odmaralištu
prijave do popunjenosti
info: www.matis.hr ili lada.kanajet@matishr.hr

Organizator zadržava pravo izmjene datuma i programa, kao i pravo otkazivanja programa, sukladno aktualnoj situaciji s pandemijom koronavirusa u Hrvatskoj i svijetu.

Croatian Heritage Foundation
Little School of Croatian Language and Culture

July 19 – 30, 2021

program for children and teenagers aged from 9 – 16 years

language & creative workshops
sports, recreational and entertainment activities
evening events
experienced and reliable teachers and guides
program has been staged since 1993
accommodation in children's resort
registration until all places are filled
info: www.matis.hr ili lada.kanajet@matishr.hr

The organiser reserves the right to change the dates and the programme, and the right to cancel the programme entirely, in accordance with coronavirus-related circumstances in Croatia and abroad.

Sveučilište u Zagrebu i Hrvatska matica iseljenika

Sveučilišna škola hrvatskoga jezika i kulture

26. lipnja – 23. srpnja 2021.

program za osobe starije od 17
120 sati jezične nastave
tri jezične razine (početna, srednja, napredna)
male skupine
predavanja o hrvatskoj kulturi i povijesti
raznoliki kulturni program
studijski izleti
diploma Sveučilišne škole, ECTS-bodovi
prijave do 28. svibnja 2021.
info: www.matis.hr ili lada.kanajet@matishr.hr

Organizatori zadržavaju pravo izmjene datuma i programa, kao i pravo otkazivanja programa, sukladno aktualnoj situaciji s pandemijom koronavirusa u Hrvatskoj i svijetu, kao i skladu s mogućnostima provođenja programa nakon potresa u Zagrebu i okolici.

University of Zagreb & Croatian Heritage Foundation

University School of Croatian Language and Culture

June 26 - July 23, 2021

the School admits persons above the age of 17
120 hours of language classes
3 levels x 3 sublevels
small groups
lectures on Croatian culture and history
cultural program
study trips
University School Diploma, ECTS credits
registration May 28, 2021
info: www.matis.hr or lada.kanajet@matishr.hr

The organisers reserve the right to change the dates and the programme, and the right to cancel the programme entirely, in accordance with coronavirus-related circumstances in Croatia and abroad, and the impact of the earthquake that occurred in Zagreb and its environs on the ability to conduct programme activities.

Putujuća škola u online izdanju

HMI je djeci i mladima barem na trenutak približio dio bogate hrvatske jezične i kulturne baštine, a projekt je potvrdio da volja za učenjem hrvatskoga jezika nalazi puteve i u najizazovnijim okolnostima

Tekst: **Lada Kanajet Šimić**

Foto: **Marko Vidaček**

Kako je već drugu godinu zaredom pandemija koronavirusa spriječila održavanje programa Hrvatske matice iseljenika

Putujuća škola, koji se trebao održati u Skoplju i Tetovu u Makedoniji, dio programa održan je od 29. travnja do 14. svibnja 2021. u online izdanju, u suradnji s Hrvatskim forumom, Makedonsko-hrvatskim društvom te Zajednicom Hrvata u Republici Makedoniji - Ogranak Skoplje.

Djeca i mladima na platformi ZOOM ponuđene su četiri radionice, dvije jezične i dvije dramske, koje su pod koordinacijom rukovoditeljice Odjela za školstvo, znanost i šport Lade Kanajet Šimić vodili Matičini dugogodišnji suradnici i voditelji u Maloj školi hrvatskoga jezika i kulture. Jezičnu radionicu vodio je Vedran Iskra, profesor hrvatskoga jezika i književnosti, a dramsku radionicu Grozdana Lajić Horvat, dramska pedagoginja.

INTERAKTIVNI PRISTUP I RAZNOLIKOST SADRŽAJA

Program je započeo jezičnom radionicom za najmlađe. Uz obradu književnoga teksta na temu sreće, djeca su raznim digitalnim alatima vježbala je-

zične vještine, a sve u svrhu razvijanja što boljih komunikacijskih kompetencija na hrvatskome jeziku. Druga jezična radionica bila je na temu hrvatskih narječja te je bila namijenjena studentima.

"Predavanja i radionice uživo svakako su topliji i dinamičniji od nastave u online okruženju, no u vremenima kada su susreti uživo ograničeni, jedini su mogući način rada. Osobito mi je drago da smo djeci i mladima omogućili da budu u kontaktu s Hrvatskom i hrvatskim jezikom koristeći mogućnosti rada na daljinu", istaknuo je Vedran Iskra dodavši da,

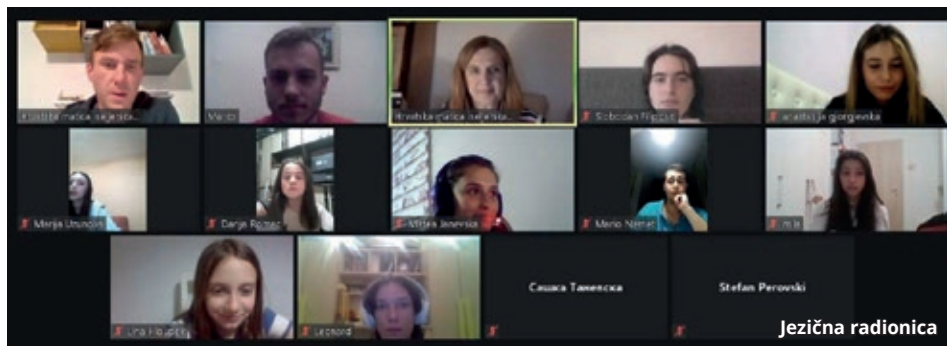
iako nenavikli na rad u takvim uvjetima, polaznici su sudjelovali srdačno, motivirano i entuzijastično, a to nas koji se bavimo poučavanjem obvezuje da ne posustajemo u pokušajima približavanja hrvatskoga jezika i kulture iseljenicima bez obzira na okolnosti u kojima se trenutačno nalazimo. "Stoga čestitam HMI-ju što je, i u ovim zbližavanju nesklonim vremenima, djeci i mladima iz Makedonije barem na trenutak približio dio bogate hrvatske jezične i kulturne baštine."

Obje dramske radionice bile su namijenjene starijim osnovnoškolcima i srednjoškolcima. Dramskim igrama i tehnikama koje su se prilagodile online izdanju te raznim aktivnostima koje ZOOM pruža stvorilo se iznimno vedro i prijateljsko ozračje.

"Projekt *Putujuća škola* još jednom je potvrdio da volja za učenjem hrvatskoga jezika nalazi puteve i u najizazovnijim okolnostima. Iako smo sjedili u svojim osobnim prostorima, mi u Zagrebu, a djeca u Makedoniji, povezali smo se, uči-

#PutujućaŠkola #HrvatskilzvanDomovine

**ONLINE RADIONICE
HRVATSKOGA JEZIKA**
Hrvatska škola na ZOOM-u

li, govorili hrvatski i, prije svega, radovali se i uživali. Opušteno i poticajno ozračje obavijalo nas je unatoč tehnološkoj barijeri", istaknula je Grozdana Lajić Horvat napomenuvši da su je djeca iznenadila svojim znanjem i motivacijom da se izraze na hrvatskome jeziku, pogotovo ako se uzme u obzir činjenica da gotovo cijele godine nisu pohađala hrvatsku nastavu. "Iznimno su uživiljeno, artikulirano i doživljeno interpretirala dramski tekst na kojem smo radili i nadam se da ćemo ga uskoro moći zaigrati i uživo."

SRETNI I ZADOVOLJNI ORGANIZATORI I POLAZNICI

A kako su radionice doživjeli neki od sudionika? Marko Vidaček, student prava te osnivač i glavni tajnik Hrvatskoga foruma, smatra da je posebno u vrijeme pandemije, kada su najmlađi jako udaljeni od Hrvatske i hrvatskoga jezika, važno održavati kontinuitet organiziranjem ovakvih internetskih događaja. "HMI je pozitivan primjer odnosa institucije s Hrvatima u dijaspori, a posebno nam je važno što je takva marljivost proširena i u vrijeme koronavirusa. Sadržaj radionica bio je jasno izložen i prilagođen polaznicima svih četiriju radionica. Sam koncept pružio je prostor za stjecanje novog znanja, ponavljanje nekih zaboravljenih stvari, ali i veliku priliku za uključivanje i aktivnost svih sudionika", ističe Marko.

Njegova kolegica iz Hrvatskoga foruma, Nena Hloupek, članica Središ-

njeg odbora, inače profesorica engleskoga jezika i književnosti, također je puna pohvala. "Ove radionice izvrsna su prilika za nastavak i u vrijeme pandemije za kontakt s Hrvatskom i hrvatskim jezikom. Mogu ih okarakterizirati kao interaktivne i iznimno zanimljive, kako za mlađu, tako i za stariju djecu i mlade. Posebno odabrana tema o narječjima Hrvatske blisko nam je predstavila i posebnosti govora", ističe Nena.

"Ja sam bio oduševljen što sam mogao prisustvovati i sudjelovati u dramskoj i jezičnoj radionici. Drago mi je bilo vidjeti se sa svim prijateljima i profesorima, bili su super, baš su se dobro snašli u svakom smislu te riječi. Jezična radionica prisjetila nas je na vremena kada nam je nastavu hrvatskoga jezika vodio profesor Vedran, a dramska nas je razigrala i nasmijala te smo uživali", rekao nam je nakon radionica srednjoškolac Ahil. Inače, on je dva puta zajedno sa

svojim vršnjacima iz Skoplja i Tetova bio u Matičinoj Maloj školi.

JEDINA UDRUGA MLADIH HRVATA U MAKEDONIJI

Hrvatski forum je udruga građana u Makedoniji koju su 2019. godine osnovali mladi Hrvati i jedina je takva udruga u Makedoniji. Djeluje na području hrvatskoga jezika, kulture, povijesti i starohrvatskog prava. Raznim događajima (konferencije, treninzi, predavanja) motivira sudjelovanje mladih Hrvata u procesima odlučivanja u Makedoniji, sudjelovanje mladih u hrvatskim društvima, promociju i proučavanje hrvatskoga jezika, kulture i tradicije. Organizacija ima oko 100 članova iz nekoliko gradova, posebno iz Skoplja, Tetova, Kumanova, Bitole, Struge, Gostivara, Velesa i drugih, no neki njezini članovi žive i izvan Makedonije.

"Partnerstvo s HMI-jem kao ključnom institucijom na ovakvim projektima za nas je pravo priznanje dosadašnjeg angažmana, ali i obveza da nastavimo tim putem. Nakon ovih uspješno provedenih radionica, uvjereni smo da ćemo zajedno nastaviti povezivati i educirati djecu i mlade Hrvate ne samo u Makedoniji, već i u svijetu", najavljuje Marko Vidaček.

HMI mladom i poletnom timu Hrvatskoga foruma zahvaljuje na suradnji. Vjerujemo da ćemo 2022. godine konačno biti u mogućnosti održati program u njegovu izvornom obliku. ■

ENG The Travelling School project works with children and youth in North Macedonia, currently by way of online media, and has reaffirmed that the desire to learn Croatian finds a path even in the most challenging circumstances.

Zlatni jubilej Sveučilišnoga računskog centra - Srce

U jubilarnoj godini *Srce*, koje umrežava 111 hrvatskih sveučilišta, veliku pozornost posvećuje prijenosu znanja pa su priređene besplatne akcije *Od srca znanje na dar*

Tekst: **Vesna Kukavica** Foto: **Srce**

Sveučilišni računski centar - *Srce* ovog proljeća proslavio je 50. rođendan, a uza zlatni jubilej te ustanove u Zagrebu je promovirana prigodna marka koju je Hrvatska pošta (HP) pustila u optjecaj kao dar tome našem najstarijem neprofitnome internetskom davatelju usluga. Marka, koju je dizajnirala Dubravka Z. Horvat, donosi simbolični prikaz čipa i elektroničkih veza. Vrijednost joj je 14 kuna i tiskana je u arku od 12 maraka, kojoj je Hrvatska pošta tiskala i svečanu omotnicu prvoga dana. Na promociji marke Krešimir Domjančić iz HP-a darovao je uokvireni primjerak marke ravnatelju *Srca* Ivanu Mariću i predsjedniku Upravnog vijeća *Srca* prof. dr. sc. Klaudiju Papi. *Srce* je istodobno i računski i informacijski centar Sveučilišta u Zagrebu, mjerodavno za koordinaciju razvoja e-infrastrukture naših sveučilišta. Riječ je zapravo o središnjoj infra-

strukturnoj ustanovi cjelokupnog sustava znanosti i visokog obrazovanja Republike Hrvatske, koja djeluje u području izgradnje, održavanja i potpore uporabi moderne računalne, komunikacijske, posredničke, podatkovne i informacijske infrastrukture. *Srce* osigurava pouzdan rad postojeće e-infrastrukture. Hrvatska matica iseljenika, u partnerstvu sa Sveučilištem u Zagrebu, Ministarstvom znanosti i obrazovanja i *Srcem*, kreirala je primjerice prvi internetski tečaj hrvatskoga jezika HIT-1 koji je umrežio polaznike hrvatskih korijena iz 26 zemalja svijeta sa svih kontinenata. *Srce* je osnovano 29. travnja 1971. odlukom Sveučilišta u Zagrebu, kao odgovor na potrebe akademske zajednice, a koja u 21. stoljeću

trenutačno obuhvaća 111 hrvatskih visokih učilišta. U prigodnom obraćanju na promociji marke ravnatelj *Srca* inženjer Ivan Marić naglasio je kako *Srce* pola stoljeća sustavnog djelovanja na digitalnoj transformaciji znanosti i visokog obrazovanja u RH slavi poticajnim programom koji se zbog epidemioloških razloga uglavnom održava virtualno. "Malobrojne osobe i rijetke institucije u RH imaju tu čast da dobiju svoju marku pa sve nas koji radimo u *Srcu* ova prilika čini osobito ponosnima te iskreno zahvaljujemo Hrvatskoj pošti, a neskromno držimo da smo i zaslužili nešto takvo."

Klikni: <https://www.srce.unizg.hr/djelatnost-srca>.

NESTORI HRVATSKE INFORMATIKE

Inženjer Marić pohvalio se kako je u ovoj jubilarnoj godini *Srce* priredilo web na kojemu je arhivska građa koja prikazuje sve važnije ljude i događaje iz povijesti *Srca*, ali istodobno i hrvatske informatike. Prisjetimo se primjerice kako su, u jeku Domovinskoga rata, stručnjaci

Ravnatelj **Srca** Ivan Marić, K. Domjančić i K. Pap prigodom promocije marke "50. obljetnica **Srca**"

Srca Hrvatsku Javnim računalom prvi put spojili na Internet 17. XI. 1992. Godine 1993. **Srce** aktivira server za Hrvatsku akademsku i istraživačku mrežu CAR-Net te Hrvatska dobiva i vlastitu vršnu domenu *hr*, a prva adresa na toj domeni bila je jasno - *srce.hr*.

Okrugli rođendan **Srce** je obilježio i dvodnevnom konferencijom "Dani e-infrastrukture **Srce** DEI 2021" koja je propitivala tematiku izazova sustava znanosti i obrazovanja u budućnosti. Ravnatelj Marić istaknuo je kako je **Srce** u jubilarnoj godini veliku pozornost posvetilo prijenosu znanja pa su tako u sklopu akcije *Od srca znanje na dar* organizirane dvije sesije tečajeva. Prva je "edu4IT za 50 godina **Srca**" namijenjena IT stručnjacima na visokim učilištima i javnim institutima u sklopu koje 50 polaznika ima priliku besplatno pohađati obrazovne sadržaje razine *Sistemske administrator 1*, koji su dio specijalističkog programa edu4IT. Druga akcija je "50 tečajeva za studente za 50 godina **Srca**", a namijenjena je studentima visokih učilišta u RH od svibnja 2021. do travnja 2022. godine. Priključite se i vi!

Klikni: <https://www.srce.unizg.hr/usluge/osnovni-tecajevi>.

KRUNA JUBILEJA U OBLAKU

Kruna zlatnog jubileja, prema Marićevim riječima, očekuje se krajem godine kada će na sveučilišnome Kampusu Bo-

rongaj u istočnome dijelu Zagreba biti pušten novi podatkovni centar **Srca** koji se gradi u sklopu strateškoga projekta "Hrvatski znanstveni i obrazovni oblak", što će ujedno biti fantastičan dar akademskoj zajednici. Nedvojbeno, **Srce** je prepoznato kao važan čimbenik izgradnje moderne e-infrastrukture na državnoj razini. Tome u prilog govori još jedan njegov jubilej, tj. dvadeseta godišnjica puštanja u promet *Informacijskog sustava visokih učilišta* (ISVU).

STUDOMAT

ISVU sadrži administrativne procese koji prate nastavu i tijek studiranja, jamči točnost podataka te omogućava integriranje informacijskoga sustava jedne ustanove s informacijskim sustavima drugih ustanova u sklopu (sve) učilišta. Trenutačno se sustav koristi na 111 hrvatskih visokih učilišta i u njemu je evidentirano oko 26.000 djelatnika i fakultetskih profesora. Najbrojniju skupinu korisnika čine studenti. Njih više od 140.000 redovito koristi *Studomat* za prijavu i odjavu ispita, uvid u podatke o ispitima, upis godine, izdavanje potvrda o upisu te pregled ostalih podataka. ISVU se sastoji od više zasebnih platformi među kojima su e-upisi

studenata na (sve)učilišta, prijavljivanje ispita, unos ocjene na ispitu, provođenje završetka studija, mobilnost studenata, izdavanje raznih potvrda o upisu i završetku studija, diploma, svjedodžbi i dopunskih isprava o studiju uz automatsko oblikovanje bilance tih podataka.

ISVU omogućuje povezanost s oko 250 drugih informacijskih sustava. Visoka učilišta ostvaruju znatne uštede novca jer nemaju trošak izgradnje vlastitog rješenja. U **Srcu** su ponosni na uvođenje mogućnosti izdavanja e-potvrda, odnosno potvrda s elektroničkim pečatom. To znači da student može zatražiti e-poštom digitalno ovjerenu potvrdu o studiranju i prosljediti je bilo kome. Sustav je dosad prihvatio 674 milijuna izmjena podataka, dok je samo lani za bilježen čak 141 milijun, odnosno prosječno četiri do pet izmjena podataka u sekundi. Ukupno je u sustavu provedeno skoro 23 milijuna ispita, a programskim sučeljem obrađeno je 3,2 milijarde zahtjeva, potvrdila je voditeljica usluge *Informacijski sustav visokih učilišta* Dubravka Lelas. "Razvoj ISVU-a započeo je 1999. na zagrebačkome Fakultetu elektrotehnike i računarstva da bi ga zadnje desetljeće u potpunosti preuzelo **Srce**", zaključuje ravnatelj Marić. ■

Raznovrstan i bogat rođendanski online program **Srca**

Fifty Years of the SRCE Computing Centre

The University of Zagreb's SRCE Computing Centre is celebrating its fiftieth anniversary this spring. A commemorative postal stamp has been issued by the Croatian postal service (Hrvatska Pošta) to mark the jubilee of our oldest non-profit Internet service provider. SRCE is the heart of the online infrastructure serving our science and higher education institutions and is active in bu-

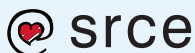
ilding out, maintaining and providing user support for modern IT and data infrastructure. SRCE is also the University of Zagreb's computing and information hub and coordinates the development of the e-infrastructure serving all the universities in the country. Click on: <https://www.srce.unizg.hr/>.

Brzo, lako i zanimljivo ovladajte temeljima hrvatskoga jezika učite kada želite i gdje želite

*A fast, easy and interesting way to learn the basics of Croatian.
Learn when and where you want.*

Sveučilište u
Zagrebu

HIT-1

Prvi sveučilišni on-line tečaj hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika

The first on-line course of Croatian as second and foreign language

Jesenski semestar / Autumn semester

13. rujna – 5. prosinca 2021.
(prijava do 3. rujna 2021.)

*September 13 – December 5, 2021
(application deadline is September 3, 2021)*

Proljetni semestar / Spring semester

7. ožujka – 29. svibnja 2022.
(prijava do 25. veljače 2022.)

*March 7 – May 29, 2022
(application deadline is February 25, 2022)*

- 7 nastavnih cjelina u sustavu MoD (utemeljen na Moodlu)
- 150 nastavnih aktivnosti
- 24 sata online nastave u živo
- iskusni lektori, stručnjaci za hrvatski kao ini jezik
- interaktivan, komunikacijski i individualiziran pristup učenju jezika
- mogućnost stipendije
- 7 learning units in the Moodle-based e-learning system
- 150 learning activities
- 24 hours of real-time communication online
- experienced language instructors, specialists in Croatian as L2
- an interactive, communicative and individual approach to language learning
- the possibility of a scholarship

Pogledajte videopriloge o tečaju na mrežnoj stranici

Look at videos about the course at web page

www.matis.hr

Obavijesti i upisi

additional information and enrollment:

ecroatian@gmail.com

Piše: **dr. fra Šimun Šito Ćorić**, Švicarska
(sito.coric@gmx.net)

Papa Franjo naglasio je u jednoj svojoj propovjedi govoreći o ogovaranju: "Ogovaranje ima kriminalnu dimenziju jer uvijek kada loše govorimo o svojoj braći, oponašamo Kainovu ubilačku gestu... Kada ogovaranja i klevete dolaze od naše subraće, od ljudi koji se pozivaju na evanđelje Božje, tada je to uistinu zastrašujuće. Takve treba žaliti i za njih moliti. Oni su odavna izgubili svoju bitku. Strašno je ući u izgubljenu bitku u koju licemjери hranjeni vlastitom zavješću zbog svoje ludosti idu. Kleveta licemjера otrcana je 'pobjeda' koje uostalom nije ni bilo."

U Bibliji, odnosno Starome zavjetu, "ogovarača" se opisuje kao osobu koja unosi razdor među ljude, a oni koji paze što govore čuvaju se od te nesreće. Ogovaračev je cilj da u što boljem svjetlu prikaže sebe kao informirana čovjeka tako što će prikazati druge lošima. Netko je od mudraca davno upozorio da svako ogovaranje i klevetanje dolaze iz usta licemjера. Klevetnička erupcija licemjера ubija najprije onoga tko se njime služi, a oholost mu zaslijepi srce.

Obično se na temelju nekih istraživanja uzima da se oko 60% razgovora odraslih ljudi bavi osobama koje tu s njima nisu prisutne. A da bi se razgovor o drugima bez njihove prisutnosti

Negativno o drugima bez njih

Biblija na više mjesta upozorava da ogovaranje uzrokuje ljutnju, ogorčenost i bol među ljudima te da oni "koji ne slušaju Gospodina" traže prilike da unište druge

smatrao ogovaranjem i tračem, trebaju biti ispunjena dva glavna uvjeta: osoba o kojoj se govori mora biti odsutna i drugo, govor o njoj treba biti praćen procjenjivanjem nakon kojeg će pasti u očima prisutnih njezin ugled, tj. tu se iznosi njezino "prljavo rublje" i procjenjuje se ta osoba na negativan način. Također je potrebno reći da informacije koje se iznose tijekom ogovaranja ne moraju biti istinite.

I u nas se sve češće počelo sudski upozoravati ljude da ogovaranje i tračanje ne samo da je nemoralno, nego je i kažnjivo, pa sve češće pročitamo da je netko na sudu proglašen krivim i osuđen "za kazneno djelo teškog sramoćenja". Međutim, sud utjerava minimum pravde, a ljudskost je povezana s ljubavlju i prijateljstvom čije su vrijednosti bogatije od pukog zadovoljenja pravde.

Stoga, u svome duhovnom nagonu papa Franjo dobro zna što i zašto onako govori jer, na žalost, nitko od ljudi, pa ni kršćani, nisu izuzeti od toga grijeha i bolesti duha o kojima on govori. S druge strane, kršćani bi kao Isusovi sljedbenici trebali biti primjer dobrog ponašanja na svakom polju, pa i na ovome. Onakvi kakvi smo sami mi i kako se ponašamo, mislit ćemo da su takvi i drugi. Prema takvima je preporučljivo biti izravan, bez vrijeđanja. Primjerice, kad sam uvidio da je ogovaranje i kleve-

tanje velika mana i duhovna bolest ogovaratelja, znao sam da će u tom stilu sigurno i o meni iza leđa štogod smisliti i plesti pred drugima. Kad je tako nastavio govoriti loše o drugima pri našim susretima, okoristio sam se onom starijom istočnjačkom mudrošću te rekao:

U biti zavist licemjera je uvijek afirmacija protivnika, a vlastita degradacija i nemoć. Govoreći loše o drugima, čovjek zapravo govori loše o sebi jer mnogo je toga pri tome projekcija njegova vlastita uma.

"Dragi moj fra... Kad mi god nešto o drugima pričaš, ako to nije dobro, lijepo i istinito, ako samo jedno od toga nedostaje, molim te, nemoj mi više pričati."

Psihologijski stručnjaci sve više se pitaju zbog čega ljudi ogovaraju i tračaju. Pri tome se iskristaliziralo nekoliko mogućih razloga. Često nalazimo na prvome mjestu ogovaranje i tračanje zbog zavisti i zloradosti. Oni to čine da nekome umanje vrijednost jer ne mogu sami dostići razinu na ovom ili onom polju onih koje ogovaraju. Drugo, tračeri često imaju sužen krug svojih ideja i tema, tj. ne mogu razviti priču o nečem lijepom, pozitivnom i zanimljivom. Treće, istraživanja pokazuju da ljudi ogovaraju i zbog dosade i manjka interesa u slobodno vrijeme, tj. ne znaju

što bi od sebe. Četvrto, takvi negativno usmjereni ljudi nisu u stanju otpočeti razgovor koji se temelji na znanju i dobrim događajima pa tračaju da dođu u središte pozornosti izazivajući time zanimanje drugih. Peto, statistike pokazuju da je sve više onih koji ogovaraju

i tračaju da bi ocrnili i odstranili nekoga iz grupe, zajednice ili društva kojem pripadaju kako da bi došli više do izražaja. Takvo ponašanje je poznato kao metoda socijalnog i psihičkog zlostavljanja. Šesto, osoba koja trača kritizira druge formom projekcije, koja može biti i podsvjesna, tj. prenoseći negativne osjećaje koje ima u svojim obiteljskim odnosima na nekoga drugog. I sedmo, rezultati istraživanja pokazuju da su osobe koje ogovaraju i tračaju često pritisnute u svojoj nutрини određenim strahovima, tj. imaju visoku razinu anksioznosti. Da bi se čovjek ovoga riješio ili sveo na manju mjeru, potrebno je da bude svjestan svoje navade i čvrsto odluči riješiti je se radeći na sebi. Pa sretno nam svima bilo! ■

SPOMENIK MATI PARLOVU U PULI

Spomenik legendarnome boksaču Mati Parlovu (Split, 16. XI. 1948. – Pula, 29. VII. 2008.), rad kiparice Marije Ujević, otkriven je ovih dana na Giardinima u središtu Pule, nasuprot kafića "Mate" koji je vodio taj slavni sportaš, a sada ga vodi njegov sin Matko. "Slavni Mate Parlov dobio je mjesto tamo gdje on pripada, na Giardinima, među ljudima. I zato mislim da možemo biti ponosni što postavljamo spomenik čovjeku koji je zadužio naš grad zauvijek", rekao je gradonačelnik Pule Boris Miletić. Podsjetimo, najtrofejniji hrvatski boksač Mate Parlov diplomirao je ekonomiju, a počeo boksat 1964. Višestruki je državni prvak u srednjoj i poluteškoj kategoriji (1967. - 1974.). Zlatne medalje osvojio je na Olimpijskim igrama 1972., Svjetskom prvenstvu 1974. i Europskom prvenstvu 1971. i 1973. Nagradu *Zlatnu rukavicu* osvojio je 1967. i 1969. Europski prvak postao je 1976., a svjetski prvak u natjecateljskoj inačici svjetskoga profesionalnog saveza WBC 1978. godine.

RURALNI DRAGULJI LIJEPE NAŠE

U selu Bukovlje pokraj Slavonskoga Broda pokrenuta je 4. svibnja prva nacionalna kampanja za ruralni turizam - *Doživi domaće. Istraži ruralnu Hrvatsku!* "Čast mi je da prvu nacionalnu kampanju za ruralni turizam pokrećemo iz prekrasne Slavonije i upravo je cilj kampanje pokazati bogatstvo ruralne Hrvatske, koja

čini više od 80 posto teritorija Lijepe Naše. Tu je i više od polovice stanovništva Hrvatske i ovime šaljem otičajnu poruku da su to krajevi koji daju novu kvalitetu turističkoj ponudi", poručila je ministrica turizma i sporta Nikola Brnjac na Eko-etno sašašu Savus u Bukovlju.

POSVETA SLIKARU EDI MURTIĆU U ZAGREBU I ROVINJU

Na fontani pokraj Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu projicirane su slike Ede Murtića ovih proljetnih dana. Meštrovćev paviljon, Dom hrvatskih likovnih umjetnika, otvorio je 25. svibnja veliku izložbu Ede Murtića uz stotu obljetnicu rođenja toga proslavljenoga hrvatskog slikara, uz koju se održava niz popratnih događaja. Projekt "Murtić 100" do 18. srpnja predstavlja više od 100 djela umjetnika koji je ostavio trag

na hrvatskoj i međunarodnoj likovnoj sceni, ali uključuje i međunarodni simpozij "Gesta i sloboda", koji se održava u Zagrebu i Rovinju u lipnju 2021. te izložbu "Nova apstrakcija" u Laubi – Kući za ljude i umjetnost. Tomislav Buntak, predsjednik Hrvatskog društva likovnih umjetnika i dekan Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu, rekao je kako Murtić pomiče granice značenja umjetničkog djela u javnome prostoru.

UMJETNOST SLAVONSKOG PLEMTVA U KLOVIČEVIM DVORIMA

Kako je živjelo slavonsko plemstvo od 18. do 20. stoljeća? Odgovore nudi izložba u Klovničevim dvorima u Zagrebu pod znakovitim naslovom "Umjetnost slavonskog plemstva – vrhunska djela europske baštine", koja okuplja oko 250 vrhunskih umjetnina. Izložba je otvorena od 23. travnja do 18. srpnja 2021. Izložba je plod suradnji s osječkim Muzejom likovnih umjetnosti i Muzejom Slavonije, a sintetizira dosadašnja istraživanja likovne baštine plemićkih obitelji novovjekovnoga razdoblja na području istočne Hrvatske. Na njoj se predstavljaju odabrani predmeti širokoga kulturološkog raspona – od umjetnina, preko umjetničkog obrta do arhivskoga gradiva i srodne građe s naglaskom na djelima vrhunske likovne umjetnosti na vremen-skoj okomici od dvjestotinjak godina.

SINJANI U HRVATSKOME PROLJEĆU

Predsjednik RH Zoran Milanović sudjelovao je na predstavljanju zbornika radova "Sinj i Hrvatsko proljeće" prigodom obilježavanja 50. godina Hrvatskog proljeća. "To su ljudi koji su pokušavali bolje. Prije svega Miko Tripalo, ali i drugi. Neki među njima su platili groznu cijenu, kao Marko Veselica. Nezamislivu cijenu, čovjek je proveo više od desetljeća u zatvoru. Drugima se život promijenio, ali praktički svi su doživjeli Hrvatsku kao neovisnu, mladu, ali opet staru državu, na određeni način. Državu identiteta i ponosa", rekao je predsjednik Milanović čestitavši pritom autorima i nakladnicima knjige.

PRVA DAMA HRVATSKE FOTOGRAFIJE

Izložba "Marija Braut - Moj Zagreb" postavljena je u prostoru zagrebačke Knjižnice Božidara Adžije prigodom obilježavanja Dana grada Zagreba i u suradnji s Muzejom grada Zagreba. Autorice izložbe Iva Prosoli i Iva Kranjec predstavile su izbor fotografija iz bogatih donacija Marije Braut Muzeju grada Zagreba. "Prva dama hrvatske fotografije", učenica majstora fotografije Toše Dapca, poznata je po lirskoj crno-bijeloj fotografiji, a u razdoblju od dvadesetak godina prepoznatljivim fotografskim rukopisom dokumentirala je duh vremena i razvoj grada te portretirala svoj omiljeni model, grad Zagreb. Izložba fotografija Marije Braut može se razgledati do 21. lipnja.

LJUBIMCI U VINKOVAČKOME MUZEJU

U sklopu obilježavanja Međunarodnog dana muzeja, vinkovački Gradski muzej proglašen je drugom *pet friendly destinacijom* u Hrvatskoj, no prvi u koji će četveronožni ljubimci moći ući svaki radni dan u pratnji svojih vlasnika. Ove godine tema Međunarodnog dana muzeja bila je "Budućnost muzeja: oporavak i ponovno osmišljavanje" budući da je zbog pandemije nužno pridonijeti oporavku muzeja i aktivno voditi promjene u društvu. Gradski muzej Vinkovci pripremio je niz sadržaja kako bi se upotpunio dan posvećen psima.

FONTANA IZ DIOKLECijanova AKVADUKTA

Izložba "Muzej vode u Splitu" otvorena je 18. svibnja 2021., a u povodu Međunarodnoga dana muzeja u staroj zgradi vodovoda. "Izložba posjetiteljima predstavlja povijesni razvoj vodoopskrbnog sustava u Splitu", rekao je kustos i autor izložbe Marijan Čipčić, istaknuvši da je središnji izložak maketa monumentalne fontane koja je izgrađena prigodom obnove Dioklecijanovog vodovoda. Uz to, izloženi su fragmenti srušene fontane, ali i najstarija antička vodovodna cijev, a uz izložbu objavljen je dvojezični katalog. Zgrada vodospreme u sklopu Dioklecijanovog vodovoda izgrađena je 1879. godine prema projektu Jakova Antonellija. Sagrađena je od bijelog bračkog kamena i ukrašena kamenim elementima, a u središnjem dijelu pročelja zgrade nalazi se medaljon s jednim prikazom cara Dioklecijana u Splitu. Uz Marijana Čipčića, autori likovnog postava su restauratorica Helena Tresić i muzejski tehničar Pedro Saldanha de Magalhães. Izložba će ostati kao stalni postav koji će posjetitelji moći trajno razgledati.

HRVATSKI PAVILJON NA 17. VENECIJANSKOM BIJENALU

Na 17. venecijanskom bijenalu, međunarodnoj izložbi arhitekture, uz nazočnost ministrice kulture i medija Nine Obuljen Koržinek, 21. svibnja 2021. otvoren je hrvatski paviljon - prostorna kompozicija "Togetherness / Togetherless". Posrijedi je prostorna kompozicija hrvatskoga paviljona na najuglednijoj međunarodnoj izložbi arhitekture - 17. venecijanskom bijenalu, koja prikazuje kako se jednostavnim arhitektonskim elementima u prostoru može stvoriti trenutna zajednica te kako zajednica i prostor u sinergiji mogu dati slobodu pojedincu. Na inicijativu povjerenika Idisa Turata, multidisciplinarni autorski tim u čijem je sastavu arhitektica Ida Križaj Leko, povjesničarka umjetnosti Morana Matković, arhitekt i fotograf Ivan Dorotić, sociolog Davor Mišković, dizajneri Maša Poljanec i Leo Kirinčić, arhitektica Jana Horvat te kulturolog Renato Stanković, dali su arhitektonski odgovor na postavljeno pitanje glavne teme Venecijanskog bijenala "Kako ćemo živjeti zajedno?", kustosa Hashima Sarkisa, dekana Arhitektonskog fakulteta na MIT-u, uglednog arhitekta libanonskog podrijetla. Čestitavši autorima na projektu, ministrica Obuljen Koržinek istaknula je u prigodi otvorenja da su međunarodne bijenalne izložbe glavna pokretačka snaga u prezentiranju, produciranju i promišljanju umjetničkih tendencija, a među najznačajnijima je upravo Venecijanski bijenale.

OTVOREN MUZEJ MASLINE NA KLISU

Ministrica poljoprivrede Marija Vučković otvorila je 21. svibnja Muzej masline na Klisu, koji će obogatiti i turističku ponudu Splitsko-dalmatinske županije, uručivši domaćinima i ugovore o potporama iz Programa ruralnog razvoja ukupne vrijednosti 3,1 milijun kuna. Muzej masline nalazi se u sklopu kompleksa *Ethno agro park Stella Croatica*, koji je u vlasništvu obitelji Polić. Muzej pruža informacije o povijesnom razvoju maslinarstva na tim područjima, morfologiji i sortama maslina, načinu branja i prerade, skladištenju maslinovog ulja te uči posjetitelje kako kušati i prepoznati ekstra djevičansko maslinovo ulje i kakve su prednosti maslinovog ulja za zdravlje. Na području Splitsko-dalmatinske županije je 2.600 obiteljskih gospodarstava koja se bave maslinarstvom na 3.500 hektara, a djeluju 42 uljare.

DIGITALNI NOMADI NA JADRANU

Završnom konferencijom 22. svibnja 2021. u dubrovačkim Lazaretima zaključen je projekt Grada i Turističke zajednice "The Dubrovnik digital nomad-in-residence", u sklopu kojeg je Dubrovnik u proteklih mjesec dana bio domaćin deset digitalnih nomada iz različitih dijelova svijeta. Nizom aktivnosti, radionica i izleta digitalni nomadi su detaljno istražili destinaciju na Jadranu, upoznali način života lokalnog stanovništva, kulturne sadržaje i ostalu ponudu. Stečenim iskustvom pridonijet će stvaranju boljeg ozračja za buduće nomade koji

će za svoje mjesto rada odabrati jadranska odredišta poput Dubrovnička. Očekuje se da će i ostatak RH prepoznati važnost digitalnih nomada. Tanja Polegubić, povratnica iz Australije koja je Canberru zamijenila Splitom, iz tvrtke *Saltwater Nomads*, predstavila je rezultate četiriju kreativnih radionica na kojima su, uz digitalne nomade, sudjelovali i građani Dubrovnička. Predsjednik udruženja digitalnih nomada Hrvatske Jan de Jong izjavio je kako se projekt razvija vrlo brzo i uspješno.

TREĆI FESTIVAL TRAMINCA U ILOKU

Traminac je božanska kapljica koja je poslužena kao službeno vino na krunidbi britanske kraljice Elizabete prije 67 godina, ali i danas je on više od slatkoga desertnog vina. Gastronomski majstori vješto ga sljubljuju sa sirom iz mijeha, krvavicama ili pak vratinom crne slavonske svinje. Tko proba traminac, pamti dugo njegovu punoću, aromu i pitkost. Zaljubljenici u čarobnu kapljicu Željko Garmaz i vlasnik osječke vinoteke Vinko Ručević pokrenuli su prije tri godine vinski *Festival traminca u Iloku*, gradu u kojem je na vremenskoj okomici od 500 godina izgrađen najstariji europski vinski podrum upravo za tu sortu. Organizatori festivala, unatoč pandemiji, uspjeli su na jednome mjestu okupiti baš sve tramince koje Hrvatska daje. Uz Ilok, pristigle su kapljice sazrele u Bapskoj, Šarenggradu, Lovasu, Erdutu, Aljmašu, kao i traminci iz ostalih vinarskih područja Lijepe Naše - od Baranje, Trnave, Đakova, Kutjeva, Garčina, Nove Kapele, Popovače pa sve do Krašića, Plešivice, Zagorja, Prigorja i zelenog Međimurja. Trećem *Festivalu traminca* ove godine prethodilo je prvo sveobuhvatno ocjenjivanje domaćih traminaca, a organizatori su zaprimili čak 87 uzoraka. Prvi sveukupni šampion *Festivala traminca* je Ante Miličević iz Požege koji je za svoju izbornu berbu prosušenih bobica iz 2013. godine zaslužio visokih 96,6 bodova na ljestvici do 100. Podsjetimo, iločki traminac bio je i službeno vino na vjenčanju princa Williama i vojvotkinje Kate, kao i na kraljevskom vjenčanju princa Harryja i Meghan Markle 2018. godine. Kada je princ Charles posjetio Hrvatsku, na dar mu je bila uručena butelja iz 1947. godine, vino koje je sazrelo u idealnim uvjetima starog podruma iz 1450. godine. Pošiljku vrsnih traminaca Iločki podrumi poslali su Njezinu Veličanstvu u London i 2013. kada je Lijepa Naša postala članica EU-a.

DUBROVAČKE PRIČE PO VOJNOVIĆU

Premijera predstave "Maškarate ispod kuplja" Ive Vojnovića, u režiji Paola Tišljarića, održana je 21. svibnja 2021. u dubrovačkom Kazalištu Marina Držića. Dramom iz 1922. dubrovački klasik Vojnović usredotočuje svoje zanimanje na humanizaciju odnosa vlastele prema puku, tj. prema vlastitim službenicima. Lirska dramska igra o umiranju gosparske sluškinje Anice, u ozračju gašenja dubrovačkoga vlasteoskoga gospodstva, događa se u kući Nikšinica, gospođe Jele i gospođe Ane, između dva i pet sati nakon objeda, na pokladni utorak oko 1850. godine. Redatelj Tišljarić istaknuo je kako je privilegij raditi Vojnovića u Dubrovniku, a posebno uz talentiran i nadahnuti ansambl. Glumačku podjelu čine Srđana Šimunović, Jasna Jukić, Deni Sanković, Izmira Brautović, Marija Šegvić, Ivana Gulin, Hrvoje Sebastijan, Edi Jeretec, Darija Mikulandra Žanetić, Paula Japunčić, Lukša Tomić, uz Klapu Kaše.

Neprežaljeni zavičaj

U lipnju 2020. godine u Liverpoolu u Australiji preminula je Gina Sinozich, samouka slikarica podrijetlom iz Istre koja se slikarstvom počela baviti u sedamdesetoj godini života želeći tako djeci i unucima ispričati priču o sebi, obitelji, zavičaju, doseljenju u Australiju i drugim događajima koji su obilježili njezin život

Tekst: **Barbara Buršić**

Gina Sinozich (r. Soldatić) rođena je 1930. u selu Jesenovik, podno istarske strane Učke. Kao mlada djevojka odlazi živjeti u Rijeku, a zatim u potrazi za boljim životom preko Italije 1957. godine sa suprugom Eugenom i djecom Vladimirom (Michael) i Eugenijom (Jenny) brodom "Neptunia" dolazi u Australiju gdje su u blizini Sydneya započeli novi život. Gina je u Australiji rodila još dvoje djece, kćer Mariju i sina Marija.

Našavši jednom prilikom pri povratku kući odbačeni prometni znak, uzela ga je sa sobom, očistila, uzela kist u ruke i prvi put počela slikati. Njezina garaža u Casuli, u predgrađu Sydneya, postala je slikarski atelijer. Nakon što je direktor muzeja u Casuli vidio njezine slike, oduševio se ne samo njima nego i njezinom životnom pričom i potaknuo je na daljnji rad te predložio da naprave izložbu. Slikala je u stilu naive, brzo i gotovo svakodnevno i u dvadeset godina stvorila opus s oko 3.000 slika. Slike koje je stvarala u tematskim serijama prika-

zuju život i djetinjstvo u Istri, traumatična ratna stradanja i njemačku okupaciju Istre u 2. svjetskom ratu, težak život nakon rata u Rijeci, bijeg iz Rijeke preko Italije, putovanje u Australiju, izazove iseljeničkog života, težak porođaj sina u Australiji, život s dementnim suprugom. Bila je potresena i ratnim događajima devedesetih u Hrvatskoj, kao i ratom u Iraku. Unatoč dramatičnom i traumatičnom životu, na njezinim radovima može se prepoznati i duboka vjera, životna radost i optimizam, prikazi cvijeća, prirode, istarskog i australskog pejzaža, obiteljskih trenutaka.

DOJMLJIVI DOKUMENTARAC

U Hrvatsku je došla 2004. prvi put nakon gotovo 50 godina od odlaska i kada je već bila poznata u Australiji. Hrvatskoj publici predstavila se izložbom u Rijeci 2006., "Passion of Gina", na kojoj je bilo izloženo 150 njezinih radova i tijekom kojeg je sniman i dokumentarac "The Passion of Gina Sinozich" u produkciji australske televizije, koji je prikazan i na filmskim festivalima u Melbourneu i Sydneyu.

Izložba "Puni krug – vraćanje duše sebi" iz serije Wanjinata watchers – Ne-

beski čuvari, inspirirana predaboridžinskom australskom umjetnošću, za projekt DreamRaiser održana je 2015. u Rijeci i Puli.

Ova naivna slikarica koja je zadivila svijet (kako ju je opisao N. Tsoutsas, direktor Umjetničkog centra Casula Powerhouse u Hrvatskome iseljeničkom zborniku 2007.), prigrllila je Australiju kao svoj novi dom, no uvijek je ponosno isticala svoje hrvatske korijene i svoju rodnu Istru, koje nikad nije zaboravila.

Gina Sinozich izlagala je u nacionalnim i privatnim muzejima i galerijama u Australiji, Novom Zelandu i Hrvatskoj. Ginini radovi danas se nalaze u stalnim postavima i zbirkama Nacionalne galerije u Canberri, Australskome nacionalnome pomorskome muzeju u Sydneyu, Umjetničkom centru Casula Powerhouse u Liverpoolu, Galeriji Modro gorje u Sydneyu te mnogobrojnim privatnim zbirkama u Australiji, Novom Zelandu, SAD-u i Europi. Pomorskome i povijesnome muzeju Hrvatskog primorja u Rijeci 2018. godine darovala je 24 slike koje su dio Zbirke iseljeničtva tog muzeja. Dobitnica je i nekoliko nagrada za svoj rad i umjetnički doprinos.

Prije smrti dovršila je knjigu slika i dokumentarističkih zapisa *Istra i njezini partizani u Drugom svjetskom ratu*. Dugo pripremanu retrospektivnu izložbu *Gina*, postavljenu u svibnju 2021. u Umjetničkom centru Casula Powerhouse, u blizini kojega je živjela i u kojem je prvi put izložila svoj rad 2001., na žalost nije doživjela. ■

ENG *Gina Sinozich was a self-taught painter with roots in Croatia's Istra County. She passed away in Australia's Liverpool in 2020. She began painting in her seventies with the aim of relating to her children and grandchildren the story of her life, family, ancestral homeland, relocation to Australia and the other highlights of her life. She was born Gina Soldatić in 1930 in the hamlet of Jesenovik on the southwestern slopes of the Učka mountain range. She moved to the port city of Rijeka as a young girl. In 1957, looking to improve their lot, she and husband Eugen and their children Vladimir (Michael) and Eugenija (Jenny) moved to Australia by way of Italy aboard the ship Neptunia and set up their new home near Sydney. In Australia they had another two children, daughter Maria and son Mario. The retrospective Gina exhibition in May of this year was hosted by the local Casula Powerhouse Arts Centre, near the home she lived in and which also hosted her first showing in 2001.*

DINAMU "DUPLA KRUNA"

Nogometaši Dinama 22. put su postali prvaci Hrvatske osiguravši titulu tri kola prije kraja prvenstva, a nakon dramatičnog raspjeta posljednjeg kola Prve HNL prvaku Dinamu i doprvaku Osijeku u europskim natjecanjima pridružili su se Rijeka i Hajduk dok je Varaždin ispao iz elitnoga razreda hrvatskoga nogometa. Gorica je kao peta ostala bez Europe, a zatim slijede Šibenik, Slaven Belupo, Lokomotiva, Istra 1961 i Varaždin. Dinamo je ove sezone osvajač "duple krune", "modri" su i pobjednici hrvatskoga nogometnog Kupa nakon što su u sjajnome finalnom ogledu s čak devet golova u Velikoj Gorici pobijedili Istru 1961 sa 6 - 3 i tako 16. put osvojili "Rabuzino sunce".

EP KARATE: HRVATSKI KARATISTI OSVOJILI EKIPNO ZLATO

Hrvatska karate reprezentacija u sastavu Ivan i Anđelo Kvesić, Enes Garibović, Zvonimir Živković, Ante Mrvičić, Ivan Martinac i Karlo Raguž, prvi put u povijesti osvojila je zlato na Europskome karate prvenstvu u Poreču uvjerljivo svladavši u finalu selekciju Crne Gore rezultatom 3 : 0. Hrvatska je na taj način samo na seniorskim EP i SP u karateu od hrvatske samostalnosti stigla do jubilarne 100. medalje, čime je prema kriteriju osvojenih odličja u vrhu najuspješnijih sportova u našoj zemlji. Uz ekipno muško zlato, u Poreču je osvojena i ženska ekipna bronca u borbama te pojedinačna bronca Enesa Garibovića u kategoriji do 75 kilograma. U para-karateu, brončano odličje osvojila je Danijela Topić. Uz to, hrvatski reprezentativac u poluteškoj kategoriji Ivan Kvesić izborio je nastup na Olimpijskim igrama u Tokiju.

HRVATSKI ODBOJKAŠI IZBORILI NASTUP NA EP-U

Muška odbojkaška reprezentacija Hrvatske svladala je u posljednjem kolu svoje kvalifikacijske skupine u Apeldoornu reprezentaciju Nizozemske s 3 - 2 i izborila nastup na Europskom prvenstvu koje će se od 1. do 19. rujna održati u Poljskoj, Češkoj, Estoniji i Finskoj. Nizozemska je osvojila prvo mjesto u kvalifikacijskoj skupini A s deset bodova dok je Hrvatska završila kao druga sa sedam bodova i pridružila se Španjolskoj, Sjevernoj Makedoniji, Crnoj Gori i Bjelorusiji koje su sudjelovanje na Europskom prvenstvu izborile kao pet najboljih drugoplasiranih reprezentacija. Za hrvatske odbojkaše to će biti prvo sudjelovanje na Europskom prvenstvu nakon 2015.

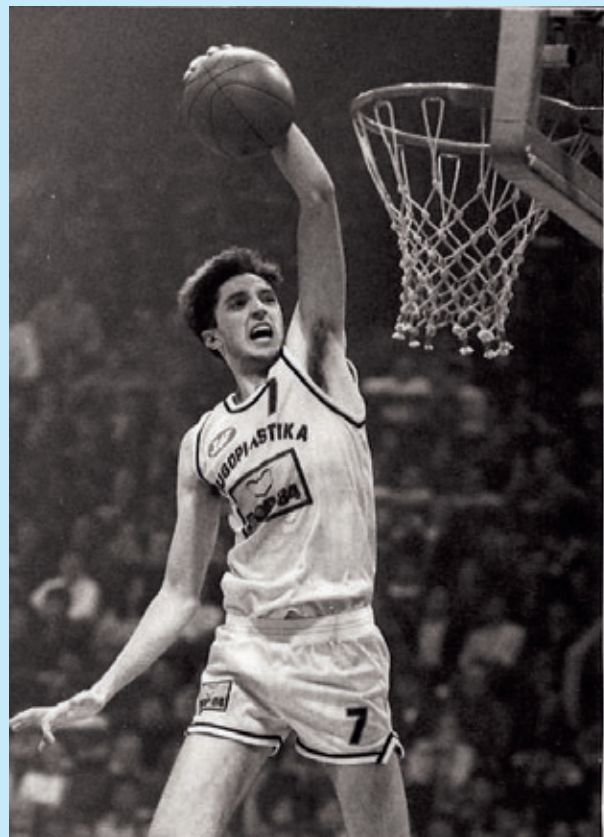

BOGDANOVIĆEVIH 48 KOŠEVA

Hrvatski reprezentativac Bojan Bogdanović odigrao je 8. svibnja najbolju utakmicu u NBA karijeri kada je njegov Utah Jazz svladao na domaćem terenu Denver Nuggetse sa 127 - 120. Bogdanović je ubacio čak 48 koševa (šut 16 - 23, trice 8 - 11), a tome je pridodao osam skokova i dvije asistencije. Babo je tako stigao ne samo do vlastitoga, nego i novoga hrvatskog rekorda u NBA-u te prestigao pokojnog Dražena Petrovića s kojim je i dosad dijelio rekord od 44 koša. Dražen je postigao 44 poena protiv Houstona, isto koliko i Bogdanović protiv Philadelphije, Dino Rađa je ubacio 36 poena Philadelphiji i Lakersima, Toni Kukoč 34 Miamiu, dok je Gordan Giriček zabio 34 poena Phoenixu.

TONI KUKOČ KONAČNO UVRŠTEN U KOŠARKAŠKU KUĆU SLAVNIH

Nakon sedam dugih godina čekanja jedan od najboljih i najuspješnijih hrvatskih košarkaša svih vremena Toni Kukoč uvršten je u Košarkašku kuću slavnih u Springfieldu, objavila je ova organizacija. Trostruki osvajač NBA naslova s Chicago Bullsima (1996. - 1998.), trostruki europski prvak s Jugoplastikom (1989. - 1991.), svjetski (1990.) i dvostruki europski prvak (1989. i 1991.) s reprezentacijom bivše Jugoslavije, osvajač dviju srebrnih olimpijskih odličja, s Jugoslavijom u Seulu 1988. i Hrvatskom u Barceloni 1992., te dobitnik mnogih pojedinačnih priznanja, peti je Hrvat nakon Krešimira Ćosića (1996.), Dražena Petrovića (2002.), Mirka Novosela (2007.) i Dina Rađe (2019.) koji je uvršten među košarkaške besmrtnike.

EUROPSKI BACAČKI KUP U SPLITU I SOLINU

Na Europskome bacačkom kupu, natjecanju bacača kugle, koplja, diska i kladiva, koje je održano u Splitu i Solinu 8. i 9. svibnja, sudjelovali su natjecatelji iz 42 zemlje, a predsjednik Organizacijskog odbora i predsjednik Hrvatskog atletskog saveza Ivan Veštić izvijestio je javnost da je oko 600 natjecatelja, trenera i pripadajućega osoblja došlo na natjecanje koje je po

kvaliteti neformalno Europsko prvenstvo. Kup je održan na stadionu Park mladeži u Splitu dok je dio, onaj u bacanju kugle, održan u antičkome amfiteatru stare Salone u Solinu koji je posebno uređen za ovaj događaj. "Spojili smo sport s kulturom, poviješću i turizmom tako da će slika iz antičke Salone obići svijet", poručio je Veštić.

NA JARUNU ZLATO ZA BRAĆU SINKOVIĆ I ZA SESTRE JURKOVIĆ

Braća Valent i Martin Sinković osvojili su zlatnu medalju u dvojcu bez kormilara na Svjetskome veslačkom kupu koje se početkom svibnja održalo na zagrebačkome Jarunu, a zlato su u ženskoj konkurenciji u istoj disciplini donijele i sestre Ivana i Josipa Jurković. Treće mjesto i brončanu medalju osvojio je prije pet godina srebrni na Olimpijadi u Rio de Janeiru Damir Martin u disciplini samac, jednako kao i četverac bez kormilara u sastavu Ivan Piton, Marko Ukropina, Anton i Patrik Lončarić.

TAEKWONDOIST ŠAPINA I HRVAČ HUKLEK NA OI

Hrvatski taekwondo reprezentativac i član splitskog TK Marjan Ivan Šapina izbio je na europskome kvalifikacijskom turniru održanom u Sofiji nastup na Olimpijskim igrama u Tokiju u kategoriji preko 80 kg. Tako će prvi put u povijesti Hrvatska na olimpijskom turniru u taekwondou imati čak četvero predstavnika jer su se prije Šapine za nastup u Tokiju kvalificirali njegovi klupski kolege Matea Jelić (do 67 kg) i Toni Kanaet (do 80 kg) te Kristina Tomić (do 49 kg) iz zagrebačkoga Osvita. Sjajan rezultat ostvario je i Ivan Huklek, hrvatski reprezentativac u hrvanju grčko-rimskim načinom, koji je na svjetskome kvalifikacijskom turniru za OI ulaskom u finale u kategoriji do 87 kg osigurao nastup u Tokiju.

MEKTIĆ I PAVIĆ U RIMU DO ŠESTOG NASLOVA

Hrvatski reprezentativci Nikola Mektić i Mate Pavić pobjednici su rimskog turnira iz Masters 1000 serije na kojem su u finalu muških parova nadigrali Amerikanca Rajeeva Rama i Britanca Joea Salisburija sa 6 - 4, 7 - 6 (4) za 83 minute. Za Mektića i Pavića to je šesti naslov u prvih pet mjeseci zajedničkog igranja te treći zajednički trijumf na Mastersima 1000 iz četiri finala. Baš kao što su to učinili u Miamiu, Mektić i Pavić su do naslova na Italian Openu došli bez izgubljenoga seta. Zahvaljujući sjajnim rezultatima ove godine Mate Pavić je već sedam tjedana vodeći na ATP ljestvici igrača parova, a na drugome mjestu je Nikola Mektić, što mu je najbolji renking u karijeri. Za pobjedu u Rimu Mektić i Pavić zaradili su 1000 bodova i 50.000 eura kao par.

LJETNE VEČERI

TRG REPUBLIKE HRVATSKE 15

29.5. — 3.7. 2021.

FESTIVAL

OPERA, DRAMA, BALET

HNK U ZAGREBU

SVEČANO OTVORENJE 29. 5. U 20 H

MEDIJSKI POKROVITELJ:
Jutarnji list

Zagreb

INSTITUT
FRANÇOIS
MURAT

HRVATSKO
NARODNO
KAZALIŠTE
U ZAGREBU

